

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

Küresel Hegemonya, ABD ve COVID-19 Pandemisi: Salgının Küresel Güç Dönüşümü Etkisine İlişkin Bir Analiz

*Global Hegemony, the USA and the COVID-19 Pandemic:
An Analysis of the Effect of the Outbreak on the Global Power
Shifting*

Sertif Demir

Arktik Bilim Diplomasisi ve Türkiye

Arctic Science Diplomacy and Turkey

Ebru Caymaz

International Migration Dynamics in the Context of OECD Countries

OECD Ülkeleri Bağlamında Uluslararası Göç Dinamikleri

**Sinem Dedeoğlu Özkan
Seda Özlü
Dilek Beyazlı**

Europeanisation in the Non-European Union Countries and the Foreign and Security Policies of the Associated States

*Avrupa Birliği Üyesi ve Avrupa Birliği Üyesi Olmayan
Ülkelerin Dış ve Güvenlik Politikalarında Avrupahlaşma*

Erol Kalkan

Kitap İncelemesi
Book Review

Daniel Yergin

The New Map: Energy, Climate and the Clash of Nations

Aml Çağlar Erkan

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Özgür Tüfekçi

Genel Koordinatör / General Coordinator

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Alper Tolga Bulut

Yönetici Editörler / Managing Editors

- Arş. Gör. / Research Assist. Hülya Kınık
- Arş. Gör. / Research Assist. Göktuğ Kıprızlı

Kitap İnceleme Editörleri / Book Review Editors

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Bülent Şener (*Türkçe Kitap / Books in Turkish*)
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Murat Ülgül (*İngilizce Kitap / Books in English*)

Alan Editörleri / Section Editors

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Ayça Eminoğlu
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Vahit Güntay
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Erol Kalkan
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. İsmail Köse

Yardımcı Editörler / Assistant Editors

- Arş. Gör. / Research Assist. Sinem Çelik
- Arş. Gör. / Research Assist. Çağıl Durdu
- Arş. Gör. / Research Assist. Emel İlter
- Arş. Gör. / Research Assist. Çağlar Kaya
- Arş. Gör. / Research Assist. Ayçe Sepli

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Prof. Dr. Mohammad Arafat – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Prof. Dr. Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Rahman Dağ – Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Prof. Dr. Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Dr. Ayla Göl – University of Nottingham, UK
- Prof. Dr. Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zeland
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Alp Özerdem – George Mason University, USA
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Paul Richardson – University of Birmingham, UK
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Coşkun Topal – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Journal of Politics and International Relations

ISSN: 2687-220X

Cilt 3 | Sayı 1 | 2021
Volume 3 | Number 1 | 2021

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

4

Küresel Hegemonya, ABD ve COVID-19 Pandemisi: Salgının Küresel Güç Dönüşümü Etkisine İlişkin Bir Analiz

*Global Hegemony, the USA and the COVID-19 Pandemic:
An Analysis of the Effect of the Outbreak on the Global Power Shifting*

Sertif Demir

36

Arktik Bilim Diplomasisi ve Türkiye

Arctic Science Diplomacy and Turkey

Ebru Caymaz

54

International Migration Dynamics in the Context of OECD Countries

OECD Ülkeleri Bağlamında Uluslararası Göç Dinamikleri

Sinem Dedeoğlu Özkan & Seda Özlü & Dilek Beyazlı

79

Europeanisation in the Non-European Union Countries and the Foreign and Security Policies of the Associated States

*Avrupa Birliği Üyesi ve Avrupa Birliği Üyesi Olmayan Ülkelerin Dış ve Güvenlik
Politikalarında Avrupahlaşma*

Erol Kalkan

Kitap İncelemesi / Book Review

92

Daniel Yergin

The New Map: Energy, Climate and the Clash of Nations

Anıl Çağlar Erkan

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

**KÜRESEL HEGEMONYA, ABD VE COVID-19
PANDEMİSİ: SALGININ KÜRESEL GÜÇ
DÖNÜŞÜMÜ ETKİSİNE İLİŞKİN BİR ANALİZ**

Sertif DEMİR*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 02.05.2021

Düzeltilme Tarihi // Revised: 25.05.2021

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 30.05.2021

Öz

Bu çalışmanın amacı, ekonomik büyüme, siyasi istikrar ve diplomasi yeterliliği gibi alanlarda küresel egemenliğinde belirli azalma eğilimi içinde olan Amerika'nın, COVID-19 virüsü kaynaklı pandemiden nasıl etkilendiğini analiz etmektir. Bu amaçla çalışma dört bölüm halinde incelenecektir. Birinci bölümde, hegemonya ve küresel liderlik ile ilişkin kuramsal bir literatür taraması yapılacaktır. İkinci bölümde ABD'nin küresel liderliğinin genel gelişim süreci; üçüncü bölümde ise küresel salgın hastalığın ABD'yi ne kadar etkilediği incelenecektir. Son bölümde ise Çin'i de içeren genel bir analiz sunulacaktır. Özetle ABD'nin, tarihsel, ekonomik, politik nedenlerle küresel liderlik açısından bir gerileme sürecine girdiği bilinen bir süreçtir. Ancak, COVID-19 Pandemisi dolayısıyla yaşanan ekonomik kriz ABD'yi olumsuz etkilemesine karşın, küresel salgın hastalık, ABD'nin mevcut küresel egemenliğine önemli bir değişim getirmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Hegemonya, COVID-19 Pandemisi, ABD, Çin, Güç Değişimi

---

* Prof. Dr., Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Lojistik Yönetimi Bölümü,
ORCID: 0000-0001-8329-8735, sertifdemir@gmail.com

Global Hegemony, the USA and the COVID-19 Pandemic: An Analysis of the Effect of the Outbreak on the Global Power Shifting

Abstract

The purpose of this study is to analyze how America, which is in decline in its global dominance, is affected by the pandemic caused by the COVID-19 virus. For this purpose, the study will be conducted in four parts. In the first part, a theoretical literature review will be done on hegemony and global leadership. In the second part, the general development process of the global leadership of the USA will be examined; in the third part, the extent to which the global epidemic has affected the USA will be examined. In the last part, a general analysis, including China, will be presented. In summary, the USA is in a period of decline in terms of global leadership due to historical, economic and political reasons. However, although the economic crisis caused by the COVID-19 Pandemic affected the USA negatively, the global epidemic did not significantly change the USA's current global dominance.

Keywords: Hegemony, COVID-19 Pandemic, the USA, China, Power Shifting

Giriş

Aralık 2020'de Çin'in Wuhan kentinde balık halinde ortaya çıkan bir virüsün yol açtığı küresel pandemi tüm dünyayı etkilemiştir. Milyonlarca insanın ölümüne, iş kaybına, üretimin ve dış ticaretin azalmasına ve gönencin düşmesine neden olmaktadır. Sağlık ve ekonomik başta olmak üzere, insan ve toplum hayatını önemli derecede etkileyen bu COVID-19 Pandemisine karşı hükümetler olağanüstü hal koşulları altında hem çalışma ortamı yaratarak hem de pandemiye karşı tedbirler alarak, mücadele etmektedirler. Bu süreç içinde yaklaşık 150 milyon insan hastalığa yakalanmış, 3,5 milyon kişi maalesef yaşamını yitirmiş ve 130 milyon insan iyileşmiştir (Worldometer, 2021).

Küresel salgın nasıl birey ve toplumları etkilemişse uluslararası ilişkileri de etkilemeye başlamıştır. Bu kapsamda uluslararası ilişkilerin temel aktörleri olarak sayabileceğimiz, birey, devlet ve uluslararası toplumda belirli bir derecede etkilenmiş ve bu etkilenme hem uluslararası ilişkileri hem de aktörlerin uluslararası siyasete etki yapma gücüne yansımıştır. Bu süreçte devletler işbirliğinden ziyade kendi halkının sağlık güvenliğini ön plana çıkaran realist bir tutum içinde olmuşlardır. Yine neoliberal kurumsalcı teorinin öngördüğü

uluslararası işbirliği ortaya çıkmamış, hatta uluslararası kurumlar, Dünya Sağlık Örgütü gibi, uluslararası işbirliğini sağlamada yetersiz kalmışlardır.

Son zamanlarda küresel salgının uluslararası küresel güçler arasında güç dönüşümü yaratmış mıdır sorusu sık sık gündeme gelmektedir. Çünkü küresel aktörler olan ABD ve Çin başta olmak üzere diğer önemli güçler olan Avrupa Birliği (Fransa ve Almanya), İngiltere ve Brezilya küresel pandemiden oldukça olumsuz bir şekilde etkilenmişlerdir.

Küresel siyaset esas olarak, küresel güçler tarafından kendi ulusal/ittifak çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla yapılmaktadır. Realist teorinin öngördüğü biçimde güç dengesi politikası, küresel siyasette istikrarı sağlamanın ve savaştan kaçınmanın belirleyici faktörüdür (Heywood, 2011).

Tarihte Roma İmparatorluğu'ndan itibaren; Osmanlılar, İspanyollar, Hollandalılar, İngilizler ve Amerikalılar küresel siyaset gücüne erişmiş devletlerdir. Söz konusu devletler belirli dönemlerde küresel anlamda belirli bir güce ulaşmışlardır ve küresel siyaseti kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirmişlerdir (Molchanov, 2012; Demir, 2011). Genel anlamda, Batı medeniyeti olarak adlandırdığımız ve günümüze Amerika'nın önderliğinde varlığını sürdüren söz konusu medeniyet, son dört yüzyıldır küresel egemenliğini sürdürmektedir.

Bu çalışmanın amacı, küresel egemenliğinde ekonomik büyüme, siyasi istikrar ve diplomasi yeterliliği gibi alanlarda belirli azalma eğilimi içinde olan Amerika'nın, COVID-19 virüsü kaynaklı pandemiden nasıl etkilendiğini analiz etmektir. Bu amaçla çalışma dört bölüm halinde incelenecektir. Birinci bölümde, hegemonya, egemenlik ve küresel liderlik ile ilişkin kuramsal bir literatür taraması yapılacaktır. İkinci bölümde ABD'nin küresel liderliğinin genel gelişim süreci; üçüncü bölümde ise küresel salgın hastalığın ABD'nin küresel egemenliğine olası etkisi incelenecektir. Son bölümde ise Çin'i de içeren genel bir analiz sunulacaktır.

Analiz yöntemi olarak, niteliksel araştırma yöntemi esas alınmıştır. Bu kapsamda, bu konuda yayımlanmış bilimsel eserler ile uluslararası kuruluşların yayımlanmış bilgi ve belgeleri incelenmiş¹, sezgi, değerlendirme ve yorumlama kapasitesi ile çalışma ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmada varılan ana sonuç şöyle özetlenebilir. ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrası, küresel bir güç olarak ortaya çıkmış ve 2008 yılına kadar söz konusu küresel üstünlüğünü

sürdürmüştür. ABD'nin 11 Eylül sonrası uyguladığı *Terörle Savaş* konsepti ile önce Afganistan sonra da Irak'ta yıpratıcı ve uzun savaflara girişmiş, bu savaflar sonucunda önemli ekonomik ve askeri kayıplara uğramıştır. ABD savaşlarının ülkeye maliyetleri açısından yapılan bir araştırmaya göre; Afganistan Savaşı yaklaşık bir trilyon ABD dolarlık bir ekonomik kayıp ve 2300 askerinin ölümüne; Irak savaşı ise, yaklaşık bir trilyon ABD dolarlık bir ekonomik kayıp ve 4410 askerinin ölümüne sebep olmuştur. Her iki savaşta ABD'nin girmiş olduğu savaşlar arasından en ağır maliyetli savaşlar olmuşlardır (Harrington ve Suneson 2019). Diğer yandan 2008 küresel finans krizi hem ABD'nin küresel finans, ekonomi ve sermaye gücünü zayıflatmış hem de küresel egemenliğini temeli olan liberal ekonomi düzenin sorgulanmasına ve devlet müdahalesini öngören ekonomik politikalarının öne çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca bu süreçte Asyalı güçlerde çok büyük bir ekonomik büyüme ivmesi sayesinde dünyanın hatırı sayılır ekonomik gücü olmuşlardır (Zakaria, 2008; 2019). Özetle ABD, tarihsel, ekonomik, politik nedenlerle küresel liderlik açısından bir gerileme sürecine girdiği bilinen bir süreçtir. Ancak, COVID-19 Pandemisi dolayısıyla yaşanan ekonomik kriz ABD'yi olumsuz etkilemesine karşın, küresel salgın hastalık, ABD'nin mevcut küresel egemenliğine önemli bir değişim getirmemiştir (Drezner, 2020).

1) Hegemonya ve Küresel Liderlik Kavramlarına İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Küresel dünya siyaseti, ilişkilerin birbirine girift olduğu karmaşık bir sürece işaret etmektedir. Küresel politik düzen de farklı aktörler birbiriyle etkileşim içinde küresel siyasetin oluşumunu etkilemektedir. Uluslararası politika ve uluslararası ilişkiler genel olarak devletlerin birebiri arasındaki etkileşimi açıklayan kavramlardır. 1648 Vestfalya Anlaşması ile ulus devletler ortaya çıkmış ve devletlerin aktör olarak uluslararası ilişkileri betimleme gücü artmıştır. Uluslararası İlişkiler kuramları genelde devletler başta olmak üzere, diğer aktörlerin birbiriyle etkileşimini analiz etmektedir. Günümüze değin uluslararası sistem bu etkileşimlerin neticesinde çok farklı şekilde betimlenmiştir. Roma İmparatorluğu dönemindeki tek kutupluluk, Avrupa Ahengi'nin hüküm sürdüğü 1815-1914 döneminde çok kutupluluk, Soğuk Savaş Döneminde ise çift kutupluluk belirgin olan uluslararası sistemlerdi. 1990 sonrası ABD'nin başat güç olarak ortaya çıktığı 1990-2008 dönemi de tek kutuplu sistem olarak nitelendirilmektedir. Görüldüğü üzere, her bir uluslararası sistem, belirli devletlerin diğer aktörlerden daha fazla güç kapasitesine sahip olduğu bir olguya

işaret etmektedir (Viotti ve Kauppi, 2010; Zakaria, 2008; Demir, 2011). Bu da bizi hegemonya veya küresel liderlik kavramlarına götürmektedir.

Hegemonya, küresel siyasette küresel egemenlik ve kontrol sistemini tanımlayan bir kavramdır. Kavram olarak, başat, üstünlük ve egemenlik gibi diğer üstünlük kavramları ile benzerlikler taşımaktadır. Hegemonya sözcük anlamı olarak, bir devletin diğer devletler üzerinde zorlayıcı tedbirler veya rıza ilişkisi içinde egemenlik kurması anlamına gelir. Bu kapsamda hegemonik güç, uluslararası sistemi hem zorlayıcı hem de zorlayıcı olmayan yollarla şekillendirme konusunda ezici bir yeteneğe sahip bir aktörün yeteneğini ifade eder (Norrlöf, 2015'ten aktaran Schmidt, 2018).

Tanım açısından hegemonya kavramını, uluslararası sistemin ve aktörlerin davranışları üzerinde büyük bir baskı ve/veya büyük etki veya kontrol kapasitesi kurulması olarak tanımlamak mümkündür (Antoniades, 2008). Hegemonik devlet, küresel güç siyasetini belirleyen, yönlendiren ve belirlenen düzene karşı aykırı bir yapının ortaya çıkması durumunda güç/kapasite kullanarak hegemonik düzenini korumak isteyen küresel aktördür.

Donald Puchala (2005'ten aktaran Knight, 2014), dünya düzeniyle ilgili literatürün çoğunun hegemonyayı, ayrıcalığın kurumsallaşması, çeşitli değerlerin dağılımında ortaya çıkan eşitsizlik ve eşitsizliğin doğasında var olan adaletsizlikler olarak ele aldığını belirtmektedir. Ayrıca, hegemonyayı genellikle insan ilişkilerinde kızgınlık, reddedilme ve ortadan kaldırılma durumu olarak ifade etmiştir. Ian Clark (2009'den aktaran Knight, 2014), Uluslararası İlişkiler literatüründe hegemon teriminin güç yoğunlaşması ile ilişkili ve üstünlük (primacy) kavramından çok daha geniş anlamı olduğunu belirtmiştir. Üstünlük (primacy) kavramı öncelikle maddi gücün kazanılmasına odaklanırken, hegemonya kavramı ise, statüsünün meşruluğu, lider devlete olan bağlılığın teminine ve ikincil devletlerin gönüllü ya da zorlayıcı olmayan rızasının sağlanmasına yoğunlaştığını ifade etmiştir.

Tarihsel açıdan *Hegemoni* sözcüğü ilk defa Pers İmparatorluğu'na karşı yapılan bağlaşıktaki, Atina Devleti ile diğer Yunan kent devletleri arasındaki ilişkileri betimlemek amacı ile kullanılmıştır. Bu bağlamda *Hegemoni*, Atina'nın diğer devletler üzerinde sürekli bir politik güç kurmadan onların birleşik güçlerini örgütlemesi ve yönlendirmesi şeklinde tanımlanmıştır (Erkmen, 2008; Demir, 2011).

Yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, hegemonya sağlamış olduğu bu etki ve zorlayıcı davranış, başka devletlerin veya bölgelerin doğrudan ve resmi kontrolünü içeren sömürgecilik yaklaşımını içermez. Dolayısıyla hegemonya, yabancı bölgelerin doğrudan yönetimi veya mülkiyeti anlamına gelen herhangi bir ilişki biçiminden farklıdır. Yani hegemonya kavramı, yabancı toprakların veya nüfusların ilhak edilmesi, işgal edilmesi veya edinilmesi gibi tahakküm biçimlerini kapsamaz (Antoniades, 2008).

2) Uluslararası İlişkiler Kuramları açısından Hegemonya Kavramı

Uluslararası İlişkiler, bir akademik disiplin olarak, 20. yüzyılın başlarında ABD'nin uluslararası siyasette artan gücünü bir yansıması olarak gelişmiştir. Bu alandaki kuramlar esas olarak, realist ve liberal görüş adı altında ortaya çıkmıştır. Daha sonra, Marksist düşünceye dayalı Uluslararası İlişkiler teorisi geliştirilmiştir (Heywood, 2011: 14-16). Ayrıca, İngiliz Okulu kuramı da bu ana akım teoriler arasında sayılmıştır (Viotti ve Kauppi, 2010: 11). Her bir kuramın kendi içinde alt teorilerin ortaya çıkması süreci yaşanmış ve ayrıca yorumlayıcı olarak betimlenen, inşacı, eleştirel, post-modernist, feminist ve normatif gibi yeni uluslararası ilişkiler kuramları da ortaya çıkmıştır.

Uluslararası İlişkiler literatürünün yapısı karışıktır ve farklı Uluslararası İlişkiler okullarından akademisyenlerin hegemonyanın dinamikleri, yapıları ve özelliklerinin uluslararası sistemin istikrarını nasıl etkilediği konusunda hemfikir değildirlir (Tomja, 2014). Yani hegemonyanın nasıl oluştuğu, hangi kapasite ve yeteneklerinin hegemonyaya katkı yaptığı, hangi koşullarda hegemonyanın ortaya çıktığı ve hegemonyanın nasıl kaybedildiği konusunda uluslararası ilişkiler kuramlarının yaklaşımları farklılık arz etmektedir (Antoniades, 2008; Schmidt, 2018; Hama, 2016; Knight, 2014). Bu kapsamda, konunun bütünlüğünün korunması amacıyla uluslararası ilişkiler ana kuramları olan realist, neo-realist, liberal ve eleştirel kuramlarının hegemonyaya bakış açısı incelenecektir.

Uluslararası ilişkilerin temel kuramlarından realist teori; düzenleyici bir otoritenin olmadığı anarşik bir uluslararası ortamda, devletler ana aktör olarak, çıkarlarını maksimize etmeyi hedeflerler. Bunun için güç geliştirme siyaseti ve/veya güç dengesi politikası izlerler. Gerçekçi teorilerde, güç, anarşi ve

dünyadaki gücün çoklu güçler arasında dengede tutulduğu varsayımına vurgu yapılır (Viotti ve Kauppi, 2010).

Geleneksel hegemonya anlayışı, ulus devletleri hegemonik gücün tek sahibi olarak gösterir. Çoğunlukla hegemon, hegemonik veya emperyal güç olarak adlandırılan bu devlet, uluslararası sistemin diğer aktörlerinin davranışları üzerinde kontrol yeteneğine/kapasitesine sahiptir (Antoniades, 2008; Erkmén, 2008; Schmidt, 2018).

Hegemonun üstünlüğünün yaratabileceği faktörler arasında coğrafya, doğal kaynaklar, endüstriyel, mali ve genel olarak ekonomik kapasite, askeri kapasite ve hazırlık, nüfus (eğitim gibi hem nicel hem de nitel yönler dahil), moral ve birlik, diplomasi ve hükümet, teknolojik yenilik vb. hususlar sayılabilir (Antoniades, 2008). Ikenberry ve Kupchan (1990: 287-288'den aktaran Antoniades, 2014) da hegemonik devletin diğer devletler üzerinde etki etme gücünün askeri yetenekler; ham maddeler, pazarlar ve sermaye üzerinde kontrol ve çok değerli mallarda rekabet avantajları sayesinde gerçekleşebileceğini ileri sürmüşlerdir. Suzan Strange (1987), hegemonyanın küresel konumu olarak adlandırılabilir dört yapısal güç unsuru önermiştir. Bunları, silaha başvurarak diğer ülkelerin fiziksel güvenliğini tehdit etme veya koruma yeteneği (güvenlik unsuru); küresel mal ve hizmet üretim sistemini kontrol etme yeteneği (üretim ögesi); uluslararası finans ve kredi sermaye piyasasını şekillendirme yeteneği (finansal unsur); bilginin gelişimini, birikimini ve transferini yönetme yeteneği (bilgi unsuru). Bütün bunlar, ABD'nin 1945-1970 dönemi sahip olduğu yapısal güç unsurları olarak görmek mümkündür.

Görüldüğü üzere, küresel hegemon gücün varlığı için askeri ve ekonomik kapasiteye sahip olunması ve bu kapasitelerin diğerleri üzerinde zorlayıcı etki yapabilecek iradenin ortaya konulması veya bu kapasitelerin diğer devletleri için bir cazibe merkezi niteliği taşıması gerekmektedir.

Kenneth Waltz (1979) önderliğinde geliştirilen gibi neo-realist yaklaşım, klasik realist anlayışa göre anarşik uluslararası sistem içinde devletler birincil aktörlerdir ve hayatta kalmak ve gücü veya güvenliği en üst düzeye çıkarmak için ittifak içine girebilirler. Bu bakımdan hegemonya, güçlü bir devletin kendi çıkarları doğrultusunda bir dünya düzeni kurması ve diğer devletleri zorla ya da ortak çıkarlar oluşturarak bu düzen içinde yer almaya yöneltme gücü olarak görülmektedir.

Bu bağlamda tesis edilen uluslararası düzeni hegemonik istikrar teorisi (HİT) ile açıklamışlardır. HİT, ilk olarak

ekonomi tarihçisi Kindleberger (1973) tarafından *The World in Depression 1929-1939* adlı eserinde önerilmiştir (Gills ve Patomäki, 2017: 92). Kindleberger, dünya ekonomisinin istikrarının hegemonik devletin yaratmış olduğu yarar sağlayıcı (benevolence) liderliğine bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Bu tezler, daha sonra Stephen D. Krasner (1983: 2), Robert Keohane (1980), Robert Gilpin (1981; 1987: 72) ve Kindleberger (1981) tarafından genel bir teori olarak formüle edilmiştir (Gills ve Patomäki, 2017: 93; Schmidt, 2018). Geliştirilen HİT'e göre açık ve liberal bir dünya ekonomisi, hegemonik veya egemen bir gücün varlığını gerektirir. Bu teoriye göre hegemon, açık, liberal bir ekonomik düzen elde etmek için kamu mallarını (güvenlik, istikrar, barış, ekonomik refah gibi) kendi çıkarları doğrultusunda sağlar (Schmidt, 2018).

HİT, temelde, anarşik bir uluslararası sistemde uluslararası istikrarın nasıl sağlanacağına dair önemli bir kuram olmasına karşın, bu teorinin geliştirilme süreci, ABD'nin küresel liderlik gücünün azalmaya başladığı 1970 sonrası dönemine gelmektedir. Aslında, realist yanlısı Amerikalı düşünürler, ABD üstünlüğünün devamının tüm dünya için gerekli olduğu tezini ileri sürerek aksi takdirde bir anarşik süreç sonunda devletlerin zarar görebileceğini ima etmişlerdir.

Hegemonya kavramına açıklama getiren diğer kuramsal yaklaşım liberalizmdir. Liberaller, uluslararası ilişkilerde devleti ve güce olan bakışı realist düşünürlerin anlayışına yakındır. Ancak liberal uluslararası ilişkiler anlayışı, anarşik ortamın yarattığı belirsizliğe karşı güç geliştirmeyi ana yaklaşım olarak alırken, liberaller uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi, uluslararası kurumların varlığı, çoğulculuğun yaygınlaştırılması, uluslararası norm ve kuralların geliştirilmesi gibi araçların devletler arasındaki kuşkuyu azaltacağı ve böylece güce adayalı politikaların yerini alacağını öngörmektedirler. Neo-liberal düşünürler, Keohane, Nye ve Ikenberry hegemonya hakkında kuramsal çalışma yapan önemli şahsiyetlerdir. 1990 sonrası ABD'nin ortaya çıkan küresel üstünlüğünün teorik çerçevesini ortaya koymaya çalışmışlardır. Onların ortak özelliği; uluslararası işbirliğinin gittikçe artan önemi ve yeni dünya düzeninde ABD'nin küresel üstünlüğünün *cazibe* ve *rıza* olguları çerçevesinde diğer devletler tarafından kabul edilmesini çalışmalarında yansıtmalardır.

Neo-liberal anlayış, anarşik devletler sisteminde işbirliği olasılığı ve kurumların karmaşık karşılıklı bağımlılığının, anarşik yapıdaki uluslararası sistemde güven ve istikrara sağlayıcı unsur olarak görür. Liberal anlayışın bir türevidir olan, Neo-liberal kurumsalcı anlayış ise daha da iddialı olarak,

uluslararası sistemde istikrar ve güvenin tesisi için sadece hegemonik devletin gerekliliğine dair neo-realist varsayımına karşı çıkar (Viotti ve Kauppi, 2010). Uluslararası kuramların varlığı ve etkinliği ile uluslararası işbirliği yoluyla istikrar ve güveni sağlanabilecektir. Neo-liberal düşünürlerin bazıları hegemonyanın ana unsurunun askerî güç (Nye, 1990), bazıları ise ekonomik güç olduğunu ileri sürmektedir (Keohane, 1984). Keohane (1984) ayrıca hegemon tarafından kurulan uluslararası sistemin hegemonun çöküşünden sonra bile uluslararası kurumlar aracılığıyla işlemeye devam edebileceğini savunmuştur. Burada uluslararası kurumların uluslararası anarşik sistemde istikrar sağlayıcı rolüne olan önemine vurgu yapılmak istenmiştir.

Ikenberry (2011: 71-72'den aktaran Schmidt, 2018), liberal hegemonyanın üç kurumsal özelliği olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar; başat devletin, belirlenmiş kurallar ve kurumlar sistemi içinde faaliyet göstermesi; başat devletin bazı kamu malları sağlaması ve son olarak, hegemonik düzen karşılıklı iletişim ve etki için görüşme kanalları sağlanması şeklinde ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere, Ikenberry'de liberal düzenin için bir hegemon devletin varlığına inanmakta ancak, bunun güce dayalı zorlayıcı bir etkide bulunmaktan ziyade, karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde rıza ve güven tesis etmeyi amaçladığını ileri sürmüştür. Ikenberry ve Kupchan da (1990, 285'ten aktaran Schmidt, 2018) başat güce bağlılık durumunda olan devletlerin seçkin/elitlerin hegemon tarafından benimsenen normlar, prensipler ve değer yönelimlerini içselleştirmeleri sonucu hegemonik kontrolün ortaya çıktığını iddia etmişlerdir. Burada hegemon etrafında kümelenen devletlerin içinde elit kesimlerin hegemon devletin cazibe niteliğinden etkilenerek, kendi toplumuna bunu kabul etmeleri şeklinde ortaya çıkan bir bağımlılık ilişkisine vurgu yapılmaktadır. Bunun Amerika'nın yumuşak güç (soft power) şeklinde Nye (1990) tarafından kavramlaştırılan niteliğinin cazibe merkezi yarattığı ve ikincil derecedeki devletlerin elit gruplarını etkilediği belirtilmiştir.

Uluslararası sistemin yapısındaki değişimin doğasıyla ilgilenen eleştirel kuramcılar, Marksist perspektiften hegemonya kavramına açıklama getirmişlerdir. Bu kapsamda, hegemonya kavramına ilişkin farklı anlayış getiren Gramsciyen felsefesidir. Mussolini'nin gazabına uğramasına karşın düşüncelerinden ödün vermeyen ve bu yüzden hapiste ölen, İtalyan düşünür Gramsci hapisteyken kaleme aldığı felsefi yaklaşımı içinde hegemonya kavramı da önemli yer tutmaktadır. Gramsciyen düşüncesinin ana kavramları olan *hegemonya*, *tarihsel blok* ve *sivil toplumu* küresel ekonomik

politika bağlamında yeniden ele alarak anlamlandıran Robert Cox'tur (1993). Neo-Gramscyen olarak nitelendirilen Cox (1993), hegemonyayı başat devletin ideolojik olarak geniş bir rıza ölçüsüne dayalı bir düzen içinde yarattığı belirli bir türdeki egemenliği olarak tanımlar. Ona göre hegemonik bir düzen, ortak çıkarlar ve ideolojik perspektifler tarafından desteklenen dünya çapında bir üretim sistemidir. Cox'un küresel hegemonyanın üretim biçimine dayalı ideolojik bir kuramsal çerçevesinin olduğu, diğer devletlerin de paydaş olduğu bu ideolojik üretim biçiminde rızaya dayalı hegemonyanın kabulü ortaya koyması hegemonya kavramına farklı bir bakış açısı olarak görülmelidir. Ayrıca, hegemonyanın sadece ham madde gücü ve tahakkümünden daha fazlası olduğu görüşünü de ileri sürer. Hegemonya için, güçlü bir devletin egemenliği gerekli olabilir, ancak yeterli bir hegemonya koşulu olmayabilir. Bunun için hegemonik aktörün, evrensel değerler, normlar ve kurallarla bezenmiş bir maddi güce sahip olması gerekmektedir (Cox 1981: 139'dan aktaran Schmidt, 2018). Özetle bu yaklaşım, hegemonyayı maddi güçten değil, üretim tarzında egemen olan ulusötesi toplumsal güçlerde konumlandırır. Maddi iktidarın ve maddi kaynaklar üzerindeki hakimiyetinin önemini azaltmadan, hegemonyayı zorlama açısından değil, rıza, paylaşılan inançlar ve sağduyuyu açısından anlar (Antoniades, 2008). Sonuç olarak, eleştirel uluslararası ilişkiler kuramının önemli bir yaklaşımı olan Neo-Gramsciyen anlayış hegemonya kavramına Marksist bir pencereden bakar.

İngiliz Okulu, hegemonya kavramına açıklama getiren diğer bir uluslararası ilişkiler kuramıdır. İngiliz Okulu hegemonya kavramına *sosyal tanınma* olgusu bağlamında felsefi analiz getirmiştir. Bu görüşe göre hegemonya, herkesin bildiği gibi maddi güce eşdeğer olarak algılanmamalıdır. Hegemonya, sadece egemen devletin kendisinin özel bir niteliği de değildir. Hegemonya, hegemon devletin sahip olduğu kapasiteye bağlı olarak ortaya çıkan bir statü olmayıp, başkaları tarafından bahsedilen ve onlar tarafından tanınmaya dayanan bir statüdür (Schmidt, 2018). Clark (2009: 24'ten aktaran Schmidt, 2018) hegemonyayı önderlik edecek kaynaklara sahip bir devlete tanınan özel hak ve sorumlulukların kurumsallaşmış bir uygulaması olarak tanımlar. Anlaşıldığı üzere, İngiliz Okulu hegemonya kavramında vurguyu, hegemon devlet üzerinden değil, uluslararası yapının diğer aktörlerinin hegemon varlığa atfedilebilecek sosyal tanıma olgusu üzerinden yapmaktadır. Yani, hegemon devlet, uluslararası norm ve kurallarla bağlı birisi olarak algılandığı sürece, söz konusu aktörün hegemon statüsünün başka aktörler veya devletler tarafından kabul edilebilecek demektir.

Yukarıdaki analizler, hegemonya kavramına ilişkin temel uluslararası ilişkiler kuramlarının bütüncül bir yaklaşımı ortaya koymak için yapılmıştır. Bunun amacı, ABD'nin küresel üstünlüğünü anlamak ve bunu teori perspektifinden incelemektir.

3) ABD'nin Küresel Üstünlüğünün Yükselişin ve Gerilmenin Analizi²

ABD'nin küresel egemenliği, kendisine özgü özellikleri barındıran bir süreç içinde ortaya çıkmıştır. Dönemin en güçlü devleti olan İngiltere'ye karşı ayaklanarak bağımsızlığını kazan ABD; kurulduktan yaklaşık elli sene sonra Avrupalıların İşine karışmama ve Avrupalıları da Amerika'dan uzak tutma şeklinde betimlenebilecek Monroe Doktrini ile küresel bir aktör olduğunu dünyaya duyurmuştur. Bu süreç içinde Avrupalıların Amerika kıtasında yeni sömürge elde etme olanağını ortadan kaldırmış ve kendisi de tüm Amerika kıtasını istediği biçimde yönlendirme ve kontrol etme gücüne kavuşmuştur. ABD Monroe Doktrinini, 1823 yılından itibaren yaklaşık yüz yıl süre ile uygulamıştır. ABD'nin küresel ölçekte askerî, siyasi ve ekonomik bir güç oluşturmasında bu doktrinin önemli katkısı olmuştur.

Diğer yandan, okyanuslar doğal koruma sağlayarak ABD'ye karşı bir askerî tehdit riskini ortadan kaldırmıştır. Ekonomik kaynaklarının çoğunlukla askerî alanda değil katma değeri yüksek hizmetler, ticaret ve sanayide yoğunlaşmasını sağlamıştır. Amerikalıların verimli topraklar üzerinde zenginleşmesi; Max Weber'in *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhunu* (1997) eserinde belirttiği üzere, kapitalist materyalist dünya görüşü ile Hristiyanlığın dinsel/ticari ahlak ile anlayışının bileşiminin en güzel örneğidir.

Amerikan ulusunun ana ögesini; büyük çoğunluğu İngiltere'den olmak üzere Batı Avrupalı göçmen kitlesi oluşturmaktadır. Söz konusu kitlelerin Amerika'ya göçleri 1607, 1620 ve 1630 yıllarında gerçekleşmiştir. Bağımsızlık Bildirgesi'ne kadar söz konusu göçmenlerde Anglo-Amerikan Protestan kültürü egemen olmuştur (Huntington, 2004: 40; Ferguson, 2004: 35). 1776 yılında yayımlanan Bağımsızlık Bildirgesi özgürlük, eşitlik, demokrasi, bireysellik, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve özel mülkiyet ilkelerine bağlılığı ifade eden *Amerikan Ruhunu* kavramının yaratılmasını sağlamıştır (Huntington, 2004: 46).

ABD küresel güce ulaşma sürecinde önemli ve tekil özellikler gösteren bir süreç yaşamıştır. Diğer devletlerin askerî

gücü, bu süreçte ABD topraklarına ayak basmamıştır. ABD kendi topraklarında bir savaş yaşamamıştır. ABD, kuruluşundan Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen yaklaşık 137 yılda, Kızılderililere karşı mücadele, güney sınırlarında Meksika ile kısa süreli savaşlar, 1860'lı yıllardaki İç Savaş, 19. yüzyılın sonunda İspanya ile Savaşları ve 20. yüzyılın başında Filipinler'in işgali hariç önemli bir askeri sorunla karşı karşıya gelmemiştir (Demir, 2011). Ancak ekonomik gücünü askeri güce dönüştürmede diğer devletlerden geri kalmamıştır. Çünkü çoklu güç dengesini olduğu ortamda, devletlerin ancak güç artırarak varlığını koruyabileceği bir süreç içinde küresel güç olmuştur.

Amerikan dış politikasının ana akımı, 1940'lardan beri modern uluslararası düzeni inşa eden iki büyük strateji tarafından tanımlanmıştır. Bunlardan birisi realist teori çerçevesinde şekillenen, çevreleme, caydırıcılık ve küresel güç dengesinin sürdürülmesi etrafında örgütlenmiş dış politika yaklaşımıdır. Diğeri ise liberal ekonomi anlayışı doğrultusunda inşa edilen ekonomik kurumsal düzenlemelerdir (Ikenberry, 2002: 45). ABD, kendi küresel egemenliğini hem küresel siyaset ve hem de küresel ekonomi politika ve uygulamaları ile koruma altına almıştır.

ABD'nin teknoloji üretim kapasitesinin yüksekliği küresel güç olmasında ve devam ettirilmesinde en önemli etkidir (Zakaria, 2008; Demir, 2011). Diğeri yandan, ABD'nin küresel egemenliğine katkı sağlayan ve devam ettirmesini sağlayan bir diğeri faktör ise küreselleşmenin bizzat kendisi olmuştur. Küreselleşme, Amerikan siyasi ve iş çevrelerinin resmi olmayan ideolojisi olmuştur (Brzezinski, 2005: 176).

Özetle, ABD kurulduğundan yaklaşık yüz sene sonra, coğrafi, nüfus, ekonomik, teknolojik, askeri ve politik koşulların etkileşimi bağlamında sanayi devrimini tamamlayarak dünyanın en çok üreten ülkesi olmuştur. Amerika kıtasının yerlilerinden zorla alınan sahipsiz geniş verimli topraklar, zenginlik hırsı ile Amerika'ya göç eden Avrupalılar için büyük fırsat olmuştur. ABD sahip olduğu büyük yüzölçümü ve zenginlik ve büyümenin en önemli dinamikleri olmuştur. Teknolojik devrimlerle beslenen ABD ekonomisi, liberal ekonominin sağlamış olduğu serbest piyasa koşulları ile sürekli büyümüştür. Hatta 1840-1870 yılları arasında dönemin küresel hegemon gücü olan İngiltere'yi 1870'lerde Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) yönüyle geçmiştir. Yaratılan ekonomik zenginlik, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyıl içinde küresel siyasette ulus devletler/emperyalist güçler arasında güç ve paylaşım mücadelesi ile korumacılık kaygısıyla askeri güce dönüştürülmüştür. İngiltere'nin hegemon gücüne karşı diğeri

Avrupalı devletlerin giriştiği mücadelelere karışmaktan sakınılmış, böylece geri dönüşümü çok aza olan askeri maliyetlere girmemiş, buna karşın, ekonomik kaynaklarını geri dönüş kapasitesi yüksek verimli alanlara kaydırarak, ekonomik gücünü daha da artırmıştır. Denizlerin doğal korunma imkânları sağlaması onun önemli bir askeri tehditle karşı karşıya kalmasını önlemiştir. Amerikan kıtasını kendi ürettiği mallar için bir pazar olarak kullanması, büyük güçlerle bir pazar paylaşımı mücadelesine girmesine engellemiştir.

ABD, İkinci Dünya Savaşı sonunda ekonomik ve askeri güç kapasite açısından ayakta kalabilen tek büyük güç olarak, yani küresel hegemon olarak ortaya çıkmıştır. ABD tarihte eşine az rastlanılır bir güç olarak dünya siyasetini neredeyse tek başına belirleyen bir ülke olmuştur. ABD; liberal iktisadi öğreti vasıtasıyla aynı değerlere sahip ülkeler üzerinde bir yarar sağlayıcı (benevolence) hegemon devlet olmuştur. Yani oluşturduğu uluslararası ekonomik kurumlar (IMF, Dünya Bankası, GATT gibi) ve çeşitli askeri ittifaklar (NATO, SEATO gibi) vasıtası ile diğer ikincil devletlere kamu malı (public goods) imkanı sağlamıştır. Bu durum, ABD'nin küresel egemen olmasının en büyük savunucularından kurumsal liberalist Ikenberry (2008) tarafından İkinci Dünya Savaşı sonrası, Batı Bloğunun siyasal ve iktisadi düzeni tarihsel olarak benzersiz olduğu; ABD'nin önderliğindeki yapının demokrasi ve kapitalizmin geliştirmekte olan küresel güçlerine dayandığı; bu nedenle onlar tarafından güçlendirildiği; muazzam ekonomik büyüme ve güç üretme yeteneğine sahip olduğu, aynı zamanda katılmayı kolaylaştırıp düzenin korunmasını imkan verirken, yıkılmasını zorlaştırdığı şeklinde belirtilmiştir.

ABD'nin küresel gücü, 1945-1970 yılları arasında nükleer silahların sağlamış olduğu askeri kapasite ile birlikte en üst düzeye çıkmıştır. Soğuk Savaş'ın yaratmış olduğu çift kutuplu sistemde, yarar sağlayıcı hegemon devlet olarak bir bloklaşmış devletler grubunun liderliğini üstlenmiştir. Ancak, 1970'lerden yaşanan ekonomik kriz, doların standart para birimi kullanımını sağlayan Bretton Woods ekonomik sistemini sonlandırmıştır. Artık bu tarihten itibaren ABD'nin küresel başat rolünün azalmaya başladığı şeklinde bilimsel görüşler çalışmalara konu olmuştur. Ancak Sovyetler Birliğine karşı 1980'lerin başında başlatılan yeni mücadele biçimi bu gerilemeyi durduğu veya geciktirdiği söylenebilir. 1990'da Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve 1991'de Sovyetler Birliği'nin yıkılması, çift kutuplu sistemin yerine ABD'nin tek başına hâkimiyeti içeren tek kutuplu yeni dünya düzenine geçilmiştir. 1990'ların başında ABD önderliğinde neo-liberal politik ve iktisadi düzenin komünizme karşı kazanmış olduğu başarı,

Fukayama (1989) gibi düşünürler tarafından, sonsuza değin neo-liberal politik ve iktisadi düzenin süreceğini ilişkin tezlerin ileri sürmesini sağlamıştır. Gerçekten 11 Eylül 2001 tarihine kadar, liberal bir hegemon olarak ABD, Roma İmparatorluğundan sonra görülen en büyük küresel güç olarak algılanmıştır.

1990 sonrası yaşanan küresel yumuşama ortamı, devlet dışı aktörler olan hükümetler dışı/arası uluslararası örgütler ile, sivil toplum inisiyatifleri ile uluslararası norm ve prensipler gibi değerlerin ön plana çıktığı küresel yönetim (global governance) kavramını ortaya çıkarmıştır. Uluslararası politika veya Uluslararası İlişkileri belirleyen aktörler olan devletler, uluslararası örgütler, sivil toplum ve bireylerden en hakim durumda olan devlet olgusu, küreselleşmeye sürecine bağlı olarak zayıflama sürecine girmiştir. Diğer devletler küresel yönetimden olumsuz etkilenirken, ABD'nin küresel hegemon süreci en üst düzeye çıkmıştır. Burada ABD'nin küreselleşme sürecini kendi lehine kullandığı söylenebilir. Devletler, 1990 sonrası yitirdiği önemi 11 Eylül saldırı ve 2008 sonrası Rusya'nın yeniden ihtiraslı dış politika benimsemesi ile tekrar bulmuştur.

Tüm yazılan değerlendirmeleri dikkate aldığımızda, ABD, 1990 sonrası tek kutuplu düzende, küresel bir güç olarak, Soğuk Savaş sonrası küresel siyaseti belirlemiş, bu kapsamda, eski Doğu Bloku üyelerinin Rusya hariç tüm üyelerini NATO ve AB'ye alarak Avrupa'da istikrar ve güvenlik oluşturmak istemiş; Rusya ve Çin'i Dünya Ticaret Örgütüne üye yaparak onları kendi egemenliğindeki küresel neo-liberal iktisadi düzene eklemiştir. Bu süreçte sert güç unsurlarından ziyade yumuşak güç unsurlarını kullanmış ve yumuşak gücünü bir cazibe merkezi olarak yansıtmıştır.

Ancak bu süreçte ABD'nin tarihinde ilk defa kendi topraklarına bir saldırı olayı yaşanmıştır. Gerçekleşen saldırı bir terör saldırısı olmasına karşın dünyanın siyasi çehresini tamamen değiştirmiştir. 11 Eylül terör saldırısından sonra, ABD yarar sağlayıcı küresel hegemon devletten, realist perspektiften dünyayı algılamaya çalışan yani anarşik uluslararası ortamdan güç ve çıkarlarını maksimize etmek isteyen bir hegemon dönüşmüştür. Kendisine yakın devletlerin, hegemon gücünü/kapasitesini rızaya dayalı kabul yerine, bu gücünü kullanarak onları zorla etkileme veya güç dayatma politikasını benimser olmuştur. Benzer şekilde, Kagan da (2008: 3) ABD'nin uluslararası düzeni sürdürme kabiliyetinin azalmakta olduğunu, Soğuk Savaş sonrası ABD'nin genişlemeci, hatta saldırgan bir küresel politika izlediğini ve bir dünyayı kendi

değerlerine uyacak şekilde şekillendirirken, başkalarını kendi iradelerine bağlı kalmaya zorladıklarını belirtmiştir. 2001'de iktidara gelen oğul George Bush döneminde, neo-con'lar olarak adlandırılan aşırı muhafazakâr-milliyetçi kesimin Amerikan tarihinde iktidarda etkinliğini artırdığı bir dönem olması, ABD'nin saldırgan dış politikasının ana sebebi olmuştur. İşbirliğinden ziyade güce dayalı zorlayıcı karar alma süreci yaşanmıştır.

Aslında bu dönem tek kutuplu bir düzen olmasına karşın, ABD'nin küresel gücünde belirgin bir zayıflamada görülmeye başlanmıştır. Bu sürece farklı bakış açısı getiren Amerikan aydınlanmacı düşünürü Wallerstein'dır. Wallerstein'a göre (2006), 1970'ten 2001'e kadar olan dönem, Amerikan hegemonyasının gerilemeye başladığı bir dönemdi. 2001'den bu yana, ABD, daha tek taraflı politikalar ile konumunu iyileştirmeye çalışmış, ancak bu politikalar aslında bu düşüşünün hızını ve derinliğini artırmıştır.

Gerçekte bu süreçte yaşanan ABD'nin başarısız Afganistan ve Irak işgalleri ile 2008 küresel finans krizi, ABD hegemonyasının zayıflamaya başladığını gösteren en büyük kanıtlar olmuştur. Ayrıca, 21. yüzyılın başında Balkanlar, Irak, Afganistan ve Doğu Timor gibi bölgesel çatışmalar, tek kutuplu bir dünyanın daha güvenli olduğu şeklindeki liberal görüşe meydan okumuştur (Acharya, 2014: 17). Ayrıca, ABD'nin vergi indirimlerinin doğasında var olan ekonomik zayıflığa ilişkin tartışmalar, savunulamaz bir bütçe açığı ve dolardan rezerv para birimi olarak olası uzaklaşma (Acharya, 2014: 21) çabaları ABD'nin küresel iktisadi egemenliğini zayıflatan unsurlar olmuştur.

Diğer yandan bu süreçte yaşanan üç önemli olgu, Amerikan Barışı (Pax-Americana) liderliğindeki küresel düzenin sonuna yaklaştığını göstermektedir. Bunlardan birincisi, yeni büyük güçlerin -özellikle Çin'in- yükselişi, uluslararası sistemi tek kutupluluktan çok kutupluluğa dönüştürmektedir. İkincisi, Birleşik Devletler'in Paul Kennedy'nin (2001) dediği gibi, küresel liderliği sonlandırabilecek emperyal aşırı genişleme sürecin yaşaması, üçüncüsü ise Birleşik Devletleri'n göreceli ekonomik gücünün düşmesidir (Layne, 2011: 150'den aktaran Kurečić, ve Kampmark, 2016).

Çok kutupluluk, tarihsel anlamda belirli bir egemen devletin hegemonik düşüş sürecindeki bir sonraki süreç olarak görülebilir. Ekonomik büyümelerinin yavaşlama, durgunluk veya buhran yaşanması her hegemon güç için geçerli bir

önermedir. Böyle durumdaki gücün değişememe, yani yeni koşullara uyum sağlayamama süreci sonunda hegemonik gücünün düşüşüne neden olması ve hegemonya veya tek kutupluluğu çok kutupluluğa dönüştürmesi (Desai, 2015: 2'den aktaran Kurečić, ve Kampmark, 2016) mümkündür. Bugün küresel anlamda yaşanan süreç bu durumu yansıttığı söylenebilir. Örneğin, BRIC ülkelerinin (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) karşısında ABD'nin hegemonik yapısının ve küresel ekonomik egemenliğini nasıl geçileceğini gösteren birçok çalışma yapılmıştır. Goldman Sachs tarafından yapılan bir araştırmada, BRIC ülkelerinin GSYİH ve üretkenliğinin ABD'den daha fazla olacağını ve ABD'nin GSYİH'nin 2050'de Çin'in yalnızca yüzde 75'ine eşit olabileceği belirtilmiştir (Arrighi, 2005; Fayyaz ve Malik, 2020: 73).

Dünya Bankasının 2020 verilerine göre, ABD'nin GSYİH 21,3 trilyon dolar, Çin'in ise, 14,3 trilyon dolar olmuştur (Investopedia, 2020). ABD ve Çin hem nominal hem de satın alma gücü paritesi (SAGP) (Purchasing power parity–PPP) bakımından dünyanın en büyük iki ekonomisidir. ABD nominalde Çin devletin ekonomik olarak daha güçlü olmasına karşın, Çin ise 2014'ten bu yana SAGP bakımından ABD'yi geçmiştir. Yine Dünya Bankası çalışmasına göre, 1960'ta Çin GSYİH'si ABD'nin yaklaşık %11 idi, ancak 2017'de %63'ü olmuştur (Statisticstimes, 2021a).

Yine ABD, bu süreçte diplomatik alandaki üstünlüğünde de gerileme süreci yaşanmıştır. Trump'ın Trans-Atlantik işbirliğini göz ardı etmesi, NATO'yu modası geçmiş (obsolete) şeklinde betimlemesi, neo-merkantilist korumacı politikalara dönüş yapması, çok taraflı dış politika yaklaşımından uzaklaşması, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kurumlardaki üstünlüğüne Çin'in meydan okuması bu gerilemenin işaretleridir.

Ayrıca, ABD'nin dünyanın en yaşlı demokrasisine sahip olmasına karşın, 2020 başkanlık seçimlerinde Trump'ın barışçıl iktidar değişimine karşı başlattığı seçimleri iptal girişimi, ABD'nin siyasi zayıflığı olarak görülmelidir.

4) COVID-19 Pandemisi ve Küresel hegemonya Mücadelesine etkisi

İnsanlık tarih boyunca birçok bulaşıcı hastalıkla karşı karşıya kalmıştır ve bu bulaşıcı hastalıklar olumsuz etkilere neden olmuştur. İnsanlığın on bin yıl önce başlayan tarımsal yaşama geçiş sürecinde sıtma, tüberküloz, cüzzam, grip ve çiçek hastalığı ortaya çıktı (History, 2020a). Geçmiş süreçlerde,

imparatorlukların veya devletlerin büyük ölçekli salgınları önlemede yetersiz kaldıkları ve bu yüzden milyonlarca insanın öldüğü bilinen bir gerçektir. Bu çalışma için asıl mesele yaygın salgın hastalıkların hegemon devletin statüsünü ne derece etkilediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Tarihe bakıldığında bu tür örnekleri görmek mümkündür.

Eski Yunan Uygarlığında Etiyopya'dan Atina'ya MÖ 430'da yayılması ile ortaya çıkan veba salgını Peloponnesos Savaşı'nı önemli şekilde etkilemiş, salgının kırsal Atinalıları şehre göç etmeye zorlayarak sosyal kargaşaya yol açmış ve en önemlisi, hastalığın öldürücü ve bulaşıcı doğası, Atina toplumundaki normları paramparça etmiştir (Drezner, 2020: 5). Pandemiler Roma imparatorluğunun çöküşünde çok önemli bir rol oynamıştır. Roma'nın ticari olarak genişlemesi, mikropların imparatorluğun sınırları içinde kolayca yayılmasını sağlamıştır. MS 165'te başlayan Antoninler vebası, yine bir asır sonra, Kıbrıs kaynaklı veba, huzursuzluğa, Roma'nın sınırlarını genişletememesine ve imparatorluğun sınırlarının yeniden daralmasına neden olmuştur. Aynı şekilde, salgın hastalık Napolyon'un 1812'de Rusya'yı işgalini Rus ordusu kadar etkide bulunarak, işgalin başarısız olmasına neden olmuştur. Diğer yandan, İspanyolların, Güney Amerika'daki Aztek ve İnka medeniyetlerinin yok etmesinde İspanyollar ateşli silahlar kadar çiçek hastalığı ve kızamıkların ölümcül bir kombinasyonun rolü vardır (Drezner, 2020: 5-7). 14. yüzyılda Avrupa'yı saran Kara Veba salgını nedeniyle Avrupa nüfusunun neredeyse üçte biri ölmüştür. Örneğin Floransa kentinin nüfusunun %80'i dört ay içinde ölmüştür (History, 2020b). Keza, kara vebanın Avrupa'da yaklaşık bin yıldır iktidar olan Kutsal Roma-Germen İmparatorluğunu ve özellikle Roma'da konuşlu Papalık makamının gücünün kaybetmesinin bir sebep olduğunu söylemek mümkündür. En son olarak, 1918 yılında ortaya çıkan İspanyol gribi kaynaklı küresel salgının en az 50-100 milyon insanın ölümüne sebep olmuştur (Drezner, 2020: 7). Geçmişte teknolojik imkânların yetersizliği, hastalık tanıma, teşhis ve tedavi olanaklarının eksikliği nedenleriyle ölüm sayıları artmıştır. Bu süreçte bilgisizlik nedeniyle hastalığın nedenini büyücüler, kadınlar veya başka etnik unsurlar olarak görüldüğü, bu yüzden bu grupların çok ağır tepkiler, baskılar ve ölümlerle karşı karşıya kaldığı (History, 2020b) tarihte bilinen gerçeklerdir.

Mevcut korona virüs salgını iki yıldır tüm dünyayı etkilemiş ve dünya ekonomik, ticari ve politik alanlarda çeşitli olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmıştır. Ülkeler virüsün yayılmasını durdurmak için sıkı kısıtlamalar getirdikçe, ekonomik faaliyetler neredeyse durma noktasına gelmiştir. Bu

salgın dünya ekonomilerini 1930 Büyük Buhranı ve 2008 mali krizinden daha fazla etkilemiştir. Üstelik bu salgın, devletlerin işbirliği yapmaktan kaçındığı bir duruma sebep olmuştur. Bu süreçte dünyanın en büyük iki ekonomisinin ABD ve Çin öncelikle kendi ülkelerini kurtarma gayretine düşmüş, bu da küresel çapta uluslararası işbirliği ve liderlik eksikliğini ortaya çıkarmıştır. COVID-19 salgını büyük güç paradigmasının ve ilgili tüm politikaların acil bir yaşamsal küresel krizi çözmek için işlevsel olmadığını ortaya çıkarmıştır (Roloff, 2020: 27). Aşırı adaletin sağlanamaması da bunun en büyük örneğidir. Oysaki tüm insanlık aynı anda aşılanmadıkça bu salgının bitmeyeceği açıktır. Ancak bütün devletler realist perspektiften krizi yorumlayarak öncelikle kendi yurttaşını öne çıkaran davranışlar sergilemişlerdir. Sonuçta büyük güç rekabeti, küreselleşmenin zorluklarıyla karşı karşıya kalmıştır (Roloff, 2020: 27).

Küresel salgın yaşanmasından itibaren ABD ve Çin ekonomileri farklı tepki göstermişlerdir. 2020 yılı itibariyle ABD'nin GSYİH nominal değerlendirme üzerinden 20,5 trilyon ABD doları, Çin ise 15,2 trilyon ABD dolarıdır. 2019 yılına göre karşılaştırıldığında, ABD'nin olan 2019 yılı için 21,3 trilyon ABD doları olan GSYİH neredeyse 800 milyar dolar azalış göstermiştir. Çin'in 14,3 trilyon ABD doları olan GSYİH ise neredeyse 900 milyar dolar artmıştır. Yine SAGP açısından bakıldığında Çin birinciliğini korumaktadır (Knoema, 2020). Bu da gösteriyor ki, üretim kapasitesi açısından ABD ekonomisi küresel salgından zarar görmüştür.

2021 yılı için tahmini rakamlara bakıldığında, Çin'in 2021'deki GSYİH büyüme oranı (%8,24) ABD'nin %3,08 olması beklenmektedir. Bu rakamlara göre, nominal bazda, ABD, 2020'deki 5,59 trilyon dolara kıyasla 2021'de Çin'in 5 trilyon dolar ilerisinde olması öngörülmektedir (Statisticstimes, 2021b).

Bu rakamlar bize, ekonomik açıdan ABD'nin Çin'e göre küresel salgından daha fazla etkilendiğini göstermektedir.

Ülkeler	Ölüm Sayısı	Oran
Dünya	3445222	100
ABD	602616	17
Brezilya	444391	13
Hindistan	291365	8
Meksika	221080	6
İngiltere	127701	4
Çin	4636	0,01

Tablo 1: 24 Mayıs 2020 İtibariyle COVID-19 Pandemisi Kaynaklı Dünyada En Fazla Ölüm Oranına Sahip Olan Beş Ülke ve Çin (Statisticetimes, 2021a).

COVID-19 kaynaklı ölüm oranlarına baktığımızda ise, dünyadaki ölümlerin nerdeyse %17'si ABD'de olurken Çin'de ise ölüm oranı binde bir civarındadır. Rakamlara göre, ABD Çin'in neredeyse yüz katından daha fazla ölüm oranı ile karşılaşmıştır. Nüfus açısından neredeyse ABD'nin üç katından daha fazla olan Çin'in ABD'nin yüzde biri kadar bir ölüm oranına sahip olması şaşırtıcıdır.

Burada ülke yönetimlerin küresel sağına karşı olan politikaları da önemli rol oynamıştır. Çin salgını ortaya çıkmasından sonra, çok sert tedbirlere başvurarak salgının kendi ülkesinde yayılmasını önlemiştir. Çin'de demokrasi ve insan haklarının yetersizliği dikkate böyle sert tedbirlerin almasına imkan tanımıştır. Ancak, ABD'de Trump'ın kendisi bile salgının ciddiyetine inanmamış ve bu yüzden salgını önleyici tedbirleri almada gecikmiştir. Daha sonra alınan tam kapanma tedbirleri ile hastalığı önlemek istemişse de bu mümkün olamamıştır. Ancak 2021 yılının Ocak ayından itibaren Biden yönetimin çok ciddi ve yaygın aşılama programı ile ABD'deki salgın belirgin bir şekilde azaltılmıştır.

Çin, güçlü ekonomisi, ılımlı dış politikası ve küresel yönetim kurumlarının oluşturulmasındaki rolü ile gücü ile uyumlu daha küresel bir rol üstlenmek istediği açıktır. Örneğin, Çin; Yeni Kalkınma Bankası, İpek Yolu Fonu, Asya Pasifik Çerçevesi Serbest Ticareti, Asya Altyapı Yatırım Bankası ve yüzyılın projesi olarak adlandırılan Kuşak ve Yol Girişimi gibi küresel projeler kurmuştur. (Hart ve Johnson, 2019: 3). Çin bu projeler vasıtasıyla Amerika gibi, kontrol edebileceği uluslararası kurumları yaratarak kendi gücünü artırmayı amaçlamaktadır.

Bugün artık ABD veya Batı dünyası dediğimiz yapının, son 30-40 yılda ekonomik açıdan çok büyük bir ivme yakalayan Asyalı güçlerin veya kaplanların karşısında ekonomik olarak gerileme içinde olduğu bilinen bir gerçektir. Günümüzde Amerika'nın küresel siyasetini belirleyen önemli düşünürlerde (Hass, 2019; Ikenberry, 2018; ESPAS, 2012) uluslararası sistemin, Batı hakimiyetindeki bir liberal dünya düzeninden yeni iki, çok veya hatta çok merkezli bir dünyaya geçiş döneminde olduğunu kabul etmektedir. Trump yönetiminin küreselleşme karşıtı neo-merkantilist politikalar izleyerek ABD'nin üretim gücünü artırmak istemesi; ticaret savaşlarına girişerek Çin'i ekonomik olarak zayıflatma çabaları, Obama

Yönetimin 2012 yılında ABD önceliğinin Asya'ya yönlendiren Doğu Asya'ya Eksen bölgesel stratejisi, Trump döneminde 2017 yılında kabul edildiği Ulusal Güvenlik Stratejisinde Çin ve Rusya'nın ABD için esas dış tehdit olarak belirtilmesi, Biden yönetiminin Trump dönemindeki Çin karşıtı politikalarından vazgeçmeyeceğini belirtmesi gibi olgular, aslında ABD'nin ekonomik olarak Çin karşısında gerilediğini göstermektedir. Çin karşısında ekonomik gerilmeyi durdurmak ve geciktirmek için ABD'li yöneticiler strateji belirlemede ve uygulamaktadır.

COVID-19 pandemisi kadar, Trump'ın farklı yönetim anlayışı da ABD'nin küresel hegemon algısına negatif bir yaklaşım getirmiştir. Örneğin, ABD hegemonyasının saç ayağı olan Atlantik ötesi yani Avrupa ile ilişkilerde önemli sorunlar yaşamıştır. Avrupa'yı kendi savunma harcamalarını NATO vasıtasıyla ABD'ye yıkararak, askeri yükümlülüklerinden kaçındıklarını ifade etmiştir. Yani, ABD'nin artık küresel yarar sağlayıcı rolünü sonlandırmak istemiş ve bunda da başarılı olmuştur. Liberal uluslararası düzeni oluşturan tüm kurumları ve AB'yi küçümseme eğiliminde olan Trump, 2016 başkanlık kampanyası sırasında NATO'yu modası geçmiş (obsolete) olduğunu söylemesi ve dört yıllık başkanlığı süresince NATO'yu önemsizleştiren politikaları ile ABD'nin küresel liderlik için gerekli olan Atlantik işbirliğini zedelemiştir (Mearsheimer, 2018: 1).

ABD ve Çin arasında yaşanan küresel rekabet, Trump'ın Çin'i bilerek virüsün yayılmasına müsaade ettiği şeklinde suçlamalar yapmasına da neden olmuştur. Gerçekten de Çin'in merkezi Wuhan kentinde patlak veren COVID-19 salgını, Çinli yetkililerin hastalıkla ilgili bilgileri bastırması, önemini azaltması, dışarıdan uzmanlarla sınırlı işbirliği yapması ve olabilecekleri durdurmakta yavaş kalması nedeniyle önemli ölçüde yayılmıştır. Bazıları pandemiyin maliyetlerinden Çin'in yasal ve mali olarak sorumlu tutulmasını talep ederken, diğerleri ABD'nin Pasifik'teki askeri varlığını genişletme çağrısı yaparak Çin'in çevrelenmesini istemektedirler (Hass, 2020). Trump'ın Çin'i suçlamasının arkasında bu düşünce vardır.

Yaşanan bu süreci geçmişteki küresel güçler arasındaki güç dönüşümü ile karşılaştırıldığında önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Geçmişte güç dönüşüm süreçleri savaflara sonuçlanmıştır. Ikenberry (2008)'nin de belirttiği üzere, güç dağılımındaki uzun vadeli değişiklikler, hegemon devlete karşı meydan okuyan devletlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Gücü artan devletler ile gücü azalan devletler arasındaki mücadele geçmişteki savaflarla sonuçlanmıştır. Ancak günümüzde ABD ile savaşı göze alabilecek bir devlet

bulunmamaktadır. Topyekün bir savaş olması durumunda, nükleer/biyolojik/kimyasal silahların da kullanılabilmesi ve bu silahların yok edici gücünün ne olduğu Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları ile COVID-19 virüsünün yol açtığı bir pandemi vasıtası ile tüm insanlık öğrenmiş durumundadır. Çünkü girişilebilecek bir savaş bumerang etkisi ile savaşı açan devleti olumsuz etkilemesi riski oldukça yüksektir.

Korona virüs, yalnızca büyük güçler arasındaki siyasi ilişkileri şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda yerel düzeyde demokrasi ve yönetim sistemlerini de bozmaktadır. Pek çok ülkede demokrasinin zaten tehdit altında olduğu bir zamanda ortaya çıkan (Brown, Brechenmacher ve Carothers, 2020) virüs nedeni ile devletlerin salgını önlemek için kamu ve özel yaşama müdahaleleri, kazanılmış kişi hak ve özgürlüklerin geriletmesine neden olmaktadır. Dahası, kamu sektörlerinin yolsuzlukla ilişkilendirildiği ülkelerde, COVID-19 gibi afetler halka ait olanın daha fazla suistimal edilmesini kolaylaştırıcı fırsatlar yaratmaktadır (Kamali-Chirani ve Malik 2020). Bu nedenle COVID-19 sadece küresel güç dengesini etkilememekte, aynı zamanda birey ve toplumların devletin gücü karşısındaki kazanımlarını geriletmektedir.

Yapılan incelemede COVID-19 virüsünün yol açtığı küresel salgının ABD'nin küresel gücünde çok önemli bir değişiklik getirmediği sonucuna varılmıştır. Salgının olumsuz etkisi nedeniyle ABD'nin 2020 büyüme hızında negatif bir seyir izlenmiştir. Söz konusu salgın olmazsa bile, ABD'nin yerini alacağı öngörülen Çin'in zaten, GSYİH bakımından ABD ile arasındaki farkı her yıl artan büyüme hızı kapatacaktır. Bu negatif büyümenin de ABD'nin küresel gücünde bir zafiyet yaratma riski de yoktur. Sonuç olarak, COVID-19'un veya bir sonraki doğal afetin küresel dönüşümü hemen sağlaması da mümkün değildir. Amerikan gücü düşme eğiliminde olduğu bilinen bir olgudur. Yine de politik bir gücün çökmesinin ve yerine başkasının geçmesi zaman alacaktır. Roma İmparatorluğunun düşüşü yaklaşık 270 yıl sürmüştür. (Mark 2018; Kamali-Chirani ve Malik 2020). Ayrıca, Amerikan gücü azalmasına rağmen bu gücün nasıl azalacağını veya bu sürecin nasıl tamamlanacağını önceden öngörmek çok zordur.

ABD halen 1945 sonrası yaratılan siyasi ve ekonomik düzeni ile uluslararası kurumları etkileme ve yönlendirme gücüne sahiptir (Ikenberry, 2002: 45). Çin ile yakın ilişkide bulunabilecek olanları ise maddi yardımları keserek cezalandırmaktadır. 1990 sonrası dönemde egemenliğine zarar verebileceğini düşündüğü Kyoto Protokolünü imzalamamış, Roma Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde kendi askerleri

yargılanmasına müsaade etmemiş, Trump döneminde söz konusu yargıçların ABD'ye girmesine yasak getirmiştir (Yeni seçilen ABD başkanı Biden bu yasağı kaldırmıştır).

ABD halen dünyanın en büyük ekonomisi olma özelliğini korumaktadır. Bu durum; ABD'nin teknoloji, yenilik, enerji ve özel girişimcilikte halen öncü rolünün sürdürebilir ve dinamik bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Zakaria, 2008: 8). Ayrıca, Amerika'nın ekonomik olarak gerilemesine karşın, bu gerilemenin hızını azaltacak veya durduracak bazı yetenek ve kapasitelere sahiptir. Amerika kendi ülkesinde yönelik bir savaş tehdidi yoktur. Nüfus açısından çoğunlukla homojen olup, çeşitli devletlere bölünecek bir kozmopolit yapı hemen hemen yok gibidir. Askeri güç kapasitesi açısından emsalsizdir. Hiçbir ülkenin ABD'nin askeri gücüyle baş etmesi düşünülemez. Amerika toprak bütünlüğünü koruduğu sürece, dünyanın en fazla üreten ülkelerden birisi olmaya devam edecektir.

Yeni bir güç olarak Çin'in ABD'nin yerini alacağı tartışmaları Amerikan bilim adamlarının konusu olmaya devam etmektedir. Çin ABD'yi üretim kapasitesi açısından gelecek yirmi yılda geçse bile, dünyayı yönlendirme kapasitesi/etkileme bakımından ABD'ninki kadar olmayacağı çok açıktır. Çin'in ekonomik gücünü askeri güce dönüştürmesi çok zaman alabileceği gibi, askeri gücü kullanma iradesine sahip olup olmadığı da değerlendirilmektedir. Çin kültüründe saldırdan ziyade sakinlik ve karşıtlarını kendi kültüründe eritme yeteneği en üst seviyedir. Türk ve Moğol beyleri Çin'i neredeyse bin yıl yönetmesine karşın, Çin kültürü kendisini yöneten bu beyleri kendi içinde eritmiştir. Çin'in hiçbir askeri gücü, yardım amaçlı bir durum hariç kendi bölgesinden başka yerde kullanılmamıştır. Amerika'nın askeri gücünün neredeyse yüze yakın bir ülkede konuşlu olduğunu düşündüğümüzde aralarında çok büyük bir kapasite farkı vardır.

Ayrıca Çin, ülkelerin yumuşak gücünü belirleyen *Yumuşak Güç (Soft Power) 30 Endeksine* Amerika'dan çok sonra gelmektedir. Bu endeks, hükümetin hedefleri, dijital yetenek, kültür, işletme, katılım ve eğitim durumlarına göre hesaplama yapmaktadır. Birleşik Krallık, Fransa, Almanya, ABD ve Japonya'yı 2018 ve 2019'da en yüksek yumuşak güçlere sahip ilk beş ülke olarak sıralanmıştır. Her iki yılda da Çin sıralaması 27 olmuştur (Kamali-Chirani ve Khalid, 2020). Bu açıdan bakıldığında Çin'in yumuşak bir güç olarak, insanları etkilemesi zor görünmektedir. Ayrıca Çin'in kendisi insan hakları ve otoriter yönetim bakımından da dünyanın eleştirilerine oldukça açıktır.

Çin, pazarlar ve kaynaklar için dış dünyaya çok daha bağımlıdır. Bu yüzden karşılıklı bağımlılık içinde olduğu ülkelerle istikrar ve barış olması, ekonomisinin büyümesi için gerekli bir koşuldur. Ayrıca, kapitalist liberal ideolojilerin yerini alabilecek rakip bir ideolojiye veya doğal bir jeopolitik müttefik kümesine sahip değildir (Ikenberry, 2004: 361-362). Bütün bunlar, Çin'in ABD ile Sovyetler Birliği gibi, bir sert paylaşım mücadelesi içine girmesi zor görünmektedir.

Çin'in kendisi de ayrıca, COVID-19 küresel salgınından etkilenmiş ve etkilenmeye devam edecektir. Uluslararası yatırım ve ihracat siparişlerindeki düşüş, Çin'in istenilen düzeydeki ekonomik büyümesini de engellemektedir. Ayrıca, Çin, ABD'nin aksine kendisine karşıt olan ülkelerle (Hindistan, Japonya, Filipinler ve Vietnam) çevrilidir. Ayrıca, Çin büyük ölçüde bağımlı olduğu Orta Doğu petrol ve gazını, ABD'nin kontrol ettiği deniz ticaret yollarından taşımaktadır (Akon ve Rahman, 2020: 12). Diğer bir faktör ise Trump döneminde içe kapanan Amerika, Biden yönetimi ile tekrar küresel politika izlemeye başlamıştır. Bu durum Çin'in dış politikadaki serbestiyetini azaltacaktır.

Diğer yandan, geçmişteki yükselen güçlere kıyasla, Çin'in çok daha geniş bir teknolojik açığı vardır. Bu teknoloji açıklığının kısa sürede kapanması mümkün görünmemektedir. Çin ihracatının yarısı, ana parçaları ithal edilip montaj edilen üretimden gelmektedir. Ayrıca, Çin'in bu ihracatının büyük çoğunluğu Çin firmaları tarafından değil, daha gelişmiş ülkelerdeki şirketler tarafından yapılmaktadır (Brooks ve Wohlforth, 2016). Bu da Çin'in teknolojik ve ihracat yapısının bir zafiyeti olarak karşımıza çıkmaktadır.

ABD'ye yakınlaşmış olsa bile, Çin'in ekonomisinin büyüklüğü, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) toplam ekonomilerinden çok daha küçük olacaktır. Ayrıca, askeri harcama açısından ABD'nin askeri harcamaların yarısını yapmaktadır. Çin, herhangi bir zamanda OECD'nin toplam askeri harcamalarına yaklaşması mümkün değildir. Çin mevcut düzene meydan okumak istiyorsa sadece ABD'yi değil, aynı değerleri paylaşan ülkelere meydan okumak zorundadır (Ikenberry, 2008). Sadece Avrupa ülkeleri değil, Batı değerlerini paylaşan, Japonya, Avustralya, İsrail, Kore Cumhuriyeti'ni de saydığımızda Çin'in askeri ve ekonomik olarak tek başına bu güçlerle karşı karşıya gelmesi zor görünmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada COVID-19 pandemisinin küresel liderlik mücadelesine olan etkisi incelenmiştir.

ABD'nin küresel güç olmasının çok çeşitli nedenlerini saymak mümkündür. Ancak genel olarak bunları; kapitalist ekonomik ve liberal politik sistemi etkin şekilde faydalanma, verimli ve geniş topraklar, bilgi birikimine sahip sürekli bir beyin göçüne ev sahipliği yapması, teknolojik yeniliklerin ve buluşların öncüsü olması, Monroe doktrini ile Avrupalıların işine karışmaması ve onlarında Amerikan kıtasından uzak durmasının sağlanması, okyanusların askeri bir işgal tehdidi ve büyük savaş riskinde koruması, büyük güçler arasındaki paylaşım mücadelesinden kaçınması, askeri maliyetlere girmemiş olması ve Amerika kıtasını bir iç pazar olarak kullanması olarak saymak mümkündür. 1945 sonrası ise küresel egemenliğini, kapitalist anlayışı benimsemiş uluslararası ekonomik kurumlar vasıtasıyla bütün dünyaya yaymıştır.

Ancak ABD'nin küresel egemenliğinde 1970 sonrası bir gerileme olmasına karşın, 1980 sonrası Soğuk Savaş'ın sert mücadele ortamında ve 1990 sonrası tek kutuplu düzeninde ABD bu gerilemeyi durdurmuştur. Ancak 2000 sonrasında yaşanan üç olay, Afganistan ve Irak savaşları, 2008 küresel finans krizi ABD gücünde bir aşınma olduğu gerçeğini ortaya koymuştur. Ayrıca Asya'daki çoğu devletin 1970 sonrası uyguladıkları ihracat eksenli büyüme modelleri, bu ülkelerin ekonomik büyümelerinde neredeyse 30-40 yıl boyunca kesintisiz bir artışa yol açmıştır. Bu büyüme modeli sayesinde Çin küresel bir güç olma kapasitesine erişmiştir. Çin, ABD ardından en çok üreten ülkesi olmuştur.

2020 yılı başında yaşanan COVID-19 pandemisi öncesinde ABD ekonomik açıdan bir gerileme sürecindeydi. Ekonomik gerilemenin yanı sıra siyasi ve diplomasi gücünde de göreceli bir zayıflık sürecine girmiştir.

Tarihsel açıdan bakıldığında geçmişte yaşanan bazı salgın hastalıkların küresel güç mücadelesini etkilemiştir. Yapılan analizlerde, bu salgın hastalığın ABD'yi çok etkilemesine rağmen, ABD'nin mevcut küresel liderliğinde önemli bir değişim getirmeyeceği sonucuna varılmıştır. Zaten var olan ekonomik gerileme süreci devam etmektedir. Çin, salgının en yoğun olduğu 2020 yılında pozitif bir büyüme yakalarken, ABD ise negatif bir büyüme ile karşılaşmıştır. Çin'in verilerini tam olarak açıklamaması nedeniyle, Çin'in bu pandemiden de ne kadar etkilendiği konusunda güvenilir bir sonuca varmak da zor olmaktadır. Rakamlara göre, ABD Çin'in neredeyse yüz katından daha fazla ölüm oranı ile karşılaşmıştır.

Nüfus açısından neredeyse ABD'nin üç katından daha fazla olan Çin'in ABD'nin yüzde biri kadar bir ölüm oranına sahip olması şaşırtıcıdır. Ancak açıklanan verilere göre, Çin üretim kapasitesi bağlamında pandemi süresince de ABD ile arasındaki farkı kapatmaya devam etmektedir. Dolayısıyla, Fareed Zakaria'nın (2008) diğerlerinin yükselişi (rise of rest) olarak kavramlaştırdığı bir süreç yaşanmaktadır. Bu nedenle, COVID-19 pandemisinin küresel güç mücadelesine önemli bir değişim getirmemiştir.

Kaynakça

- Acharya, A. (2014). *The End of American World Order*. Cambridge: Polity.
- Akon, S. ve Rahman, M. (2020). Reshaping the Global Order in the Post COVID-19 Era: A Critical Analysis. *Chinese Journal of International Review*, 2(1), 1-15.
- Antoniades, A. (2008). From Theories of Hegemony to Hegemony Analysis in International Relations, 49th ISA Annual Convention, San Francisco.
- Arrighi, G. (2005). Hegemony Unravelling. *New Left Review*, 1(32), 1-58.
- Barry K. Gills ve Patomäki, H. (2017). Trumponomics and the "Post-hegemonic" World. *Real-World Economics Review*, 79, 91-107.
- Brooks, S. G. ve Wohlforth, W. C. (2016). The Once and Future Superpower, Why China Won't Overtake the United States. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/print/1117092>. Erişim: 22 Ocak 2021.
- Brzezinski, Z. (2005). Küresel Hakimiyet mi? Küresel Tercih mi?, (Cem Küçük, Çev.). İstanbul: İnkilap.
- Clark, I. (2009). Bringing Hegemony Back in: The United States and International Order. *International Affairs*, 85(1), 23-36.
- Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium: Journal of International Studies*, 10(2), 126-155.
- Cox, R. (1993). Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method. Stephen Gill (Ed.). *Gramsci, Historical Materialism and International*

- Relations. Cambridge: Cambridge University Press, 49-66. doi:10.1017/CBO9780511558993.003.
- Demir, S. (2011). ABD'nin Küresel Gücünün Britanya ve Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ile Karşılaştırılması. Genelkurmay SAREM Stratejik Araştırmalar, 9(17), 41-96.
- Desai, R. (2015). Geopolitical Economy: the Discipline of Multipolarity. Valdai Papers, (24), 1-12.
- Desai, R. M. ve Vreeland, J. R. (2011). Global Governance in a Multipolar World: The Case for Regional Monetary Funds. International Studies Review, (13), 109-121.
- Dirzauskaite, G. ve Ilinca, N. C. (2017). Understanding "Hegemony" in International Relations Theories, https://projekter.aau.dk/projekter/files/260247380/Understanding__Hegemony__in_International_Relations_Theories.pdf, Erişim: 02 Mayıs 2021.
- Drezner, D. W. (2020). The Song Remains the Same: International Relations After COVID-19, International Organization 74, Supplement.
- Erkmen, S. A. (2008). Amerikan Hegemonyasının Yeniden İnşasında Bölgesel Faktörlerin Rolü: ABD'nin Kuzey Irak Politikası Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- European Strategy and Policy Analysis System – ESPAS (2012). Global Trends 2030–Citizens in an Interconnected and Polycentric World. Paris: Institute for Security Studies. https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/espas_files/about/espas_report_ii_01_en.pdf, Erişim: 25 Ocak 2021.
- Fayyaz, S. ve Malik, S. (2020). Question of US Hegemony and COVID-19 Pandemic. Global Political Review, 5(1), 72-83.
- Ferguson, N. (2004). Colossus. London: Penguin Books.
- Fukuyama, F. (1989). The End of History?. The National Interest, 3-18.
- Fukuyama, F. (2008). The Fall of America Inc., Newsweek Dergisi, 30-36.
- Gilpin, R. (1981). War and Change in World Politics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilpin, R. (1987). The Political Economy of International Relations. Princeton: Princeton University Press.

- Hama, H. H. (2016). Is the United States Still a Global Hegemonic Power?. *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*, 3(2), 109-117.
- Harrington, J. ve Suneson, G. (2019). What were the 13 Most Expensive Wars in U.S. History?. <https://www.usatoday.com/story/money/2019/06/13/cost-of-war-13-most-expensive-wars-in-us-history/39556983/>. Erişim 24 Mayıs 2021.
- Hart, M. ve Johnson, B. (2019). Mapping China's Global Governance Ambitions: Democracies Still Have Leverage to Shape Beijing's Reform Agenda. Center for American Progress.
- Hass, R. (2019). How a World Order Ends: And What Comes in Its Wake. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/articles/2018-12-11/how-world-order-ends>, Erişim: 30 Nisan 2021.
- Hass, R. A. (2020). Cold War With China Would Be a Mistake. <https://www.wsj.com/articles/dont-start-a-new-cold-war-with-china-11588860761>. Erişim: 30 Nisan 2021.
- Heywood, A. (2011). *Global Politics*. New York: Palgrave Macmillian.
- History, (2020a). Pandemic Timeline. <https://www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline>. Erişim: 30 Nisan 2021.
- History, (2020b). Black Death Timeline. <https://www.history.com/news/black-death-timeline>, Erişim: 30 Nisan 2021.
- Huntington, S. P. (2004). *Biz Kimiz?* (Aytül Özer, Çev.). CSA Yayın Ajansı.
- Ikenberry, G. J. (2002). America's Imperial Ambition. *Foreign Affairs*, 81(5), 44-60.
- Ikenberry, G. J. (2004). American Hegemony and East Asian Order. *Australian Journal of International Affairs*, 58(3), 353-367.
- Ikenberry, G. J. (2008). The Rise of China and the Future of the West: Can the Liberal System Survive?. *Foreign Affairs*, 23, 23-35.
- Ikenberry, G. J. (2011). *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Ikenberry, G. J. (2018). The End of Liberal World Order?. *International Affairs*, 1, 7-23.
- Ikenberry, J. ve Kupchan, C. (1990). Socialization and Hegemonic Power. *International Organization*, 44(3), 283-315.
- Investopedia, (2020). World Top Economies. <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/>. Erişim: 30 Nisan 2021.
- Kagan, R. (2008). *The Return of History and the End of Dreams*. New York: Knopf Publishing.
- Kamali-Chirani, F. ve Khalid, I. S. (2020). Policy Review COVID-19 and Change in Global Political Order. SDPI.
- Kennedy, P. (2001). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri* (Birtane Karanakçı, Çev.). İstanbul: İş Bankası.
- Keohane, R. (1980). The Theory of Hegemonic Stability and Changes in International Economic Regimes, 1967-77. Ole R. Holsti, Randolph M. Siverson ve Alexander L. George (Ed.). *Change in the International System*. Boulder, CO: Westview Press, 131-162.
- Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- Kindleberger, C. (1981). Dominance and Leadership in the International Economy: Exploitation, Public Goods and Free Riders. *International Studies Quarterly*, 25(2), 242-254.
- Knight, W. A. (2014). Challenges to US Hegemony. Keynote Address to the LIRDS Think Tank. Georgetown, Guyana.
- Knoema, (2020). World GDP Ranking. <https://knoema.com/nwnfkne/world-gdp-ranking-2020-gdp-by-country-data-and-charts>, Erişim: 30 Nisan 2021.
- Krasner, S. D. (1983). Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables. Stephen D. Krasner (Ed.). *International Regimes*. Ithaca: Cornell University Press.
- Kurečić, P. ve Binoy K. (2016). A Multifarious, Multifaceted Approach to the Multipolar World: A Necessity. 13th International Scientific Conference on Economic and Social Development Conference, Barcelona, Volume 1.

- Layne, C. (2011). The Unipolar Exit: Beyond the Pax Americana. *Cambridge Review of International Affairs*, 24(2), 149-164
- Leonardo, E. K. (2007). A Case Study in Declining American Hegemony: Flawed Policy Concerning the ICC. *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, 147-166.
- Mark B. (2004). The Rise of the 'Neocons' and the Evolution of American Foreign Policy. Working Paper No. 107, Asia Research Centre or Murdoch University, 1-22.
- Mearsheimer J. J. (2018). The Rise & Fall of the Liberal International Order, Paper Prepared for Presentation at Notre Dame International Security Center.
- Molchanov, M. (2012). *Hegemonic Power*. SAGE Publications, 787-790.
- Norrlöf, C. (2018). Hegemony. Oxford Bibliographies cited in Biran Schmidt, *Hegemony: A conceptual and theoretical analysis*. <https://doc-research.org/2018/08/hegemony-conceptual-theoretical-analysis/>. Erişim: 29 Nisan 2021.
- Nye J. S. Jr. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*, 80(Twentieth Anniversary), 153-171.
- Puchala, D. J. (2005). World Hegemony and the United Nations. *International Studies Review*, 7(4), 571–584.
- Roloff, R. (2020). COVID-19 and No One's World: What Impact for the European Union?. *Connections*, 19(2), 25-36.
- Schmidt, B. (2018). *Hegemony: A Conceptual and Theoretical Analysis*, *Hegemony: A Conceptual and Theoretical Analysis*. <https://doc-research.org/2018/08/hegemony-conceptual-theoretical-analysis/>. Erişim: 20 Nisan 2021.
- Statisticstimes, (2020a). Projected World GDP Ranking. <https://statisticstimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php>, Erişim: 30 Nisan 2021.
- Statisticstimes, (2020b). United States vs China Economy. <https://statisticstimes.com/economy/united-states-vs-china-economy.php>, Erişim: 30 Nisan 2021.
- Strange, S. (1987). The Persistent Myth of Lost Hegemony. *International Organization*, 41, 1987.
- Tomja, A. (2014). Polarity and International System Consequences. *Interdisciplinary Journal of Research and Development*, 1(1), 57-61.

- Viotti, P. R. ve Kauppi. M. V. (2010) *International Relations Theory*. Boston: Pearson Education.
- Wallerstein, I. (2006). *The Curve of American Power*, *New Left Review*, 1-20.
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. Addison-Wesley Publishing Co.
- Weber M. (1997). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. (Zeynep Gürata, Çev.). Ankara: Ayraç.
- Worldometer, (2021). *COVID-19 Coronavirus Pandemic*. https://www.worldometers.info/coronavirus/?utm_campaign=homeAdvegas1?. Erişim: 28 Nisan 2021.
- Zakaria, F. (2008). *The Future of American Power, How America Can Survive, The Rise of the Rest*. *Foreign Affairs*, 87(3), 18-43.
- Zakaria, F. (2019). *The Self-Destruction of American Power*. *Foreign Affairs*, 98(4), 10-16.

Extended Abstract

In this study, the effect of the COVID-19 pandemic on the global leadership struggle has been examined. In this context, firstly, the conceptual explanation of hegemony and how this concept is understood in international relations theories are analyzed.

From a theoretical point of view, the realist understanding sees hegemony as the access of a state to the power that will have a coercive effect on the others due to various conditions. States attempt to protect their existence and interests in an anarchic international environment as a result of the power struggles. The neo-realist approach sees hegemony as the access to power by making alliances of states in the international structure and the achievement of hegemony with consent and enforcement capacity. Despite some differences in the liberal and neo-liberal approach, they interpret hegemony as the access and use of power in a system based on interdependence, international institutions, norms and rules. The Gramscian approach, as part of the critical theory, considers hegemony as a certain type of sovereignty created by the dominant state through the interactions of *hegemony*, *historical bloc* and *civil society*. This domination is a world-class system of production supported by common interests and ideological perspectives, as expressed by Cox.

Regarding the analyze the reasons and process that has facilitated the USA to be a global power, we can summarize

those as follows: the effective use of the capitalist economic and liberal political system together, owning fertile and vast lands, hosting a continuous brain drain, being a pioneer of technological innovations, prevention Europeans from interfering with the American continents through Monroe doctrine and keeping them away from the American continent, being under the protection of oceans which decreases the threat of occupation, avoiding participation in the struggle among the great powers, avoiding to incur huge military costs and using the American continent as a domestic market. After 1945, it spread its global domination to the whole world through international economic institutions that adopted a capitalist understanding.

American dominance continued until the 1970s without any problem. The end of the Bretton Woods system in the 1970s indicated that American hegemony was in decline. However, after Reagan started the second harsh competition with the Soviets Union in 1980, the USA stopped its decline. When the Cold War ended and America emerged as the sole power in the world, it was the heyday of American hegemony as a historical enemy the Soviets Union disappeared through collapse. However, the three events that took place after 2000, the Afghanistan and Iraq wars and the 2008 global financial crisis, revealed the fact that there was an erosion in US power. In addition, the export-oriented growth models implemented by most states in Asia after 1970 led to an uninterrupted increase in the economic growth of these countries for almost 30-40 years. Thanks to this growth model, China has reached the capacity to become a global power. China has been the most producing country after the USA.

Prior to the COVID-19 pandemic at the beginning of 2020, the US was in an economic downturn. From a historical point of view, some epidemics experienced in the past have affected the global power struggle. According to this analysis, although this epidemic affected the USA very much from an economic perspective, it would not bring a significant change in the current global leadership of the USA. It is also difficult to come to a reliable conclusion about how much China is affected by this pandemic, as China does not fully disclose its data. However, according to the data announced, China continues to close the gap with the USA in terms of production capacity during the pandemic. Therefore, we are going through a process that Fareed Zakaria conceptualizes as the rise of rest.

China is a candidate to become a global power in economic perspectives. However, analysis has revealed that it will be difficult for China to turn this into political hegemony. In

summary, these reasons are the risk of difficulty in transforming China's economic power into military power, the absence of a reliable ally cluster around it, the absence of an ideological value to spread globally, the control of the USA and its allies, the Chinese sea energy and trading routes, being far behind the USA and the West in technological innovations, the fact that the export and production capacity depends on the assembly industry, the fact that most foreign companies can produce most of the goods, being far behind the US in terms of universities and foreign student attraction, the weakness of China's cultural hegemony capacity, the weakness of Chinese military capacity to compete with the USA.

---

¹ Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası ekonomik kuruluşlar ile DHL gibi özel firmaların verilerinde faydalanılmıştır.

² Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için; Demir, S. (2011). ABD'nin Küresel Gücünün Britanya ve Osmanlı İmparatorluğu Dönemi ile Karşılaştırılması. Genelkurmay SAREM Stratejik Araştırmalar, 9(17), 41-96.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ARKTİK BİLİM DİPLOMASİSİ VE TÜRKİYE

Ebru CAYMAZ*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 26.02.2021

Düzeltilme Tarihi // Revised: 25.03.2021

Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 16.04.2021

Öz

Küresel ısınma, iklim değişikliğine paralel olarak deniz buzunun incelenerek çekilmesi ve buzulların erimesi nedeniyle Arktik Bölgesi önemli bir sosyo-ekolojik dönüşüm geçirmektedir. Söz konusu değişimler küreselleşme ile birleştiğinde önümüzdeki yıllarda bölgede birçok ekonomik fırsatın ortaya çıkacağı ve bu fırsatlardan yararlanmak isteyen aktörlerin sayısında artış olacağına yönelik değerlendirmeler, buz politikası (cryopolitics) isimli bir tartışma alanının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Buz politikası aynı zamanda Arktik Bölgesi'nin büyük güçlerinin özel ilgi gösterdiği ve tamamen bu bölgeye yönelik ulusal stratejiler oluşturdukları önemli bir siyasi alana dönüşmesinin önünü açmıştır. İlgili literatür detaylı olarak incelendiğinde büyük güç mücadelesi ve silahlanma yarışından, Arktik "istisnacılığı"na kadar farklı bakış açıları bağlamında tartışmalara konu olan Arktik Bölgesi'nin geçirdiği değişim ve dönüşümleri açıklamaya ve bölgenin geleceğine dair bilhassa bilim diplomasisi bağlamında daha geniş kapsamlı çalışmalara ihtiyaç bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışma kapsamında Arktik bilim diplomasisi hem bölgeye yönelik küresel problemlerin çözümünde kullanılan bir araç hem de devletlerarası işbirliklerini artırmaya yönelik bir kavram olarak irdelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, son yıllarda ivme kazandırdığı kutup araştırmalarıyla Arktik Bölgesi'nde de uluslararası bir aktör olma hedefini taşıyan Türkiye'nin, Arktik bilim diplomasisine katkı

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü, ORCID: 0000-0002-9119-7659, ebrucaymaz85@gmail.com

sağlayabileceği alanları tartışmak ve bu yolla bölgeye yönelik bilim diplomasisi faaliyetlerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Arktik, Bilim Diplomasisi, Arktik Jeopolitiği, Buz Politikası, Jeostrateji

Arctic Science Diplomacy and Turkey

Abstract

The Arctic Region has undergone a significant socio-ecological transformation due to thinning and shrinking sea ice and the melting of glaciers in parallel with global warming and climate change. When these changes are combined with globalization, it is envisioned that many economic opportunities and the number of actors willing to take advantage of them will emerge in line with a discussion area called cryopolitics. Cryopolitics has also paved the way for the Arctic Region's transformation into an important political space where the great powers have paid special attention and formed national strategies solely for that region. When the relevant literature is examined in detail, it has been observed that there is a need for more comprehensive studies, especially in the context of science diplomacy, to explain the changes and transformations of the Arctic Region, which has previously been the subject of discussions in the context of different perspectives, from the great power struggle and militarization to the Arctic "exceptionalism". Within the scope of this study, Arctic science diplomacy is examined both as a tool used in solving global problems in the region and as a concept aimed at increasing cooperation between states. The aim of this study is to discuss Turkey's potential contributions to Arctic science diplomacy as a state holding the goal of becoming an international actor in the Arctic region upon the gaining momentum with polar research in recent years and to assist the development of science diplomacy activities for the region.

Keywords: Arctic, Science Diplomacy, Arctic Geopolitics, Cryopolitics, Geostrategy

Giriş

Eriyerek kapladığı alan ve kalınlıkları azalan deniz buzları nedeniyle daha ulaşılabilir ve gemilerin seyir yapmalarına elverişli halen gelen Arktik havzasında deniz taşımacılığı, petrol, doğal gaz ve diğer nadir madenlere ulaşılabilme potansiyelinin artması ve yeni ticari balıkçılık sahalarının ortaya çıkması, Arktik'te yer almayan devletlerin de odağını bölgeye çevirerek, bölgeye yönelik ulusal stratejiler geliştirmelerine neden olmuştur (Anderson, 2009; Exner-Pirot

ve Murray, 2017). Bölgede yer almadığı halde ortaya çıkan ekonomik fırsatlardan yararlanmayı hedefleyen aktörlerin sayısındaki artış, çeşitli güvenlik tartışmalarını beraberinde getirirse de küresel müşterekler arasında yer alan Arktik Okyanusu, tüm aktörlerin erişimine açıktır. Yapılan uluslararası hukuki düzenlemeler genel çerçeveyi belirlemekle birlikte hem Arktik devletlerinin kendi aralarında hem de Arktik'te yer almayan devletlere yönelik çeşitli anlaşmazlıkları da gündeme getirmiştir. Türkçe literatürde söz konusu anlaşmazlıkları hukuki bağlamda irdeleyen çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Berkut, 2021).

Bununla birlikte Türkçe literatüre daha yakından bakıldığında, nispeten yeni bir tartışma alanı olan bilim diplomasisi ve buz politikası bağlamında Arktik Bölgesi'ni irdeleyen çalışmaların olmadığı görülmektedir. Bilim diplomasisinden kasıt, en temel ifade ile, 21. yüzyılda insanlığın karşılaştığı ortak sorunları ele almak ve yapıcı uluslararası ortaklıklar kurmak için devletler arasında bilimsel iş birliklerinin kullanılmasıdır. Bilim diplomasisinin genel yaklaşımı ve uygulamaları; bir ülkenin tarihi, bilimsel kurumlarının oluşumu, dış politika yaklaşımlarının özellikleri ve diplomatik uygulamaları etrafında şekillenir. Bilim ve diplomasi arasındaki bağ, toplum değerleri ile devlet çıkarları ve desteği tarafından önceden belirlenmektedir. Devletler arasındaki diplomatik etkileşimlerin temeli ise tarihsel geçmişlerinin yanı sıra güncel durumlarına dayanmaktadır. Bu noktada bilim diplomasisi kavramını ve uygulamalarını anlamak, bir devletin dış politikasını güvence altına almak ve geliştirmek için hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gücünü ve etkisini geliştirmeye yardımcı olur (Ruffini, 2017).

Başarılı bir diplomatik geçmişe sahip devletlere bakıldığında uluslararası bilimsel konularda ve/veya diplomatik süreçlerde yer almak isteyen politika yapımcıların, genellikle epistemik toplulukların görüşlerinden faydalandıkları görülmektedir. Kutup araştırmaları süreci, bu konuya verilebilecek en güzel örneklerden biridir. Bu çalışmanın amacı, Arktik bilim diplomasisi sürecini başarıyla yöneten devletlerin tecrübelerinden hareketle son yıllarda ivme kazandırdığı kutup araştırmalarıyla Arktik Bölgesi'nde de uluslararası bir aktör olma hedefini taşıyan Türkiye'nin Arktik bilim diplomasisine katkı sağlayabileceği alanları tartışmak ve bu yolla bölgeye yönelik bilim diplomasisi faaliyetlerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde öncelikle yeni bir tartışma alanı olarak öne çıkan buz politikası hakkında detaylı bilgi aktarıldıktan sonra bilim diplomasisi kavramının ortaya çıkışı ve kurumsallaşma sürecine yer verilecektir. Daha

sonra Arktik bilim diplomasisi ve Türkiye'ye yönelik öngörülerden bahsedilerek, sonuç bölümünde Türkiye'nin Arktik bilim diplomasisi faaliyetlerinin geliştirilmesine dair tartışmalara odaklanılacaktır.

1) Yeni Bir Tartışma Alanı Olarak Buz Politikası (Cryopolitics)

Yerleşik halkının bulunmaması, herhangi bir çatışma yaşanmadan Antarktika'nın doğal koruma altına alınmasına büyük katkı sağlamıştır. Ancak güçlü devletlerin kıyıdaş olduğu, yeraltı kaynakları açısından zengin ve deniz geçiş yolları üzerinde bulunan Arktik Bölgesi'nde durum farklıdır. Arktik'le ilgili üzerinde fikir birliği sağlanmamış birden fazla tanım bulunmaktadır. Bununla birlikte "Arktik Çember'in (Arctic Circle – 66° 33'N) kuzeyinde yer alan bölge" tanımı genel olarak kabul görmektedir (Nuttal, 2004).

ABD, 1867 yılında Alaska'yı satın alarak Arktik Okyanusu'na kıyıdaş olurken, Norveç, 1920 yılında imzalanan Svalbard Antlaşması ile Svalbard Takımadaları'ndaki hâkimiyetini küresel düzeyde kabul ettirmiştir. Bu antlaşma ile taraf olan devletlerin vatandaşlarına balıkçılık ve avlanma, denizcilik, madencilik faaliyetlerinde bulunma hakkı tanınmıştır (Büyüksağnak ve Özsoy, 2018). Rusya, Arktik'te yer alan yeraltı kaynaklarının çıkarılması ve deniz ticaret yollarına yönelik altyapı çalışmalarına hız verirken, Danimarka, Grönland'a yönelik yatırımlarını artırmıştır. Kuzeybatı Geçidi'nde hak iddiasında bulunan Kanada da diğer kıyıdaş devletlerle münhasır ekonomik bölge ve enerji kaynaklarının çıkarımı konusunda anlaşmazlıklar yaşamaktadır. 2000'li yıllara gelindiğinde ise Çin, Japonya ve Güney Kore gibi Arktik'te yer almayan devletlerin, bölgeye yoğun ilgi gösterdiği ve büyük çaplı yatırımlar yaptıkları görülmektedir. Çin'in Arktik Bölgesi'ne yönelik ilgisi, özellikle ABD ve Rusya arasındaki yoğun güç rekabeti ile ABD ve Çin arasında süregelen güç geçişi, Arktik Bölgesi'nde geleneksel güvenlik sorunlarına geri dönüş olarak ifade edilmektedir. Konuya ilişkin literatürde kelime seçimleri bilhassa dikkat çekicidir. Arktik Bölgesi'nde ABD ile Rusya arasındaki uyuşmazlıklar için 'power competition' (güç mücadelesi) ifadesi kullanılırken, ABD ile Çin arasındaki uyuşmazlıklar için 'power transition' (güç geçişi) ifadesi kullanılmıştır (Kopra, 2020).

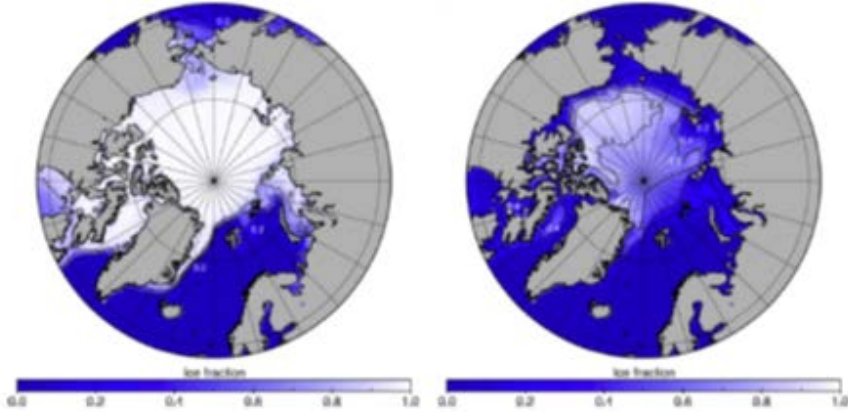
Tüm aktörlerin kullanımına açık bir bölge olan Arktik Okyanusu'nda seyir jeopolitiği üç temel hususa dayalıdır: bölgede yer alan maden kaynaklarına ilişkin uluslararası çıkarlar, iklim değişikliği nedeniyle ortaya çıkan değişken deniz

buzu modelleri ve Arktik Bölgesi'nin çevresel güvenliği (Bravo ve Rees, 2006). Arktik Okyanusu'ndaki deniz buzlarında yaşanan büyük değişim sonucunda deniz yolu taşımacılığı için cazip hale gelen iki temel rota bulunmaktadır. Her ikisi de Atlantik ve Pasifik Okyanuslarını birbirine bağlayan bu yollardan biri, Kanada ve Alaska'nın kuzey kıyıları boyunca devam eden Kuzeybatı Geçidi, diğeri ise Rusya Federasyonu ve İskandinav Yarımadası'nın kuzeyinden geçen Kuzeydoğu Geçidi'dir. Sibirya'nın kuzey kıyısı boyunca uzanan ve Kuzeydoğu Geçidi'nin büyük bir kısmını oluşturan Kuzey Deniz Yolu (NSR), Ekim/Kasım aylarından, Mayıs/Haziran aylarına kadar süren soğuk kış mevsimi şartlarında çoğunluğu buzla kaplı olarak kalan bölümü oluşturur. Kara, Laptev, Doğu Sibirya ve Çukçi Denizlerinden geçen Kuzey Deniz Yolu, Kuzey Avrupa ve Uzak Doğu (Japonya, Güney Kore ve Çin Halk Cumhuriyeti) limanları arasındaki mesafeyi yaklaşık olarak %27 ila %40 oranında kısaltmaktadır (Oestreg, 2013). Eriyen deniz buzu, Kuzey Amerika'nın kuzey kıyısında yer alan Kuzeybatı Geçidi ile Rusya'nın kuzey kıyısı boyunca uzanan Kuzey Deniz Yolu'nun (NSR) mevsimsel olarak açılmasına ve buzkıran kılavuzluğu olmadan gemilerin seyir yapabilmelerine olanak sağlamıştır. BRIC ülkelerinden (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) artan kaynak talebi, sanayileşmiş devletlerden gelen mevcut yüksek kaynak talebi ile birleştiğinde ise Arktik devletleri, söz konusu kaynaklar üzerinde yetki sahibi olabilmek adına çeşitli hamleler yapmaktadır. Deniz yetki alanlarını genişletebilmek amacıyla Kanada bilimsel araştırmalar sunarken, Rusya'nın Arktik Okyanusu'nun yatağına bayrak dikmesi, önemli kamu politikası girişimlerine örnek olarak verilebilir. Arktik devletlerinin bu rekabetçi hamleleri, devletlerin jeopolitik gücü güvence altına almak için toprakları ele geçirdiği 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarındaki grand jeopolitikle büyük benzerlik taşısa da bu yaklaşım, bahsi geçen devletlerin eylemlerini teşvik eden mevcut iklim kaynaklı jeopolitik paradigmayı tanımlamak için yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda Arktik Bölgesi süper güçler arasında kalan bir tampon bölgesinden ziyade kendi başına karmaşık ve değişken bir bölgeye evrilmiştir (Einarssonvd, 2004).

İlk defa coğrafyacı Terrence Haverluk (2007) tarafından kullanılan buz politikası terimi, eriyen kriyosfer nedeniyle ortaya çıkan bölge ve kaynakların kontrolüne yönelik devletlerarası rekabet olarak tanımlanmıştır. Metnin yazarı tarafından "cryopolitics" sözcüğünden Türkçe'ye uyarlanan buz politikası kavramı, soğuk anlamına gelen Yunanca "kryos" sözcüğünden türetilmiştir. Haverluk'un (2007) genel çerçevesini çizdiği kriyosferik şemsiye, Kuzey ve Güney Kutup

Bölgeleri, Alp buzulları, buz sahanlığı ve tabakalarını, buzdağları ve permafrost içeren bölgelerle birlikte geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır. Bu nedenle küresel ısınma ve buz politikası birbiriyle oldukça yakın ilişkili kavramlardır; buz politikasının ortaya çıkışı, iklim değişikliği ve küresel ısınmanın bilimsel bir gerçek olduğunun kabul edilmesini gerektirir.

Son zamanlarda küresel ısınma olgusunu bilimsel bir perspektiften aktarmaya yönelik gerekli veri ve kanıtları sunma çabaları ile deniz taşımacılığında ortaya çıkan yeni fırsatlara yönelik spekülasyonlar, iklim değişikliği söylemine paralel olarak daha sık dile getirilmektedir. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, yeni taşımacılık fırsatlarını tahmin etmekte kullanılan bilimsel araçlar, eriyerek kapladığı alan ve kalınlıkları azalan deniz buzuna yönelik gözlemlerde kullanılan bilimsel araçlarla yakından örtüşmektedir (Bravo ve Rees, 2006). Diğer yandan, Arktik Bölgesi'nde meydana gelebilecek potansiyel çatışmalar için kimi zaman kolaylaştırıcı kimi zaman ise engelleyen bir katalizör görevi gören (Prows, 2006) Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (BMDHS), bölgeye yönelik anlaşmazlıkların çözümü açısından yetersiz olduğunu öne süren görüşler nedeniyle (Holmes, 2008, s. 325) buz politikası kavramı daha da önem kazanmıştır.

Tablo 1: 2030-2039 Yıllarına Yönelik Arktik Bölgesi Erime Projeksiyonu (Aksenov vd., 2017, ss. 300-317).

Yukarıda yer verilen gelişmelere paralel olarak, Arktik deniz taşımacılığına ilişkin raporlar fiziksel determinizm ve jeopolitik gelişmeler bağlamında değerlendirildiğinde buz politikasının temel araştırma soruları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Değişen deniz buz kalınlığı ve dağılımı, yeni bir Arktik deniz taşımacılığı çağını başlatacak mıdır?

2. Arktik Bölgesi'nde kullanımı artan denizyolları, G8'in güvenliğine katkı sağlama potansiyeline sahip midir?
3. Bu durumun, bölgeye kıyısı bulunan devletlerin kuzey suları üzerindeki egemenliğine ne gibi etkileri olacaktır?

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde Arktik Bölgesi'nde uluslararası bilimsel işbirliklerinin geliştirilmesini mümkün kılan bilim diplomasisi kavramının ortaya çıkışı ve kurumsallaşma sürecine yer verilecektir.

2) Bilim Diplomasisi Kavramının Ortaya Çıkışı ve Kurumsallaşma Süreci

21. yüzyılda kamu diplomasisi alanındaki gelişmelere paralel olarak kamu diplomasisinin yeni alt türleri ve boyutları ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında yer alan bilim diplomasisi, nispeten genç bir kavram olarak, temelde insan faaliyetinin iki farklı alanı olan bilim ve diplomasi'nin kesiştiği noktalardaki hususlara odaklanır. Bilim diplomasisinin kavramsal çerçevesi nispeten yeni olmakla birlikte teknoloji, bilim ve politika arasındaki ilişki tarih boyunca derin köklere sahiptir. Bu nedenle bilim diplomasisi kavramı da söz konusu ilişkinin sağlam temellere dayandırılarak inşa edilmesi sürecine odaklanmaktadır (Berkman vd., 2011).

Günümüzde bilim diplomasisi, devletler arasında çok taraflı ve ikili ilişkileri geliştiren bir diplomasi aracı olarak görülmektedir. Kavrama yönelik en geniş tanım Fedoroff (2009) tarafından yapılmış; 21. yüzyılda insanlığın karşılaştığı ortak sorunları ele almak ve yapıcı uluslararası ortaklıklar kurmak için devletler arasında bilimsel iş birliklerinin kullanılması olarak ifade edilmiştir. Kavramın ortaya çıkışı çeşitli araştırmacılar tarafından farklı tarihlere dayandırılrsa da uluslararası arenada kavramsal olarak tartışılmaya başlanması 2000'li yıllardan sonradır. Bilim diplomasisinin kapsamı, Avrupa Komisyonu (2016) tarafından daha da genişletilerek; çatışmaları ve krizleri önlemek, politika oluşturmayı desteklemek ve evrensel bilim dilinin yeni iletişim kanalları açıp güven inşa edebildiği çatışma alanlarında uluslararası ilişkileri iyileştirmek için bilimin kullanılması şeklinde ifade edilmiştir.

2010 yılında Amerikan Bilimsel Araştırmaları Geliştirme Birliği (AAAS) ve Birleşik Krallık Bilimler Akademisi (the Royal Society) bilim diplomasisinin genel çerçevesini çizen bir rapor hazırlamıştır. Söz konusu raporun yanı sıra 2008 yılında AAAS bünyesinde Bilim Diplomasisi Merkezi'nin (Center for Science Diplomacy) kurulması, 2009 yılında the Royal Society tarafından düzenlenen uluslararası çapta geniş katılımlı "Bilim Diplomasisinde Yeni Ufuklar" toplantısı ve 2012 yılında alanın

ilk dergisi olan “Bilim & Diplomasi”nin (Science & Diplomacy) yayın hayatına başlaması, kavramın kurumsallaşma sürecine hız kazandırmıştır (Turekian ve Neureiter, 2012). İlk defa Viyana Diyalogları (2017) esnasında dünyamızın sürdürülebilirliği bağlamındaki tartışmalar esnasında ortaya çıkan “continuum of urgencies” (aciliyetlerin sürekliliği) kavramı, iklim değişikliğine yönelik bilim diplomasisi faaliyetlerinin meşru zemin kazanmasında büyük öneme sahiptir.

Bilim diplomasisi, sadece “yaşı” nedeniyle değil aynı zamanda modern çağın zorluklarına ve devletlerin değişken taleplerine cevap verebilme becerisiyle en modern diplomasi türü olarak kabul edilebilir. Bu görüşe paralel olarak, AAAS’ın kıdemli danışmanları arasında yer alan ABD’li eski üst düzey bürokrat Neureiter’le (2011) yapılan telefon mülakatları, bilim diplomasisinin farklı bir yönünü de ortaya çıkarmıştır. Neureiter’a (2011) göre bilim diplomasisi, uluslararası bilimsel iş birliklerinin yanı sıra iyi ilişkilerin kurulamadığı devletlerle etkileşim kurabilmek için sarf edilen kasıtlı bir çabadır.

Bilim ve diplomasiinin farklı düzeylerde birbirleriyle etkileşimde olması nedeniyle dış politika hedeflerini gerçekleştirmek için bilim diplomasisi üç düzeyde amaca hizmet eder: Diplomaside bilimin kullanımı, bilim için diplomasi ve diplomasi için bilim. Diplomaside bilimin kullanımından kasıt, bilimsel danışmanlık sağlanması ve dış politika kararları alınırken bilimin kullanılmasıdır. Bilim için diplomasiden kasıt, yeni bilimsel ortaklıklar kurulması ve uluslararası bilimsel iş birliklerinin kolaylaştırılması amacıyla diplomasiinin kullanılmasıdır. Diplomasi için bilimden kasıt ise uluslararası toplumla bilimsel ve teknolojik ortaklıklar yoluyla istikrarlı ve kalıcı ilişkiler kurmak için bilimin kullanılmasıdır (The Royal Society, 2010, s. 4).

Bilim diplomasisini, bilimsel iş birliklerinden ayıran iki temel ön koşul bulunmaktadır: Siyasi irade ve diplomatik katılım. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, güncel bilim diplomasisi tartışmalarının odağında yer alan ve bu çalışmanın da özünü oluşturan Arktik bilim diplomasisi kavramı daha detaylı olarak aktarılarak, Türkiye’ye yönelik öngörülere yer verilecektir.

3) Arktik Bilim Diplomasisi ve Türkiye’ye Yönelik Öngörüler

Arktik Bölgesi, iklim değişikliği, Soğuk Savaş sonrası jeopolitiği, küreselleşme ve Çin’in yükselişinden kaynaklı güç geçişleri nedeniyle büyük bir dönüşüm geçirmektedir. Bu

dönüşüm; Arktik Bölgesi'nin geleceğini şekillendirerek, ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde önemli fırsatlar sunacak olan iklim değişikliği bağlamında bilim diplomasisi, jeopolitik, hukuk ve küreselleşme arasındaki ilişkiyi de tanımlamaktadır.

Hem Arktik hem de Antarktika'nın etkileşiminde etkin rol oynamak isteyen tüm aktörlerin temel argümanı bilimsel araştırmalar gerçekleştirmektir. Nitekim, bilim diplomasisinin ortaya çıkışını Antarktika Antlaşmalar Sistemi'ne dayandıran çalışmalar bulunmaktadır (Berkman vd., 2011). Bu minvalde, Arktik Bölgesi'nde konumlu araştırma altyapıları (hem askeri hem de askeri olmayan araştırma istasyonları, gözlem ve izleme ağları) erişim ve verilerini Arktik devletlerinin yanı sıra bölgede faaliyet gösteren diğer aktörlerle de paylaşmaya başlamıştır. Söz konusu bilimsel araştırma istasyonları; işbirliğini geliştirmek, Arktik altyapılarını korumak ve askeri yetenekleri geliştirmek amacıyla tek taraflıdan ziyade çok taraflı faaliyetlerde bulunmaya yönelik kapsamlı bir dönüşümün göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu faaliyetler, Çin ve AB gibi Arktik olmayan aktörlerin de dikkatini çekerek, yeni politikalar geliştirmelerini teşvik etmiştir.

Sekiz Arktik devletin Dışişleri Bakanları ile Grönland ve Faroe Adaları hükümetleri tarafından 11 Mayıs 2017'de Fairbanks'te düzenlenen Arktik Konseyi Bakanlar Toplantısı'nda imzalanan Uluslararası Arktik Bilimsel İş Birliğini Geliştirme Anlaşması bilim diplomasisinin küresel önemini vurgulayan en önemli gelişmelerden biridir (Gluckman vd., 2017). 2017 yılında yürürlüğe giren Kutup Kodu (Polar Code) gibi düzenlemeler, getirdikleri standartlarla Arktik yönetişiminin gelişmesine katkı sağlarken, aynı zamanda Arktik bilim diplomasisi sürecine de ivme kazandırmıştır. Son yıllarda iklim değişikliğinin neden olduğu çevresel baskılar, bölgeye ilgi duyan yeni aktörlerin güç geçişleriyle harmanlandığında küreselleşmenin hızlandığı ve Arktik Bölgesi'nde 30'dan fazla devlete mensup bilim insanlarının bilimsel araştırma projeleri icra ettiği Svalbard gibi başarılı örneklerin öne çıktığı görülmektedir (www.researchinsvalbard.no/).

Bu noktada, Arktik Bölgesi'ne yönelik ilginin yeni olmadığı, bilakis uzun bir süredir uluslararası politik ve ekonomik sisteme entegre olduğunu belirtmekte fayda vardır. Örneğin uzun menzilli uçuşlardaki gelişmelerle birlikte Grönland ve İzlanda, İkinci Dünya Savaşı'nda ABD ve Avrupa'yı birbirine bağlayan çok önemli yakıt ikmal noktaları haline gelmiştir (Southcott ve Heininen, 2010). Benzer şekilde Soğuk Savaş esnasında ABD ile SSCB arasında yeni geliştirilen kıtalararası füzeler ve nükleer savaş başlıklı uzun menzilli

bombardıman uçakları için en kısa uçuş yolu olması vb. jeostratejik nedenlerle askerileştirilerek, uluslararası güvenlikte kilit bir rol oynamıştır (Huebert, 2019).

Bununla birlikte Arktik bilim diplomasisi (dış ilişkileri teşvik etmek için bilimi kullanarak), Finlandiya'nın girişimiyle 1991'de kabul edilen Arktik Çevre Koruma Stratejisi ve 1996 yılında Ottawa Bildirisi ile Arktik Konseyi'nin kurulmasıyla ivme kazanmıştır. SSCB'nin Soğuk Savaş'tan sonra dağılmasıyla birlikte dünya, ABD süper gücü/hegemonyasına dayalı tek kutuplu bir uluslararası sisteme tanık olmuştur. Söz konusu "barış dönemi" aynı zamanda çevresel ve yerel meselelere odaklanmaya olanak tanımıştır. Bu odak noktası aslında Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov'un 1987 yılında Murmansk'ta Arktik Bölgesi bilimsel ve çevresel işbirliğinde bir "barış bölgesi"¹ çağrısıyla ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen çağrıda Gorbaçov, coğrafi açıdan Arktik Bölgesi'nin Asya, Avrupa ve Amerika kıtalarını buluşturduğuna vurgu yaparak bölgedeki sorunların, ikili ve çok taraflı işbirlikleriyle çözülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Gorbaçov'un ılımlı yaklaşımının ardından bölgedeki askeri unsurların önemli ölçüde azaltıldığı; başarılı bir çevre yönetimi ve kaynakların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla bölge devletleri arasında ikili ve çok taraflı diyalogların başlatıldığı görülmektedir (Heininen, 2014).

Norveç, bilhassa son yıllarda yaptığı büyük çaplı yatırımlarla Arktik Bölgesi'nde iki ve çok taraflı bilimsel işbirlikleri için gerekli altyapı ve koordinasyonu sağlayan devletler arasında öne çıkmaktadır. Bir kutup ülkesi olan Norveç'e bağlı Svalbard Takımadaları, statüsü gereği çok sayıda farklı ülkeden bilim insanlarının kendi devletlerine ait istasyonlarda bilimsel araştırma yapmalarına imkân sağlamaktadır. Adaların önemli yerleşim yerlerinden Ny-Ålesund, Longyearbyen, Barentsburg ve Hornsund'daki bilimsel altyapı imkânları, özellikle Ny-Ålesund'da uluslararası topluluk tarafından başlatılan dört büyük araştırma programı, adaların idari merkezi olan Longyearbyen'de oluşturulan Svalbard Bilim Merkezi, bilimsel araştırma portalı ve 1993 yılından bu yana dünyanın dört bir tarafından gelen öğrencilere uygulamalı yükseköğrenim imkânı sağlayan Svalbard Üniversite Merkezi (UNIS) Norveç'in bilim diplomasi alanında gerçekleştirmiş olduğu başarılı girişimlere örnek olarak verilebilir. Kışın 35, yazın ise 180 araştırmacının bulunduğu Ny-Ålesund bölgesinde yapılan bilimsel faaliyetlerin bu süreçte önemli bir rolü bulunmaktadır. Ny-Ålesund aynı zamanda uluslararası anlaşmalara ve sözleşmelere veri sağlayan çeşitli ulusal ve küresel izleme programları için de önemli bir merkezdir (The Research Council of Norway, 2019).

Bilim diplomasisi alanındaki uygulamalarıyla uluslararası arenada öne çıkan devletlerin, eğitime yaptıkları yatırımların hedef kitle ile iletişim kurma ve küresel konjonktürel gelişim ile politikada belirleyicilik sağlama bakımından büyük önem ve gerekliliğe sahip olduğu değerlendirilmektedir. Her iki kutup bölgesine yönelik bilimsel amaçlı olarak icra edilen ulusal kutup bilim seferleri, Türkiye'nin bilim diplomasisi bağlamında başarılı örnekler olarak öne çıkmaktadır. Az sayıda ve başka devletlerin bünyesinde de olsa Türk bilim insanları yarım asır öncesine dayanan süreçte hem ulaşım hem de yaşam koşullarının oldukça güç olduğu beyaz kıta Antarktika'da bilimsel çalışmalara katılmaya başlamış, güneye yapılan 3 seferin ardından bu kez kuzeye yönelen Türk bilim insanları, ilk Türk Arktik Bilimsel Seferi'ni (TASE-I), 11-26 Temmuz 2019 tarihleri arasında Svalbard Takımadaları etrafındaki Grönland Denizi ve Arktik Okyanusu sularında gerçekleştirmiştir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019; Yirmibeşoğlu vd., 2020). İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konularının büyük önem kazanmasına müteakiben kutuplara yönelik bilimsel araştırmaların da artan ölçüde önem kazanmasıyla birlikte Türkiye'nin kutuplara yönelik bilimsel araştırmalarını koordine etmek amacıyla 2019 yılında, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM) bünyesinde Kutup Araştırmaları Enstitüsü (KARE) kurularak, KARE'nin koordinasyonunda 9 Şubat - 8 Mart 2020 tarihleri arasında Dördüncü Ulusal Antarktika Bilim Seferi (TAE-IV) kapsamında 15 proje gerçekleştirilmiş, Bulgaristan ve Belarus'tan 2 yabancı araştırmacı misafir edilmiştir (<https://kare.mam.tubitak.gov.tr/tr>). 2013 yılında başlatılarak ulusal ve uluslararası ortaklıklar ile Arktik ve Antarktika'da sürdürülen Kutup Bilim Seferleri'nin, gerçekleştirildiği bölge ve içerik itibarıyla Türkiye'nin küresel devlet imajına büyük katkı sağlama potansiyeline sahip olduğu açıktır. Söz konusu seferlerin yanı sıra kutuplara yönelik bilimsel araştırmaları ile Türkiye, Viyana Diyalogları (2017) esnasında öne çıkan "continuum of urgencies" (aciliyetlerin sürekliliği) bağlamında dünyanın sürdürülebilirliğine katkı sağlama vizyonuna sahip olduğunu ve bu yönde faaliyetler icra etmekte kararlı olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın sonuç bölümünde Arktik bilim diplomasisi bağlamında Türkiye'ye yönelik öngörülere daha detaylı olarak yer verilecektir.

Sonuç

Önceki bölümlerde yer verildiği üzere deniz buzu ve buzulların erime hızına yönelik olumsuz gelecek projeksiyonları ve bu projeksiyonların ekonomik faydaya dönüşme süreci, uluslararası arenada buz politikası adı verilen yeni bir tartışma alanını da beraberinde getirmiştir. Arktik Bölgesi, deniz taşımacılığı yollarına daha kısa alternatifler sunması nedeniyle, 2000'li yılların başından itibaren Rusya, Çin ve kısmen Kanada'nın girişimleriyle küresel ticaret jeopolitiğinde yeni bir taşımacılık güzergâhı olarak önem kazanmaya başlamıştır.

Rusya ve Kanada gibi Arktik devletleri, Arktik Bölgesi'ne yönelik ekonomik ve politik amaçlarını, uluslararası hukuk kurallarına dayandırdıkları çeşitli yasal düzenlemelerle gerçekleştirirken (örn. Arktik Sularının Kirlenmesi Kanunu), Çin, Almanya ve Birleşik Krallık gibi Arktik'te yer almadığı halde kapsamlı Arktik politikaları üreten devletler ise Svalbard Antlaşması'na taraf olmanın kendilerine tanıdığı haklarla bilimsel araştırma adı altında bölgeye yönelik çıkarlarını meşru hale getirmeye çalışmaktadır. Almanya merkezli Alfred Wegener Enstitüsü'nün girişimi ve 20 ülkeden 442 uzmanın katılımıyla 2019 yılında başlatılan ve 389 gün süren MOSAIC ekspedisyonu (www.mosaic-expedition.org), Arktik bilim diplomasisinin en başarılı örneklerinden biri olarak tarihe geçerken, bölgeye yönelik artan uluslararası ilginin bir kez daha altını çizmiştir.

Bölgede artan aktör sayısı, Arktik Konseyi'nin yapı ve işlevinde de çeşitli değişimlere neden olurken, Yüksek Kuzey'de ve Yüksek Kuzey'e yönelik eğitim ve araştırma ile ilgili üniversiteler, yüksekokullar, araştırma enstitüleri ve diğer kuruluşlardan oluşan bir ağ olan Arktik Üniversitesi (UArctic) bünyesinde Arktik'i düşük gerilim bölgesi olarak koruyan ve nesiller boyunca Arktik sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yardımcı olan bilimsel işbirliğini daha da geliştirmek amacıyla Bilim Diplomasisi Tematik Ağı kurulmuştur (www.uarctic.org). Diğer yandan, Kanada tarafından düzenlenen *Arctic Change* ve Norveç tarafından düzenlenen *Arctic Frontiers* gibi uluslararası katılımın yoğun olduğu bilimsel etkinliklerde, Antarktika'dan farklı olarak 4 milyon insanın yaşadığı Arktik Bölgesi'ne yönelik sosyal bilimler alanında da araştırmalara ihtiyaç duyulduğu ifade edilirken, uluslararası bilimsel iş birliklerine yön verecek kapsamlı bir bilim diplomasisi stratejisinin önemi de vurgulanmaktadır. Benzer şekilde Cambridge Üniversitesi gibi bilimsel araştırmalara öncülük eden kurumların Arktik bilim diplomasisine yönelik özel sayı ve makale çağrılarında çıkmaları², bilim diplomasisinin yakın gelecekte sıklıkla tartışılacağını göstermektedir.

Arktik Bölgesi'ndeki bilimsel araştırma istasyonlarının ilgili taraflarca işbirliğine dayalı Arktik araştırmaları mümkün kılarak, sonuçların ve verilerin paylaşımını teşvik etmek, kutuplara yönelik bilimsel programlar aracılığıyla tek taraflı eylemler yerine çok taraflı eylemleri başarıyla gerçekleştirmek bakımından büyük öneme sahip olduğu açıktır. Bu istasyonların verilerini tüm araştırmacılarla paylaşmalarının yanı sıra yerli halkı ulusal ve yerel düzeyde de dikkate almaları nedeniyle bilim, jeopolitik ve küreselleşmeyi birbirine bağlayan diplomatik "aracılar" rolünü oynadığı belirtilmektedir (Paglia, 2013; Elgerk, 2012). Bu noktada söz konusu istasyonlar, önümüzdeki yıllarda bölgenin geleceğini şekillendiren iklim değişikliği, bilim diplomasisi, jeopolitik, hukuk ve küreselleşme arasındaki bağlantı noktalarını ele alarak, etkili bir diplomasi süreci uygulama bağlamında yapıcı bir örnek olabilir.

Arktik Bölgesi'nde yer almamalarına rağmen Çin, Japonya, Güney Kore ve Hindistan gibi Asya ülkelerinin Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsünü kazanmış olmaları, çeşitli devletler tarafından bu bölgede kurulan araştırma istasyonları ve bölgeye yönelik bilimsel seferlerle uluslararası toplum nezdinde meşruiyet elde etme uğraşları, Türkiye'nin bilim diplomasisine yön verirken göz önünde bulundurması gereken önemli parametrelerdir. Bilim diplomasisini, bilimsel iş birliklerinden ayıran temel ön koşullar olan siyasi irade ve diplomatik katılım olmadan sarf edilen tüm çabalar, bilimsel iş birliğinden öteye gidemeyecektir. Türkiye'nin Arktik Bölgesi'nde varlık gösterebilmesi için o bölgeye yönelik yasal düzenlemelere entegrasyonu şarttır. Türkiye'nin Svalbard Antlaşması'na taraf olması, bölgeye yönelik büyük açılımları da beraberinde getirecektir. Diğer yandan Arktik Konseyi'nde gözlemci olmak isteyen Türkiye'nin IASC'ye (International Arctic Science Committee) üye olması ve kapsamlı bir yol haritası dâhilinde bölgeye yönelik daha fazla bilimsel araştırma ve projeler gerçekleştirmesi gerekmektedir. Arktik araştırmalarına özgün katkı sağlama, bölgede varlık göstermek isteyen tüm devletlerden istenen temel bir ön koşuldur. Antarktika'da edindiği tecrübeleri Arktik'e transfer etmenin yanı sıra, son yıllarda giderek önem kazanan Arktik Sosyal Bilimler alanında gerçekleştireceği disiplinlerarası çalışmalar, Türkiye'nin Arktik araştırmalarına özgün katkı sunabilmesi açısından önemlidir.

Sonuç olarak, dış politikasında yumuşak güç unsurlarını etkin bir biçimde kullanan ve ivmeyi artırmayı hedefleyen Türkiye'nin, 2017 yılında yurt içindeki 50'yi aşkın kurumdan alınan katkılarla hazırlanan Ulusal Kutup Bilim Programı'nda (2018-2022) gösterdiği kararlılığı daha da geliştirerek, kapsamlı

bir 2023 ve Ötesi Arktik Strateji Belgesi ile yol haritasını güçlendirmesi, uluslararası toplum nezdinde bilim diplomasisi bağlamında Türkiye'nin daha görünür olmasına ve üreteceği özgün bilgi ve teknolojiyle devletlerarası nispi güç dağılımında daha fazla söz hakkı elde etmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aksenov, Y., Popova, E. E., Yool, A., Nurser, A. J. G., Williams, T. D., Bertino, L., ve Bergh, J. (2017). On the future navigability of Arctic sea routes: High-resolution projections of the Arctic Ocean and sea ice. *Marine Policy*, 75, 300-317.
- AMAP, (2004). Arctic climate impact assessment. Erişim: <https://acia.amap.no/>
- Anderson, A. (2009). *After the ice: Life, death, and geopolitics in the new Arctic*. New York: Smithsonian.
- Avrupa Komisyonu (2016). Open innovation, open science, open to the world: A vision for Europe. Erişim: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3213b335-1cbc-11e6-ba9a-01aa75ed71a1>
- Berkman, P. A., Lang, M. A., Walton, D. W. H., ve Young, O. R. (2011). *Science diplomacy: science, Antarctica and the governance of international spaces*. Smithsonian Institution Scholarly Press.
- Berkman, P. A., Kullerud L., Pope A., Vylegzhanin, A. N., ve Young, O. R. (2017). The Arctic science agreement propels science diplomacy. *Science*, 3(358), 596-598.
- Berkut, N. (2021). Küresel ısınmanın etkisi bağlamında Arktik (Kuzey Kutbu) bölgesi'nin hukuki rejimi. Seçkin Yayıncılık.
- Bravo, M., ve Rees, G. (2006). Cryo-politics: Environmental security and the future of Arctic navigation. *The Brown Journal of World Affairs*, 13(1), 205-215.
- Büyüksağnak, Y. B., ve Özsoy, B. (2018). Importance and interest on Arctic and Svalbard treaty. Polar 2018 Conference, Davos, Switzerland.
- Einarsson, N., Larsen, J. N., Nilsson, A., ve Young, O. R. (2004). *Arctic human development report (AHDR)*. Iceland: Stefansson Arctic Institute.

- Elgerk, K. (2012). Report of the EU commission “INTERACTact”.
- Exner-Pirot, H., ve Murray, R. W. (2017). Regional order in the Arctic: Negotiated exceptionalism. *Politik*, 20.
- Fedoroff, N. V. (2009). Science diplomacy in the 21st century. *Cell*, 136(1), 9-11.
- Gluckman, P. D., Turekian, V. C., Grimes, R. W., ve Kishi, T. (2017). Science diplomacy: A pragmatic perspective from the inside. *Science & Diplomacy*, 6(4).
- Haverluk, T. W. (2007). The age of cryopolitics. *Focus on Geography*, 50(3), 1-6.
- Heininen, L. (2014). Russian strategies in the Arctic: Avoiding a new cold war. *Valdai Discussion Club Grantees Report*, Moscow, September.
- Holmes, S. (2008). Breaking the ice: Emerging legal issues in Arctic sovereignty. *Chicago Journal of International Law*, 9(1), 323-351.
- Huebert, R. (2019). A new cold war in the Arctic?! The old one never ended!. *Arctic Yearbook*.
- Kopra, S. (2020). China and its Arctic trajectories. *The Arctic Institute's China Series*. Erişim: <https://www.thearcticinstitute.org/china-arctic-trajectories-the-arctic-institute-china-series-2020/>
- Mikhail Gorbachev's Speech in Murmansk at the Ceremonial Meeting on the Occasion of the Presentation of the Order of Lenin and the Gold Star to the City of Murmansk, 1 Ekim 1987, https://www.barentsinfo.fi/docs/Gorbachev_speech.pdf (Erişim Tarihi 1 Şubat 2020).
- Mosaic Expedition. Erişim: <https://mosaic-expedition.org/>
- Nuttall, M. (2004). *Encyclopedia of the Arctic*. Vol. 1, 2 ve 3. Routledge.
- Neureiter, N. (2011). Backdoor diplomacy: How U.S. scientists reach out to frenemies. Erişim: <https://www.livescience.com/13638-science-diplomacy-soft-power.html>
- Oestreng, W. (2013). The transportation passages of the Arctic ocean and connecting corridors in southern waters. In *Shipping in Arctic waters. A comparison of the Northeast, Northwest and Trans Polar Passages*. Chichester, Springer, Praxis Publishing.

- Paglia, E. (2013). Geopolitics wrapped in science inside and idealistic Arctic community. Secretariat, Swedish Polar Research.
- Prows, P. (2006). Tough love: The dramatic birth and looming demise of UNCLOS property law (and what is to be done about it). *Texas International Law Journal*, 42.
- Research in Svalbard Database. Erişim: <https://www.researchinsvalbard.no/>
- Ruffini, P. B. (2017). Science and diplomacy, a new dimension of international relations. Springer International Publishing.
- Southcott, C., ve Heininen, L. (2010). Globalization and the circumpolar north. Fairbanks, University of Alaska Press.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı; Anadolu Ajansı, (2019). Turkey's journey to the white continent Antarctic Expeditions. Istanbul: Elma Printing.
- The Research Council of Norway - RCN. (2019). Ny-Ålesund research station research strategy. Erişim: URL:<https://www.uio.no/forskning/tverrfak/nordomradene/ny-alesund-research-station-research-strategy.pdf>
- The Royal Society, (2010). New frontiers in science diplomacy: Navigating the changing balance of power. London: Science Policy Center.
- Turekian, C. V., ve Neureiter, P. N. (2012). Science and diplomacy: The past as prologue. *Science & Diplomacy* 1(1).
- TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM) bünyesinde Kutup Araştırmaları Enstitüsü (KARE). Erişim: <http://kare.mam.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/biz-kimiz-0>
- UArctic Thematic Network on Science Diplomacy. Erişim: <https://www.uarctic.org/organization/thematic-networks/science-diplomacy/>
- Vienna Dialogue Team, (2017). A global network of science and technology advice in foreign ministries. *Science Diplomacy Action* 1, 1-20. Erişim: https://sites.tufts.edu/science-diplomacy/2019/02/Synthesis_1.pdf
- Yirmibeşoğlu, S., Oktar, Ö., ve Özsoy, B. (2020). First Turkish Arctic scientific expedition. 4. Ulusal Kutup Bilimleri Çalıştayı, 22 Ekim (Çevrimiçi Konferans).

Extended Abstract

In the Arctic basin, which is more accessible and convenient for ships to navigate due to its melting area and decreasing sea ice, the increase in the accessibility of oil, natural gas and other rare minerals, as well as the emergence of new commercial fishing areas have become the focus of non-Arctic states and encouraged them to develop national strategies for the region. Although the international legal regulations determine the general framework, it has also caused various disputes between the Arctic and the non-Arctic states. The number of studies in the Turkish literature examining the aforementioned disputes within a legal context has been increasing in recent years.

However, when the Turkish literature is examined, it is seen that there are no studies investigating the Arctic Region in the context of science diplomacy and cryopolitics, which are relatively new areas of discussion. What is meant by science diplomacy, in the most basic terms, is the use of scientific cooperation between states to address common problems faced by humanity in the 21st century and to establish constructive international partnerships. General approach and applications of science diplomacy; the history of a state revolves around the formation of its scientific institutions, the characteristics of its foreign policy approaches and its diplomatic practices. The link between science and diplomacy is predetermined by individual creativity, community values, and government interests and support. The basis of diplomatic interactions between states is based on their current status as well as their historical background. At that point, understanding the concept of science diplomacy and its applications assists in developing its power and influence at both national and international levels in order to secure and develop a state's foreign policy.

Science diplomacy can be regarded as the most modern type of diplomacy because of its "age" and its ability to respond to the challenges of the modern age and the changing demands of states. In line with this view, telephone interviews with former senior US bureaucrat Neureiter, one of the senior advisors of AAAS, also revealed a different aspect of science diplomacy. According to Neureiter, science diplomacy is a deliberate effort to interact with states when good relations as well as international scientific cooperation cannot be established. Because science and diplomacy interact at different levels, science diplomacy serves the purposes at three levels to achieve foreign policy goals: the use of science in diplomacy, diplomacy for science, and science for diplomacy. The use of science in diplomacy is to provide scientific consultancy and use

science when making foreign policy decisions. What is meant by diplomacy for science is the use of diplomacy to establish new scientific partnerships and to facilitate international scientific collaborations. What is meant by science for diplomacy is the use of science to establish stable and lasting relationships with the international community through scientific and technological partnerships. Two basic preconditions distinguish science diplomacy from scientific cooperation: political will and diplomatic involvement.

Looking at the states with a successful diplomatic background, it is seen that policymakers who want to take part in international scientific issues and/or diplomatic processes generally benefit from the views of scientific epistemic societies. The polar research process is one of the best examples that can be given to this subject. The aim of this study, with the goal of becoming an international actor in the Arctic region upon the gaining momentum with polar research in recent years, to discuss Turkey's potential contributions to Arctic science diplomacy and assist the development of science diplomacy activities for the region in this way. Albeit being non-Arctic states, China, Japan, South Korea and India's permanent observer status within the Arctic Council and field stations that their governments run to achieve legitimacy in the Arctic are significant parameters for Turkey to consider while formulating its science diplomacy strategy. All efforts without political will and diplomatic involvement will not go beyond scientific cooperation. In addition to transferring its Antarctic experience to the Arctic, performing interdisciplinary studies in the field of Arctic Social Sciences will generate an authentic contribution to Arctic science diplomacy. As a result, strengthening the road map with a comprehensive Arctic Strategy Document will contribute to conducting efficient Arctic science diplomacy for Turkey.

¹ Bknz. Mikhail Gorbachev's Speech in Murmansk at the Ceremonial Meeting on the Occasion of the Presentation of the Order of Lenin and the Gold Star to the City of Murmansk, 1 Ekim 1987, https://www.barentsinfo.fi/docs/Gorbachev_speech.pdf (Erişim Tarihi 1 Şubat 2020).

² Detaylı bilgi için bknz. <https://www.cambridge.org/core/journals/polar-record/call-for-papers-arctic-science-diplomacy-in-the-rapidly-changing-world-from-regional-to-global-scales?fbclid=IwAR25wX5W2c7s4S-BnQUR85QdgjWJHD10e7s8GShm5q2vdA9U2zeJizhPtba#>

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

**INTERNATIONAL MIGRATION DYNAMICS IN
THE CONTEXT OF OECD COUNTRIES**

Sinem DEDEOĞLU ÖZKAN*
Seda ÖZLÜ**
Dilek BEYAZLI***

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 28.03.2021
Düzeltilme Tarihi // Revised: 30.04.2021
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 12.05.2021

Abstract

Globalisation, one of the important phenomena of today, has led to political, social and economic changes on both regional and national scale. These rapid changes seriously affect the phenomenon of migration, its target and the quality of life. Especially in EU and OECD countries, various policies have been implemented to prevent the increasing migration rate, fulfil the requirements of the global economy, and eliminate the developmental differences between countries, regions and sub-regions. Thus, it is of great importance to investigate the causes of international migrant mobility that deeply affects the economic and social structure of nations. The present study aimed to determine the factors that affect international migration towards the OECD countries. A current data set consisting of 79 variables defining the social, economic, the environmental structure was created, and correlation and regression analysis methods were used to determine the factors that affected international migration in OECD countries. With this work, it has been observed that there are strong relationships between

---

* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ORCID: 0000-0002-1610-2242, Sorumlu Yazar, snmdedeoglu@gmail.com

** Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ORCID: 0000-0002-2568-7043, sedaaozlu@gmail.com

*** Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ORCID: 0000-0002-8182-5420, dilekbeyazli@gmail.com

international migration and various economic and social development variables.

Keywords: Correlation-Regression Analysis, Migration, International Migration Stock, Migration Dynamics, OECD

OECD Ülkeleri Bağlamında Uluslararası Göç Dinamikleri

Öz

Günümüzün önemli olgularından biri olan küreselleşme, hem bölgesel hem de ulusal ölçekte politik, sosyal ve ekonomik değişikliklere yol açmıştır. Bu hızlı değişimler göç olgusunu, hedefini ve yaşam kalitesini önemli şekilde etkilemektedir. Özellikle AB ve OECD ülkelerinde artan göç hızının önlenmesi, küresel ekonominin gereklerinin yerine getirilmesi, ülkeler, bölgeler ve alt bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi için çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Bu nedenle ulusların ekonomik ve sosyal yapısını derinden etkileyen uluslararası göçmen hareketliliğinin nedenlerini araştırmak büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, OECD ülkelerine yönelik uluslararası göçü etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında sosyal, ekonomik ve çevresel yapıyı tanımlayan 79 değişkenden oluşan güncel bir veri seti oluşturulmuş, OECD ülkelerinde uluslararası göçü etkileyen faktörleri belirlemek için korelasyon ve regresyon analiz yöntemleri kullanılmıştır. Bu çalışma ile; uluslararası göç ile çeşitli ekonomik ve sosyal kalkınma değişkenleri arasında güçlü ilişkiler olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Korelasyon-Regresyon Analizi, Göç, Uluslararası Göç Stoğu, Göç Dinamikleri, OECD

Introduction

The 21st century is considered an era of mobility and freeness where alterations in transport, technology, and culture normalise thoughts and actions of the people to move beyond the borders (Urry, 2007). Thanks to the decline in international transportation costs, the enhancement and accessibility of information and telecommunication technologies, and the rise in income in a few fast-growing economies, the financial barriers to immigration have reduced, and this enabled potential migrants to immigrate to remote regions (Gagnon and Khoudour-Castéras, 2011). It is widely considered that international migration has stepped up in recent decades, migrants are travelling longer distances increasingly, and their origins and destinations are becoming much more diverse

(Arango, 2000). Hence, international migration has now been regarded as an ongoing aspect of globalisation (Newland, 2011). Nowadays, there are several major migration corridors all over the world, four of which are major arteries (from north to north, from south to south, from south to north, and from north to south), and the majority of the migration occurs in the south to the south corridor (Anich et al., 2013). In addition to the dense immigration movements from underdeveloped and developing countries to the developed world, individuals and/or households perform international migration movements at varying intensity, depending on socio-demographic and socio-economic conditions (Newbold, 2010).

The phenomenon of international migration is a process that involves change, and the individual's urge to migrate and the factors that lead to migration might change over time. The phenomenon of immigration, which varies from country to country and its components and reasons, depends on the period of time and sample of migration. In brief, the phenomenon of international migration and its causality follow a more complex process than simple and one-dimensional approaches. Diversity of migration definitions and policies varying from country to country, time-dependent innovations, individual-based factors have required international migration and its reasons to be discussed with multi-dimensional and multivariate processes. Understanding these forces and constraints that shape international migration movements is crucial for both sending and receiving countries. The study aims to determine the factors that impact international migration in OECD countries. The study, in which movement determinants are discussed in socio-demographic, economic, and environmental contexts, was performed particularly among OECD countries, which have hosted increasing migration movements in recent years. As a result of the known heterogeneous structure of the phenomenon of international migration and the necessity to discuss the study in a multi-dimensional approach, it was decided to follow a multivariate process in the context of countries. The factors, which were used in describing international migration and determining causality, were obtained from the scientific literature, and statistical interpretations were performed with the data set through correlation and regression analysis.

The structure of migration in OECD countries was examined through the specified multivariate and multi-dimensional process, and variables affecting/related to international migration as well as statistical models that account for these variables were established. Hence, it is

envisaged to make a descriptive and statistically valid, reliable assessment, to make predictions, and to contribute to the scientific literature in the context of international migration policies.

1) Theoretical Framework

Migration, which is generally described as a permanent or semi-permanent change of residence, is spatial mobility and involves any movement by people regardless of distance, composition, or reasons (Lee, 1966; Gagnon and Khoudour-Castéras, 2011; Fargues, 2018). International migration, which represents mobility across national borders in the most general terms, gathers distinct contact populations that are different in terms of linguistic, cultural, economic, social, political, and other aspects (Fargues, 2018; De Tapia, 2003). The International Organization for Migration (IOM, 2004), which considers the country of citizenship solely as a determinant, states migration as a process in which non-citizens move to a country for settlement, and international migration as a country change. The United Nations approaches 'international migrant' in two ways and defines individual migrants as 'any person who changes their usual country of residence' and regarding the mass migrants, 'it defines international migrant stocks as the number of people living in a country or region other than their country of birth' (Fargues, 2017). The conventional typologies of international migration, which is the process of people crossing borders for various reasons, are described by experts in six main categories. These are permanent settlers, temporary contract workers, temporary professional workers, undercover or illegal workers, asylum seekers, and refugees (Stalker, 1994; De Tapia, 2003).

Over the last half-century, international migration has risen worldwide, in spite of the increased efforts of many governments to limit immigration (Polgreen and Simpson, 2010). According to the World Bank (2018), there has been an absolute rise in international migrant stocks since the 1960s (about 76 million), when global, comparable, and comprehensive data were first obtained. Between 1975 and 1980, while about 5 million people migrated from one country to another (Friedberg and Hunt, 1995), with globalisation, the numbers increased dramatically to 100 million in 1980 and 175 million in 2000 (Benería et al., 2012; Taylor, 2006; Bossard, 2009). The United Nations Population Division estimated that in 2010 the number of international migrants exceeded 200 million (Esipova et al., 2011). At the end of 2017, international migrants, which were 258 million worldwide, accounted for

3.3per cent of the world population of 7.6 billion; however, it appears that this ratio has not changed significantly since the 1990s (Fargues, 2018; De Tapia, 2003). Between 1950 and 2017, the total number of international migrants increased at a rate roughly equal to that of the world population (De Haas et al., 2019).

Globalisation has increased the potentiality of taking advantage of the diversity and opportunities in countries that provide an incentive for people to improve their lives, and currently, the scale of international migration has gained a global dimension (De Tapia, 2003; Benería et al., 2012). As revealed by Benería et al. (2012), the forces of globalisation have been shaped by neoliberal ideologies of market-driven growth in recent years, though most of the forces that trigger international migration rely on longstanding inequalities between the poor and wealthy countries of the world.

The reason why migration has expanded since the sixteenth century - particularly over long distances - was the increasing rate of change linked with the development of the capitalist world market (Cohen, 1995). The great wave of industrialisation from the nineteenth century to the early twentieth century led to the first definition of the 'age of mass migration', and economic and demographic determinants played a key role (Hatton and Williamson 2005; Castles, 2010). The First World War brought an end to this mass migration, and migration movements slowed down drastically during the interwar period (Stalker, 1994; Bertocchi and Strozzi, 2008). The accelerating globalisation of the post-1945 era led to the second 'age of migration', and this wave reached much further than the first by attracting the population from almost all parts of the world (Castles and Miller, 2009; Castles, 2010). In the late 1950s and early 1960s, the economic outlook in Europe progressed, people were urged to stay in the country, and there was a net import of workers due to substantially soared labour demand (Stalker, 1994). Decolonisation as a global migration destination since the 1970s has led to the end of large-scale European immigration, while the political and economic turmoil around independence caused the migration of migrant workers to northwest Europe, and the collapse of the Berlin Wall in 1989 created a new migration border around Europe's eastern periphery (De Haas et al., 2019). During the years leading up to the financial collapse in 2008, highly developed economies increasingly became dependent on immigrant labour; low-skilled migrant workers were regarded as out of place in bright new post-industrial economies, whereas international employment of highly skilled staff was considered

valuable (Castles, 2010). The decline in labour flows caused by the global economic crisis, the Arab Spring that broke out in Tunisia in 2011, and spread rapidly as well as the famine of 2011 generated remarkable yet adverse effects on international migration (Gagnon and Khoudour-Castéras, 2011). For De Haas et al. (2019), this global migration map is becoming more distorted rather than more diverse on its own and reflect the asymmetrical nature of economic globalisation processes in recent decades rather than ruling out the idea that this migration has 'globalised'.

In general, international migration is positively correlated with changes in traditional lifestyles and increased expectations, specifically with rural-urban migration, and hence with all factors that are associated with structural change (Benería et al., 2012). Even though the factors that feed someone's urge to leave his/her country vary depending on the country, region, and level of human development, the common theme is the opportunity (Esipova et al., 2011). Demographic structure, disparities in income and income inequality, migration costs, immigration policy, migrant stock, political conditions, and macroeconomic circumstances in both the source and destination country might influence the flow of people between countries (Polgreen and Simpson, 2011).

Economic dimension: The first decade of the new millennium has witnessed increased international mobility towards OECD countries, and economic factors, especially large income disparities between countries, probably played a remarkable role in determining migration flows (Ortega and Peri, 2013). Neoclassical economics utilises the microeconomic level of individual choice to explain the phenomenon of international migration (Massey et al., 1994). According to the theory, individual rational actors decide to migrate since cost-benefit analysis leads individuals to expect a positive net return (Jennissen, 2007). According to the Conventional Neoclassical Growth Model and 'push-pull' model, international economic inequalities such as wage gaps are the most common causes of immigration De Haas et al. (2019), while according to the labour market theory, the strongest factor that impact migration is employment and it is followed by income disparities (Krieger and Maitre, 2006).

International migration patterns indicate that migrants are systematically moving from low-wage countries to high-wage countries (World Bank, 2018). The relative deprivation of an individual or household has a positive impact on the incentives to migrate, and a society with a large wage gap is expected to experience more immigration than a society with a

small wage gap (Jennissen, 2007). Implicitly, it is assumed that there is a negative correlation between the level of development and international migration and that the higher the opportunities and relative wage levels at home, the less likely people are to seek their wealth elsewhere (Benería et al., 2012). However, recent studies reveal that the poorest households do not send migrants abroad, but rather international migrants are predominantly from relatively better-off segments of the population of origin (Rao and Presenti 2012; Czaika, 2012; Mahendra, 2014; De Haas et al., 2019). Moreover, although income gaps between rich and poor countries generate incentives for international migration, the fact that most people do not migrate despite much higher income abroad indicates that this is not a sufficient condition (Taylor, 2006).

Socio-demographic dimension: Historical perspectives point out that migration has been a normal aspect of social life and specifically of social change throughout history (Cohen, 1995). In many developed countries, international migration is a major driving force of demographic growth and generally accounts for more than half of the population change (Lee, 2011). As movements for professional development, marriage, retirement, or lifestyle gain more significance, prior views about immigration are no longer considered valid (Castles, 2010). There is a broad consensus in the migration literature that age has a robust impact on migration. Whereas the younger age group is considered to be more mobile, a substantial decline is experienced in planned migration over the age of 40 (Krieger and Maitre, 2006). One of the first manifestations of globalisation was the development of an international labour market for a highly educated, skilled workforce (Benería et al., 2012). Based on the human capital theory, higher education levels offer higher income returns in certain segments of the labour market. It is also suggested that higher education levels provide more capability to collect and process information, which reduces risk and hence increases migration propensity (Krieger and Maitre, 2006).

The majority of the early literature on international migration has centred on 'brain drain' (Benería et al., 2012). Esipova, et al., (2011) stated that citizens with secondary education - at least - have a higher tendency to migrate compared to those with lesser educational level. The international migration of people with higher educational levels is a major and controversial phenomenon (Fargues, 2017). South-North migrations are much greater regarding the highly educated and highly skilled people, and most of the skilled people travel from developing countries to OECD countries. The

large-scale and rapid rate of the highly educated South-North movement results from the proactive and selective migration policies of the OECD countries (Gamlen, 2010). For Easterly and Levine (2001), this situation leads to a substantial transfer of educated and human capital from developing countries to developed countries.

Environmental dimension: The drought that was experienced in the USA in the 1930s, the Tsunami that occurred in Indonesia in 2004, and the droughts in Burkina Faso and Sudan between 1968 and 1973 displaced thousands of people (Marchiori and Schumacher, 2011). Although Kane (1995) suggests that research on migration and environmental change has conventionally investigated displacement and refugee flows, a vast body of research has also been performed on the environmental causes of global urbanisation, climate change and migration in Oceania, drought, and responses of human to changing environmental conditions (Davis and Lopez-Carr, 2010). Moreover, it can be inferred from the previous studies that irreversible or prolonged problems such as desertification or persistent environmental degradation also drive permanent migrations. Potential and predicted effects of climate change include loss of lands due to the rise in the sea levels, loss of biodiversity, declines in productivity, warmer-drier climates, or wetter regions (Marchiori and Schumacher, 2011).

Political dimension; local disruption of socio-economic balances (De Tapia, 2003), situations of vulnerability, insecurity, and endangerment sometimes massively affect immigrant populations or populations likely to migrate. Such that, Stalker (1994) stated that each year one million people constantly migrate while another one million people seek political asylum. Whereas, during most of the post-WWII era, refugees made up less than 10 % of the global migrant population (Fransen and De Haas 2019; Hatton 2009). More than 80 % of all refugees currently reside in developing countries (specifically Turkey, Uganda, Pakistan, Lebanon, and Iran), and this share has increased rather than decreased over the past decade (De Haas et al., 2019).

The majority of the international migration theories make use of social, economic, and/or political factors to explain migration (Cohen et al., 2008). Reasons, which are based mostly on migration distance, length of stay, economic conditions, administrative status, family relations and social networks, and personal characteristics of immigrants, ethnic identities, gender, and the like, are analysed in three groups with the help of micro, medium and macro theories. While micro-level theories centre on individual migration decisions,

macro-level theories indicate trends by looking at collective migration tendencies. On the other hand, meso-level theories, which are between micro and macro levels, explain both the reasons for migration at the household or community level and the continuation of migration (Hagen-Zanker, 2008).

2) Methodological Approach

Comparable international migration data inform policymakers, the media, and academics about the level and direction of population movements and allows hypotheses to be tested about the determinants and patterns of people's movements (Abel, 2018). A comprehensive data set is needed to determine the factors impacting migration and to establish models suitable for predictions.

In order to prepare the required data set within the scope of the study, the studies in the relevant scientific literature were examined in the context of its indicators and variables. The indicators used in the studies were classified within the scope of economic, socio-demographic and environmental dimensions; variables that the most used and changed over time were determined. In migration studies, the variables of income level (GDP) and labour force are the most used variables in the economic dimension from the past to the present. Innovation and technology indicators, which include variables related to R&D, patents and human capital, are variables that have changed from past to present and are frequently used in today's migration studies. When the indicators at the socio-demographic dimension are examined, demographic structure (population) and education (tertiary education level) indicators come to the fore. In addition, variables that question people's happiness in the context of quality of life, especially the place of women in social life, have started to take place in the social dimension in today's research. In the environmental dimension, the climate change indicator, which consists of variables such as CO2 emission, nutrition, hunger, temperature change, is among the most used indicators in researches. In the environmental dimension, variables within the scope of renewable energy have started to be used in recent migration studies. (Table 1)

The dataset developed in this study is based on socio-demographic, economic, and environmental development indicators, which were obtained from official websites of OECD, World Bank, and STAT that shape 'policies promoting equality, opportunity and prosperity for all' (URL-1, URL-2, URL-3). In this context, variables that represent different dimensions of international migration, question different dimensions of its causality and fill the gaps in the past were selected. In addition

to the international migration literature, the availability of comparable data in OECD countries has been effective in determining variables.

	Indicators	References
Economic	Income Level – Economic Resource GDP, per capita GDP, Foreign capital inflow, per capita expenditure, poverty rate	Harris and Todaro, (1970), Greenwood, (1985), Gould (1994), Boyer, (1997), Erzan et al. (2004), Cattaneo, (2005), McKenzie et al. (2006), Bertocchi and Strozzi, (2008), Kapur and Mchale. (2009), Polgreen and Simpson, (2010), Davis and Lopez-Carr. (2010), D’Albis et al. (2019)
	Employment Structure / Labour Force Employment, unemployment rate, full-time and part-time female employment, highly educated (skilled) workforce	Piore (1979), Boyer (1997), Greenwood (1985), Milne (1993), Bauer and Zimmermann (1998), Fotheringham et al. (2004), Docquier and Marfouk (2006), De Haas (2010), Lundmark et al. (2014), D’Albis et al. (2019)
	Innovation and Technology High-tech industries, Openness to trade, R&D, Patent, Human capital, skilled migrants	Gheasi and Nijkamp (2017), Bahar et al. (2018) Fassio et al. (2019), D’Ambrosio et al. (2019)
Socio-Demographic	Demographic Structure Population, Age groups factor, Gender, Fertility, Mortality	Greenwood, (1985), Plane (1992), Piper (2006), Bertocchi and Strozzi, (2008), Davis and Lopez-Carr. (2010), Vollset et a. (2020)
	Education Level Educational attainment, Adult education level, Population with tertiary education, Highly educated women	Piore (1979), Greenwood (1985), Hare (1999), Dumont et al. (2007), Rao (2010), De Haas (2010), Benería et al. (2012), Finch and Kim (2012), Anthias et al. (2020)
	Life Quality Happiness, High living standards	De Haas (2010), Polgreen and Simpson, (2010)
	Real Estate Real house Price / m2 Social Housing Supply	D’Albis et al. (2019)
	Health diseases	Greenwood (1985), Carballo and Mboup (2005), Kristiansen et al. (2007), Rechel et al. (2013).
	Immigration Laws and Reforms Political rights, illegal immigration	Bertocchi and Strozzi (2005), Ortega and Peri (2009), Kuusisto-Arponen and Gilmartin (2015).
Environment	Climate Change CO2 Emission, Nutrition, Hunger, Temperature change, energy supply etc.	Hugo (1996), Afolayan and Adelekan (1999), Fotheringham et al. (2004), McLeman (2006), Chen et al. (2007), Marchiori and Schumacher (2009)

Table 1: Indicators and variables used in migration literature.

The set of indicators affecting immigration (Independent variables) is composed of social, economic, and environmental factors/themes that serve to 'establish international norms and find evidence-based solutions to various social, economic and environmental challenges, which is the primary objective of the OECD. A data set with 12 indicators and 79 variables, which can

represent a range of immigrant integration indicators in the domains under these 3 main factors including, employment, education and skills, social inclusion, citizenship participation, social compliance at the national level, etc. has been defined.

- The set of social factors consists of demographic structure, education, mobility/migration, health and social structure indicators, which represent social life conditions,
- While the set of economic factors include economic resources, innovation and technology, labour force, and social assistance indicators that basically aim for effective national and international growth,
- And the set of environmental factors that form the basis of the human-nature balance consists of energy and pollution indicators. While specifying the variables defined under each indicator, variables that had been used in studies on migration in national and international literature were utilised (Table 2).

Factors	Indicators	Variables	Data Year
Dependent Variables(1)	International Migration(1)	International migrant stock (% of population)	2019
Social Factors (29)	Demographic Structure (6)	Fertility rates, (Total, Children/woman)	2015
		National population distribution, Rural and regions, (%)	2014
		National population distribution, Urban regions, (%)	2014
		Population, Annual growth rate (%)	2012
		Urban population by city size, (Metropolitan areas,%)	2014
		Working age population, (% of population)	2012
	Education (11)	Adult education level - Below upper secondary / Tertiary / Upper Secondary, (% of 25-64 year-olds)	2017
		Educational attainment, at least Bachelor's or equivalent, population 25+, female (%)	2016
		Educational attainment, at least Bachelor's or equivalent, population 25+, male (%)	2016
		Educational attainment, at least Master's or equivalent, population 25+, female (%)	2016
		Educational attainment, at least Master's or equivalent, population 25+, male (%)	2016
		Educational attainment, Doctoral or equivalent, population 25+, female (%)	2016
		Educational attainment, Doctoral or equivalent, population 25+, male (%)	2016
		Education spending, Tertiary / Early childhood education, (% of GDP)	2014
		International student mobility, Tertiary student inflow, (% of students enrolled)	2016
		Population with tertiary education, 25-34 year-olds, (% in same age group)	2017
		Population with tertiary education, 55-64 year-olds, (% in same age group)	2017
	Health (6)	Doctors, (Per 1000 inhabitants)	2016
		Health spending, (% of GDP)	2017
		Health spending, (US dollars/capita)	2017
		Hospital beds, (Per 1000 inhabitants)	2015
		Infant mortality rates, (Deaths/1000 live births)	2015
	Social Structure (2)	Life expectancy at birth, (Years)	2015
Violence against women, Attitudes towards violence, (%)		2014	
		Women in politics, Women parliamentarians, (%)	2014

*The most recent measurement values of the determined variables were used in the study.

** The number of variables representing the social, economic and environmental context are summarised in brackets under the names of indicators and factors.

Table 2: The factors that affect international migration

Factors	Indicators	Variables	Data Year
Dependent Variables(1)	International Migration(1)	International migrant stock (% of population)	2019
	Mobility (4)	Net migration	2017
Outflows of foreign population by nationality		2017	
Permanent immigrant inflows, (Number)		2016	
Stocks of foreign-born population in OECD countries, (Number)		2015	
Economic Factors (44)	Innovation and Technology (7)	Gross domestic spending on R&D, (% of GDP)	2015
		ICT goods exports, (Million US dollars)	2012
		Industrial production, (Total)	2018
		Internet Access, (% of all households)	2017
		Mobile broadband subscriptions, (Per 100 inhabitants)	2018
		Self-employed with employees, Men, (% of employment)	2017
		Self-employed with employees, Women, (% of employment)	2017
	Economic Resource (15)	Foreign Direct Investment (FDI) stock, Inward, (% of GDP)	2017
		Foreign Direct Investment (FDI) stock, Outward, (% of GDP)	2017
		General government revenue, (% of GDP)	2015
		Gross domestic product (GDP), (US dollars/capita)	2017
		Household debt, (% of net disposable income)	2015
		Household spending, (% of GDP)	2015
		Income inequality, Gini, coefficient, (0=complete equality; 1=complete inequality)	2014
Inflation (CPI), Annual growth rate (%)	2018		
Poverty rate, (Ratio)	2015		
Purchasing power parities (PPP), (National currency units/US dollar)	2017		
Social spending, (% of GDP)	2015		
Tax revenue, (% of GDP)	2016		
Trade in goods and services, Exports, (% of GDP)	2017		
Trade in goods and services, Imports, (% of GDP)	2017		
Total official and private flows, (Million US dollars)	2017		

Table 2: Continued

Factors	Indicators	Variables	Data Year	
Dependent Variables(1)	International Migration(1)	International migrant stock (% of population)	2019	
		Employment by activity, Agriculture, (Thousand persons)	2017	
		Employment by activity, Construction, (Thousand persons)	2017	
		Employment by activity, Industry including construction, (Thousand persons)	2017	
		Employment by activity, Manufacturing, (Thousand persons)	2017	
		Employment by activity, Services, (Thousand persons)	2017	
		Employment by education level, Tertiary, (% of 25-64 year-olds)	2017	
		Employment rate, Total, (% of working age population)	2017	
	Labour Force (17)	Employment rate, Women, (% of working age population)	2017	
		Employment rate by age group, 15-24 year-olds, (% in same age group)	2017	
		Employment rate by age group, 25-54 year-olds, (% in same age group)	2017	
		Employment rate by age group 55-64 year-olds, (% in same age group)	2017	
		Labour force, (Thousand persons)	2017	
		Labour force participation rate, 15-64 year-olds, (% in same age group)	2017	
		Part-time employment rate, (% of employment)	2017	
		Unemployment rate, Total, (% of labour force)	2017	
		Unemployment rates by education level, Tertiary, (% of 25-64 year-olds)	2017	
		Youth unemployment rate, (% of youth labour force)	2017	
		Social Help (5)	Gross pension replacement rates, Men, (% of pre-retirement earnings)	2016
			Gross pension replacement rates, Women, (% of pre-retirement earnings)	2016
			Net pension replacement rates, Men, (% of pre-retirement earnings)	2016
	Net pension replacement rates, Women, (% of pre-retirement earnings)		2016	
	Public unemployment spending, (% of GDP)		2014	
Environmental Factors (5)	Energy (3)	Electricity generation, (Gigawatt-hours)	2016	
		Primary energy supply, (Toe/1 000 US dollars)	2016	
		Renewable energy, (% of primary energy supply)	2016	
	Pollution (2)	Air and GHG emissions, Carbon dioxide (CO ₂), (Tonnes/capita)	2016	
		Air and GHG emissions, Greenhouse gas (GHG), (Tonnes/capita)	2016	

Table 2: Continued

3) Results

a) Methods

Correlation and regression analyses were used in the study that aimed to examine the causality of international migration in economic, socio-demographic, and environmental contexts. "Correlation quantifies the strength of the linear relationship between a pair of variables, whereas regression expresses the relationship in the form of an equation" (Bewick et al., 2003). The reasons impacting the international migration of OECD countries have been revealed as a result of the analysis, which was performed with the most up-to-date data on the variables. In order to determine the correlation between the dependent variable, namely 'International Migrant Stock', and the standardised data, correlation and regression analyses were performed via the software of SPSS 25.0. Correlation and regression analysis results of the dependent variable are presented in the following section (Table 3-4).

b) Factors Impacting International Migrant Stock

Significant correlations were determined between the variables of all three-factor groups as a result of the correlation analysis, which was performed with the dependent variable of international migrant stock and the variables considered in socio-demographic, economic, and environmental perspectives. That is to say, it was detected as a result of the analysis that there was a significant correlation between the dependent variable of 'international migrant stock' and 5 socio-demographic, 12 economic structure variables, and 2 environmental factor variables. It also has significant correlations with a total of 5 variables of 'demographic structure', 'education', and 'health' indicators, which represent social factors. Upon assessing the correlations, specifically regarding the economic factors, it is noticed that 12 variables representing 'innovation and technology', 'economic resources', and 'labour force' factors have a strong linear correlation with the dependent variable. Furthermore, the dependent variable manifests a significant correlation with the 2 variables of the 'pollution' indicator in the 'environmental factors' cluster. It was determined that of the 19 variables, which have a significant correlation with the dependent variable, the variables 'International student mobility, tertiary student inflow ($r=,824$)' and 'gross domestic product (GDP) ($r=,726$)', which identifies the economic resources, has the highest degree of same directional (positive) significance. Also, the economic resource variables 'foreign direct investment stock, Inward ($r=-,388$) and household spending, (%of GDP) ($r=-,386$)', and of the labour variables, 'employment by activity, and agriculture ($r=-,380$)'

variables are negatively correlated with the dependent variable (Table 3).

Factors	Indicators	Variables	International migrant stock
Social Factors (5/29)	Demographic structure (1/6)	Population, Total, Annual growth rate	,551**
		International student mobility, Tertiary student inflow	,824**
	Education (2/11)	Population with tertiary education, 55-64 year-olds	,482**
		Health spending (US dollars/capita)	,537**
	Health (2/6)	Life expectancy at birth	,441**
		Innovation and Technology (1/7)	Internet Access
Economic Factors (12/44)	Economic Resource (7/15)	Gross domestic product (GDP)	,726**
		Foreign Direct Investment (FDI) stock, Outward	,546**
		Household debt	,432*
	Labour Force (4/17)	Trade in goods and services, Exports	,372*
		Trade in goods and services, Imports	,338*
		Household spending	-,386*
		Foreign Direct Investment (FDI) stock, Inward	-,388*
	Pollution (2)	Part-time employment rate	,373*
		Employment rate, Women	,361*
		Labour force participation rate, 15-64 year-olds	,333*
Environmental Factors (2/5)	Pollution (2)	Employment by activity, Agriculture	-,380*
		Air and GHG emissions, Greenhouse gas (GHG)	,494**
		Air and GHG emissions, Carbon dioxide (CO2)	,437**

* Significant variables are included in the table, and the statistical significance levels are shown with the correlation coefficients

Table 3: Significant statistical relationships between 'International migrant stock' variable and indicators.

c) Causality of International Migration

A significant regression model, which accounts for the international migration stock dependent variable at 99%, was obtained, based on the regression analysis model of the dependent variable of 'international migration stock' related to socio-demographic, economic, and environmental variables (R=.998) (F: 219,350 and p<0.01). Based on the results of the

coefficients table, it can be seen that the variables of 'women in politics, women parliamentarians', 'international student mobility, tertiary student inflow' and 'income inequality, Gini' have individual significance in accounting for the 'international immigration stock' ($p < 0.05$). Based on the Beta (B) values, it is seen that the variable of 'income inequality, Gini' is relatively the most significant independent variable. Whereas 'the ratio of female deputies' and 'international student mobility' positively affect the international migration stock variable, the 'Gini coefficient', which is the best indicator of income inequality, negatively affects the international migration stock (Table 4).

	Model	B	Std. Hata	β (Beta)	t	p
	(Constant)	4,647	1,474		3,153	,034
	Women in politics, Women parliamentarians, (%)	,368	,012	1,100	30,814	,000
3	International student mobility, Tertiary student inflow, (% of students enrolled)	,562	,042	,708	13,219	,000
	Income inequality, Gini	-28,247	5,537	-,263	-5,102	,007

R=.998; R²=.996; Adj. R²=.993; Model F = 330,569; p<0,01

Table 4: Regression analysis findings of factors affecting international migration stock.

$$Y = 4,647 + 0,368X_1 + 0,562X_2 - 28,247X_3$$

Y = International migrant stock (% of population)
 X_1 = Women in politics, Women parliamentarians (%)
 X_2 = International student mobility, Tertiary student inflow, % of students enrolled
 X_3 = Income inequality, Gini

Conclusion

The movement of international migrants, who accounts for nearly 3.5% of the global population currently, from developing countries to developed countries, reflects the fact to a great extent. The latest trends have shown that globalising migration movements substantially affect more than one country at the same time, and particularly the first decade of the new millennium has witnessed increased international migration towards OECD countries.

It is a fact that from the past to the present, economic factors between countries such as income level, labour force disparities, development level has shaped migration movements, costs, and decisions. Albeit economic inequalities are not adequate for the occurrence of international migration and in explaining the causality, yet alternative explanations are needed. Recently, the globalised labour market, changing gender roles, environmental factors, and factors causing forced migration have been remarkable in determining migration flows and their causes.

It is aimed at the study, which has been performed within the scope of OECD countries, to reveal the reasons impacting international migration. It aims to convey the multi-dimensional and up-to-date discussion on the socio-demographic, economic, and environmental dimensions of the phenomenon of international migration, which is increasingly shaped by globalisation. The results of the analysis conducted in line with these objectives are as follows;

When the results of the 'International migrant stock' analysis are assessed in general, it can be stated that a strong correlation between international student mobility and external migration stock might be due to the increased interest of developed countries in the opportunities that were offered to international students in recent years. This strong positive correlation is in line with the effects of globalisation on migration in recent years. The strong and positive correlation with GDP, one of the variables of economic resource factors, and the negative correlation with foreign capital inflow and household expenditure variables support the economic context of the international migration literature. Also, there is a significant relationship between the female employment rate and the International migrant stock variable. The fact that there is only a negative and moderate correlation with the employment variable in the agricultural sector, on a sectoral basis, demonstrates that migration is not preferred to countries whose main sector is agriculture. This finding corroborates the facts and priorities of today's world. On the other hand, the significant positive correlations with 'Air and greenhouse gas emissions CO2' as well as 'Air and greenhouse gas emissions Greenhouse Gas' variables, which are among the indicators of the Environmental Dimension, support the view, which has been revealed in the literature, that millions of people might have to leave their places due to environmental problems.

According to the established model, which was generated based on the results of the regression analysis, it can be suggested that if the ratio of women MPs and international

student mobility in a country is higher and the Gini coefficient is lower, that country has a higher potential to attract international migration stock. The fact that the international migration stock can be explained with 3 primary factors is also corroborated by the statements in the literature section.

As a result, the phenomenon of international migration, which has many positive and negative effects on countries, should be included in the urbanisation debates of the globalising world and analysed as a part of social change processes. Instead of preventing this phenomenon that connects the nations of the world, effective and efficient migration policies specific to time and place should be developed by determining the main causes of migration, migrant profiles and information gaps on international migration.

References

- Abel, G. J. (2018). Estimates of global bilateral migration flows by gender between 1960 and 2015. *International Migration Review*, 52(3), 809-852.
- Afolayan, A. A., and Adelekan I. O. (1999). The role of climatic variations on migration and human health in Africa. *The Environmentalist*, 18(4), 213–318.
- Anich, R., Brian, T., and Laczko, F. (2013). Migration trends: Comparing the four pathways.
- Anthias, F., and Lazaridis, G. (2020). *Gender and migration in Southern Europe: Women on the move*. Routledge.
- Arango, J. (2000). Explaining migration: A critical view. *International Social Science Journal*, 52(165), 283–296.
- Bauer, T. K., and Zimmermann, K. F. (1998). Causes of international migration: A survey. In *Crossing borders: regional and urban perspectives on international migration*. Edited by Cees Gorter, Peter Nijkamp, and Jacques Poot. Aldershot: Ashgate, 95–127.
- Bahar, D., Choudhury, P., and Rapoport, H. (2018). *Migration, and innovation: Evidence from technology take-offs*.
- Benería, L., Diana Deere, C., and Kabeer, N. (2012). Gender and international migration: Globalisation, development, and governance. *Feminist Economics*, 18(2), 1-33.
- Bertocchi, G., and Strozzi, C. (2005). Citizenship laws and international migration in historical perspective.

- Bertocchi, G., and Strozzi, C. (2008). International migration and the role of institutions. *Public Choice*, 137(1-2), 81-102.
- Bewick, V., Cheek, L., and Ball, J. (2003). Statistics review 7: Correlation and regression. *Critical Care*, 7(6), 451.
- Bossard, L. (2009). The future of international migration to OECD countries. *Regional Note West Africa*.
- Bounds, M. (2004). *Urban social theory: City, self, and society*. Oxford University Press, Oxford.
- Boyer, G. R., and Hatton, T. J. (1997). Migration and labour market integration in late nineteenth-century England and Wales. *Economic History Review*, 697-734.
- Carballo, M., and Mboup, M. (2005). International migration and health. Paper submitted to the Global Commission on International Migration.
- Castles, S. (2010). Understanding global migration: A social transformation perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1565-1586.
- Castles, S., and Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International population movements in the modern world*. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan and Guilford (4th edition).
- Cattaneo, C. (2005). *International migration and poverty: cross-country analysis*. Centro Studi Luca d'Agliano, Torino.
- Chen, M., Xu, C., and Wang, R. (2007). Key natural impacting factors of China's human population distribution. *Popul Environ*, 28(3), 187-200.
- Cohen, J. E., Roig, M., Reuman, D. C., and GoGwilt, C. (2008). International migration beyond gravity: A statistical model for use in population projections. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105(40), 15269-15274.
- Cohen, R. (1995). *The cambridge survey of world migration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Czaika, M. (2012). Internal versus international migration and the role of multiple deprivation. *Asian Population Studies*, 8(2), 125-149.
- D'Albis, H., Boubtane, E., and Coulibaly, D. (2019). International migration and regional housing markets: Evidence from France. *International Regional Science Review*, 42(2), 147-180.

- D'Ambrosio, A., Montresor, S., Parrilli, M. D., and Quatraro, F. (2019). Migration, communities on the move and international innovation networks: An empirical analysis of Spanish regions. *Regional Studies*, 53(1), 6-16.
- Davis, J., and Lopez-Carr, D. (2010). The effects of migrant remittances on population–environment dynamics in migrant origin areas: international migration, fertility, and consumption in highland Guatemala. *Population and Environment*, 32(2-3), 216-237.
- De Haas, H. (2010). Migration and development: A theoretical perspective. *International Migration Review*, 44, 227–64.
- De Haas, H., Czaika, M., Flahaux, M. L., Mahendra, E., Natter, K., Vezzoli, S., and Villares-Varela, M. (2019). International migration: Trends, determinants, and policy effects. *Population and Development Review*, 45(4), 885-922.
- De Tapia, S. (2003). New patterns of irregular migration in Europe: Seminar report 12 and 13 November 2002, Council of Europe, Vol. 7, Council of Europe.
- Docquier, F., and Marfouk, A. (2006). International migration by education attainment, 1990–2000. International migration, remittances and the brain drain, 151-199.
- Dumont, J. C., John, P. M., and Gilles, S. (2007). Women on the Move: The neglected gender dimension of the brain drain. IZA Discussion Paper 2920, Institute for the Study of Labor (IZA).
- Easterly, W., and Levine, R. (2001). What have we learned from a decade of empirical research on growth? It's not factor accumulation: Stylised facts and growth models. *The World Bank Economic Review*, 15(2), 177-219.
- Erzan, R., Kuzubas, U. and Yıldız, N. (2004). Growth and migration scenarios for Turkey and the EU. Center for European Policy Studies. EU-Turkey. Çalışma Tebliği, 13.
- Esipova, N., Ray, J., and Srinivasan, R. (2011). The world's potential migrants. Who they are, where they want to go, and why it matters. Gallup White Paper.
- Fargues, P. (2017). International migration and education: A web of mutual causation.
- Fargues, P. (2018). Advancing knowledge on international migration: Data and research needs.

- Fassio, C., Montobbio, F., and Venturini, A. (2019). Skilled migration and innovation in European industries. *Research Policy*, 48(3), 706-718.
- Finch, J., and Kim, S. K. (2012). Kirōgi families in the US: Transnational migration and education. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(3), 485-506.
- Fotheringham, A. S., Rees, P., Champion, T., Kalogirou, S., and Tremayne, A. R. (2004). The development of a migration model for England and Wales: Overview and modelling out-migration. *Environment and Planning A*, 36(9), 1633-1672.
- Fransen, S., and de Haas, H. (2019). The volume and geography of forced migration. IMI Working Paper series, 156.
- Friedberg, R. M., and Hunt, J. (1995). The impact of immigrants on host country wages, employment and growth. *Journal of Economic perspectives*, 9(2), 23-44.
- Gagnon, J., and Khoudour-Castéras, D. (2011). Tackling the policy challenges of migration. OECD.
- Gamlen, A. J. (2010). People on the move: Managing migration in today's Commonwealth.
- Gheasi, M., and Nijkamp, P. (2017). A brief overview of international migration motives and impacts, with specific reference to FDI. *Economies*, 5(3), 31.
- Gould, D. M. (1994). Immigrant links to home country: Empirical implications for US bilateral trade flows. *Review of Economics and Statistics*, 76, 302–316.
- Greenwood, M. J. (1985). Human migration: Theory, models, and empirical studies. *Journal of Regional Science*, 25(4), 521-544.
- Hagen-Zanker, J. (2008). Why do people migrate? A review of the theoretical literature. A Review of the Theoretical Literature (January 2008). Maastricht Graduate School of Governance Working Paper No.
- Hare, D. (1999). 'Push' versus 'pull' factors in migration outflows and returns: Determinants of migration status and spell duration among China's rural population. *The Journal of Development Studies*, 35(3), 45-72.
- Harris, J. R., and Todaro, M. P. (1970). Migration, unemployment and development: A two sector analysis. *American Economic Review*, 60, 126–142.

- Hatton, T. J., and Williamson, J. G. (2005). *Global migration and the world economy*. Boston: MIT
- Hatton, T. J. (2009). The rise and fall of asylum: What happened and why?. *Economic Journal*, 119(535), 183–213.
- Hugo, G. (1996). Environmental concerns and international migration. *Int Migr Rev*, 30(1), 105–131.
- International Organization for Migration – IOM. (2004). *International organisation for migration, international migration law glossary on migration*. Geneva, 2004, http://www.iomvienna.at/sites/default/files/IML_1_EN.pdf
- Jennissen, R. (2007). Causality chains in the international migration systems approach. *Population Research And Policy Review*, 26(4), 411-436.
- Kane, H. (1995). *The hour of departure: Forces that create refugees and migrants*. Worldwatch Paper 125, Washington, DC: Worldwatch Institute.
- Kapur, D., and McHale, J. (2009). International migration and the world income distribution. *Journal of International Development: The Journal of the Development Studies Association*, 21(8), 1102-1110.
- Krieger, H., and Maitre, B. (2006). Migration trends in an enlarging European Union. *Turkish Studies*, 7(1), 45-66.
- Kristiansen, M., Mygind, A., and Krasnik, A. (2007). Health effects of migration. *Danish Medical Bulletin*, 54(1), 46-47.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Lee, R. D. (2011). The outlook for population growth. *Science*, 333(6042), 569–73.
- Lundmark, L., Ednarsson, M., and Karlsson, S. (2014). International migration, self-employment and restructuring through tourism in sparsely populated areas. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 14(4), 422-440.
- Mahendra, E. (2014). *Financial constraints, social policy and migration: Evidence from Indonesia*. IMI/DEMIG Working Paper 101. Oxford: International Migration Institute, University of Oxford.
- Marchiori, L., and Schumacher, I. (2011). *When nature rebels: international migration, climate change, and*

- inequality. *Journal of Population Economics*, 24(2), 569-600.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., and Taylor, J. E. (1994). An evaluation of international migration theory: The North American case. *Population and Development Review*, 699-751.
- McKenzie, D., Gibson, J., and Stillman, S. (2006). How important is selection? Experimental versus nonexperimental measures of the income gains from migration. *World Bank Policy Research Working Paper* 3096.
- McLeman, R. (2006). Migration out of 1930s rural Eastern Oklahoma: Insights for climate change research. *Great Plains Q*, 26(1), 27–40.
- Milne, W. J. (1993). Macroeconomic influences on migration. *Regional Studies*, 27(4), 365-373.
- Newbold, K. B. (2010). *Population geography: Tools and issues*. Rowman and Littlefield Publishers, Inc., Lanham.
- Newland, K. (2011). *Migration and development policy: What have we learned*. Migration Policy Institute, Washington, DC.
- Ortega, F., and Peri, G. (2013). The effect of income and immigration policies on international migration. *Migration Studies*, 1(1), 47-74.
- Piore, M. J. (1979). *Birds of passage: Migrant labor and industrial societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Piper, N. (2006). Gendering the politics of migration 1. *International Migration Review*, 40(1), 133-164.
- Polgreen, L. A., and Simpson, N. B. (2011). Happiness and international migration. *Journal of Happiness Studies*, 12(5), 819-840.
- Rao, N. (2010). Migration, education and socio-economic mobility. *Compare*, 40(2), 137–145.
- Rechel, B., Mladovsky, P., Ingleby, D., Mackenbach, J. P., and McKee, M. (2013). Migration and health in an increasingly diverse Europe. *The Lancet*, 381(9873), 1235-1245.
- Stalker, P. (1994). *The work of strangers: a survey of international labour migration*. International Labour Organization.

- Taylor, J. E. (2006). International migration and economic development. In International symposium on international migration and development, 28-30.
URL-1. <https://data.worldbank.org/>
URL-2. <https://data.oecd.org/>
URL-3. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Urry, J. (2007). *Mobilities*. Cambridge: Polity.
- Vollset, S. E., Goren, E., Yuan, C. W., Cao, J., Smith, A. E., Hsiao, T., ... and Murray, C. J. (2020). Fertility, mortality, migration, and population scenarios for 195 countries and territories from 2017 to 2100: a forecasting analysis for the global burden of disease study. *The Lancet*, 396(10258), 1285-1306.
- World Bank. (2018). *Moving for prosperity: Global migration and labor markets*. World Bank Group.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

**EUROPEANISATION IN THE NON-EUROPEAN
UNION COUNTRIES AND THE FOREIGN AND
SECURITY POLICIES OF THE ASSOCIATED
STATES**

Erol KALKAN*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 10.12.2020
Düzeltilme Tarihi // Revised: 03.05.2021
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 25.05.2021

Abstract

This study aims to explore the impact of the European Union (EU) and the Common Security and Defence Policy (CSDP) on the non-EU countries and the foreign and security policies of the associated states. It argues that, first; the scope of EU's transformative impact is not limited to the EU members and their economy, the rule of law and democracy. The EU also has an increasing impact on the non-EU countries and the security, defence and foreign policies of the EU members. Second, the impact of the EU on the non-EU members and the security, defence and foreign policies of the EU members occurs in four ways: a) adaptation to the EU/CSDP norms and values throughout a socialisation and experimental learning, b) adaptation to the EU/CSDP requirements, norms and values as an outcome of the EU conditionality, c) adaptation to the EU/CSDP requirements, norms and values to achieve a diplomatic and national goal at the international level and d) adaptation to the EU/CSDP requirements, norms and values as an outcome of the effect of the EU on the domestic balance of power and the domestic sources of external policy.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, ORCID: 0000-0003-2846-4088, erolkalkan@ktu.edu.tr

Keywords: Europeanisation, Common Defence and Security Policy, Acquis Communautaire, Socialisation, Conditionality

Avrupa Birliği Üyesi ve Avrupa Birliği Üyesi Olmayan Ülkelerin Dış ve Güvenlik Politikalarında Avrupalılaşma

Öz

Bu alışma, Avrupa Birliği (AB) ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının (OGSP) AB Üyesi olmayan ve AB Üyesi Ülkelerin dış ve güvenlik politikalarına etkilerini incelemektedir. İlk olarak, AB'nin dönüştürücü etkisinin kapsamının AB üyeleri ve onların ekonomi, hukukun üstünlüğü ve demokrasi alanlarıyla sınırlı olmadığı tartışılmaktadır. Nispeten sınırlı da olsa, AB'nin AB üyesi olmayan ülkeler ve AB üyelerinin güvenlik, savunma ve dış politikaları üzerinde de artan etkisinin varlığı not edilmektedir. İkinci olarak, AB'nin AB üyesi olmayan ülkeler ve AB üyelerinin güvenlik, savunma ve dış politikaları üzerindeki etkilerinin temel olarak dört şekilde: - a) sosyalleşme ve deneyimsel öğrenme yoluyla AB/OGSP normlarına ve değerlerine uyum, b) AB çağrılarının ve koşulluluğunun bir sonucu olarak AB/OGSP gerekliliklerine, normlarına ve değerlerine uyum, c) uluslararası düzeyde diplomatik ve ulusal hedefe ulaşmak için AB / OGSP gerekliliklerine, normlarına ve değerlerine uyum ve d) AB'nin iç güc dengesi ve dış politikanın yerel kaynakları üzerindeki etkisi neticesinde AB/OGSP gerekliliklerine, normlarına ve değerlerine uyum – gerekleştiği tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupalılaşma, Ortak Savunma ve Güvenlik Politikası, topluluk müktesebatı, sosyalleşme, AB Koşulluluğu

Introduction

The impact of the EU on the changes in the area of economy, the rule of law and democracy at the EU member and candidate countries has been a subject of many studies since the 1990s. However, the impact of the EU/CSDP on the non-EU members and the foreign and security policies of the associated states, including the member and candidate states, is a slightly less popular topic of discussion in academic literature. Although it is a relatively less popular subject of discussion, the impact of the EU/CSDP on the non-EU members and the foreign and security policies of the associated states has already been the subject of several studies. There is, therefore, a need for investigating whether and (if so) how the EU/CSDP has an impact on the non-EU members and the foreign and security policy of the associated states. This study aims, thus, to explore the impact of the EU/CSDP on the non-EU members and the

foreign and security policies of associated states. This study argues that, first, the EU/CSDP has a transformative impact on the non-EU countries and the foreign and security policies of the associated states, in addition to the EU/CDSP's impact on the economy, the rule of law, democracy and the governance of its member and candidate states. Second, the impact of the EU on the non-EU countries and on the foreign and security policies of the EU members occurs to a large extent both a horizontal pattern of experimental learning and socialisation and a vertical, 'top down' process of the EU conditionality and adaptation pressure. Third, associated states sometimes voluntarily adhere to the EU/CSDP requirements to increase their diplomatic power and to achieve their national goals at the international level. Fourth, changes in the economic and democratic realms and the rule of law at the associated states generated by the EU calls, adaptation pressure and conditionality lead to variations in the foreign and security policies of related states. Accordingly, this study focuses, first, on the impact of the EU/CSDP on non-EU countries and then the impact of the EU/CSDP on the foreign and security policies of member states.

1) The Impact of the EU on the Non-EU Countries

Although Europeanisation scholars focus largely on the impact of European integration on the EU members, its scope is not limited to the European continent and/or members of the EU (Vink and Graziano, 2007: 11-12; Schimmelfennig, 2010). Relatively few, but Europeanisation scholars are increasingly evaluating the changes caused by the EU pressure and conditionality in applicant and candidate states (Özdemir, 2012; Kalkan, 2020b; Wallace, 2000; Grabbe, 2003; Schimmelfennig and Sedelmeier, 2004; Sedelmeier, 2006; Wallace, 2000; Major, 2005). There are also several studies that have expanded the scope of Europeanisation beyond the member states (see, Nicolescu and Dragan, 2020; Shutes, 2016; Fischer et al., 2002; Schimmelfennig, 2010; Sverdrup and Kux, 2000; Özdemir, 2012; Kalkan, 2015). These studies mostly based their conceptual frameworks on the ongoing debate about the rationalist and sociological new institutionalism. They also argued that the impact of the EU on the candidates and/or non-EU members is also different between countries and policy fields, in line with the Europeanisation of member states

Candidate and applicant countries, as in member states, must adapt their policies and institutions to the EU regulations and directives. They are, therefore, exposed to the EU

adaptational pressures even more than the current member states. Hence, frameworks developed to analyse changes in governance, politics and policies of member states can also be applied in assessing the impact of the EU on candidate, applicant, and non-EU countries (Xavier, 2018; Shuter, 2016; Smith, 2011; Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012; Goetz, 2000; Grabbe, 2003; Dimitrova, 2002; Pomorska, 2007; Aydin and Acikmese, 2007). As regards the asymmetric relationship with the EU and the principle of pre-accession conditionality, the method of Europeanisation in the candidate and applicant countries is different from that in the member states. There are several arguments as to why it is different, but here we can cite three main reasons: (1) the applicant and candidate countries cannot join the EU decision-making process, (2) With the accession partnership and regular progress reports, the EU directly affects the domestic policy-making, and (3) the applicant and candidate countries are obliged to implement the directives and regulations of the EU without the benefit of negotiation.

The applicant and candidate countries in the pre-accession process, therefore, transferred and adapted their policies and institutions to the EU as current member states do (for details see, Grabbe, 2003, 2006; Kalkan, 2015). However, existing member states, particularly the powerful member states, can to some extent 'upload' their preferences, interests, and policies to the EU level. Nevertheless. The applicant and candidate countries are simply expected to download the directives and regulations of the EU without the benefits of negotiation (Grabbe, 2003; Börzel and Risse, 2012; Smith, 2011; Shuter, 2016; Dimitrova, 2002). Since the EU has a coercive impact on the domestic decision-making processes of applicant and candidate countries through the pre-accession negotiations (Xavier, 2018; Kalkan, 2015, 2020b; Smith, 2011; Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012; Pomorska, 2007; Grabbe, 2003). Candidate states cannot affect the EU decision-making process from within, which is a factor that constitutes the other dimension of Europeanization. Applicant and candidate countries, therefore, download the EU rules, regulations and directives to the domestic level even if these are unattractive to them (Grabbe, 2003, 2006; Schimmelfennig, 2010). Because, as noted by Grabbe (2006: 2), they believed that "ultimately accession on any terms is better than no accession". Candidate and applicant countries adapt their policies to those of the EU without negotiating the concessions also to prove themselves worthy potential members of the club to which they are seeking admission: a factor which gives them

a far greater motivation to download and implement EU directives than existing members (Nicolescu and Dragan, 2020; Rasmussen, and Alexandrova, 2012; Shuter, 2016; Grabbe, 2001, 2003, 2006; Kalkan, 2020b). The creation of accession criteria known as the 'Copenhagen Criteria' has also given the EU much greater leverage to force candidate states to implement its demands and directives at the domestic level than was previously the case (Grabbe, 2001, 2006; Kalkan, 2015). Accordingly, the EU has a powerful impact on candidates' policy-making through the strategies embedded in the accession partnership and regular reports. The strategies embedded in the accession partnership and regular reports set out a list of priorities that must be implemented by candidate countries within a certain time frame to gain admittance. Candidate and applicant states, therefore, have to see the prospect of membership as a realistic target in order to be motivated to fulfil the Copenhagen Criteria and implement the necessary reforms (Grabbe, 2003, 2006; Schimmelfennig, 2004, 2010; Kalkan, 2015; Hergüner, 2020). As noted by Schimmelfennig (2004), candidate states comply with the accession criteria if they calculate that doing so will produce a larger long-standing benefit than the status quo, regardless of the considerable domestic adaptation costs. The fear of rejection from full EU membership, as has been demonstrated in the Turkish case, produces a confidence problem. This creates negative impacts on the credibility of EU accession prospects and the domestic political will required to fulfil the accession criteria (Kalkan, 2015; 2020b).

The asymmetric relationship between the candidate states and the EU is also observed in the foreign policy field. This is partly related to the nature of the negotiation over the chapters. As is the case in other fields, in chapter 31 the EU requires candidates to internalise its foreign policy values and norms at the domestic level. Due to the asymmetric relationship, candidate states cannot upload their foreign and security policy concerns and interests to the EU level. They are expected to download the EU policies and norms in the foreign policy realm fully as well. The variations in Turkish foreign policy towards the Cyprus issue, Greece and Armenia during the first decade of 2000 constitute a good example of that. According to chapter 31 (CSDP) of the *acquis communautaire*, there is no requirement for specific legal adaptation to the national law, but 'candidate countries have to fully adapt their foreign policy' to the EU political declarations, statements, positions and agreements before accession. They even have to implement the sanctions and preventive measures when

enacted by the EU. The alignment of candidate states' foreign policy with the CSDP is monitored by the European Commission and announced every year in Progress Reports. For instance, according to the 2008 Commission reports on Turkey 'Turkey aligned itself with 109 out of 124 CSDP declarations' (2008 Progress Report on Turkey).

Socialisation and experimental learning have also been widely perceived in a candidate as an outcome of intensifying relations with the EU. As noted by Pomorska (2007), norm and value internalisation gains speed with the intensified relations in the accession negotiations. The increasing internalisation of the EU norms and values brings about a shift in the public and elite opinions in the candidate states as well (Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012; Pomorska, 2007; Kalkan, 2017). At the beginning of accession negotiations, candidate states are required to appoint a Political Director and create new posts to facilitate political dialogue with the EU. Delegating officials under the leadership of the Political Director perform the task of EU correspondents and join the Working Groups meeting in Brussels. Over time they socialise and redefine their self-interests in line with the EU policy norms and values (Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012; Joncos and Pomorska, 2006; Pomorska 2007; Kalkan, 2017). Increasing socialisation and experimental learning also change the external policy interests, preferences, readings and implementation of candidate states (Schimmelfennig, 2010; Pomorska 2007; Kalkan, 2017).

2) The Impact of the EU on the Foreign and Security Policies of the Associated States

Studies on the national impact of the EU largely focus on the impact of the EU's first pillar arrangements, regulations and directives on the socio-economic and democratic policies and practices of the EU members. How have the EU members adjusted their policies, institutions, and practices to the EU rules, norms and practices? As a result of the internalisation of the EU rules, norms and regulations how have the associated states' rules and implementations in connected fields changed over time? As noted above, the impact of the EU on the defence, security and foreign policies of related states has become less popular with researchers. Arguably, as noted by Smith (2000: 614), Major (2005: 180-183) and Radaelli (2004: 9), there are three main reasons for that. First, as noted by Smith (2000: 614) "there is usually great sensitivity among most governments about foreign policy as a special domain in which national

concerns dominate international or European interests”. Second, in contrast with the nature of the socio-economic and democratic rules, regulations and implementations, the CSDP does not include the obligatory downloading of the EU rules, regulations and implementations (Major, 2005: 180), and there is an intergovernmental policy-making instrument. So, as noted by Smith (2000) and Kalkan (2015: 56), ‘the capacity of the EU as a supranational authority is relatively limited in the foreign policy realm. To observe a wide range of changes in the foreign policy realm in a limited time is therefore relatively difficult’. Thirdly, as argued by Major (2005: 183) and Radaelli (2004: 9), organizationally, it is hard to differentiate the impact of the EU from other external and native factors in the changing approach of the associated states’ foreign policy. As noted by White (2001: 6) and mentioned above, most Europeanisation scholars, however, agree that “foreign policies of member states have been significantly changed, if not transformed, by participation over time in foreign policy-making at European-level” Therefore, a need occurs for the examination of the impact of the EU on the defence, security and external policies and implementations of the associated states.

In this regard, the question is how the EU impacts the member states’ foreign and security policy. There are diverse reasons and inspirations behind the alignment of national policy, politics and policy, including the foreign policy, with the EU’s. First, the EU has a considerable impact on the member states’ foreign and security policy through increasing socialisation and experimental learning. With the intensifying relations at the EU level, the foreign policy interests and identities of EU members change overtime which brings about variations in the member states’ foreign policy (Eriksson, 2006; Whiteman and Manner, 2000; Fredrick, 2008; Couloumbis, 1994; Goetz, 2001; Gross, 2007, 2009; Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012; Pomorska, 2007). The increase in information-sharing and common practices in the EU structure and the advancing financial, monetary and political cooperation guide the perceptions of policymakers by enhancing socialisation and experimental learning. The outcomes of socialisation and experimental learning are the changing public and elite opinion and thus national and executive adaptation to the CFSP/CSDP norms and values (Xavier, 2018; Kalkan, 2015; 2017; Smith, 2011; Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012; Pomorska, 2007; Manner and Whiteman, 2000; Tonra, 2001; Hill, 1983; Howorth, 2004). Throughout the adjustment and amendment procedure, domestic distinctiveness and external policy benefits are redesigned and redefined by a

raising 'we feeling' and a common 'role identity' as an outcome of growing socialisation, assignation and collaboration (Aggestam, 2004: 81-98). The point is that rising compromise and consultation in external and security strategy, plan and implementations at the EU level restrict the associated states' capacity to act and change individually worldwide (Smith, 2011; Schimmelfennig, 2010; Tonra, 2001; Nicolescu and Dragan, 2020; Rasmussen, and Alexandrova, 2012; Shuter, 2016). Through this progression, new rhetoric, routines, attitudes and policies come into practice which form, structure and reshape the policies, practices and behaviours of related states on both the national and global levels. In other words, the internalisation of the EU's rules, values, costumes and ideas have gradually altered the principles and beliefs of associated states' foreign policymakers. This results in alteration of national foreign policy rhetoric and thus politics and policies (Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012; Pomorska, 2007; Tonra, 2001). Consequently, foreign policies of the states associated with the EU are progressively limited and formed and/or shaped by the Union as a consequence of obtaining a 'we feeling', a common 'role identity' and a feeling of 'common destiny' as an outcome of growing synchronisation, socialisation and communication among the associated states.

Second, the promotion of national interests through EU membership and/or candidature is another chief inspiration behind the rule and norm convergence and transformation of associated states. Adaptation to the EU/CSDP norms and values and cooperation in the field of foreign and security policy create an opportunity for advocating and promoting the national interest of associated states in the international arena. Adaptation to the EU/CSDP norms and values and cooperation in the field of foreign and security policy also provide worldwide recognition, approval and acceptance to the associated states. Associated states, therefore, have also increasingly cooperated in high politics throughout putting aside their cultural, historical and traditional differences (Jacoby, 2004; Rasmussen and Alexandrova, 2012; Kaminska, 2007; Kalkan, 2020a; Coulombis, 1994; Jacoby, 2004; Rua, 2008; Nuttall, 1997; Manner and Whiteman, 2000; Pomorska, 2007). Therefore, the other argument related to how the EU has an impact on the increasing cooperation in the field of foreign policy among the associated states is based on the logic of consequences.

Third, administrative, financial and societal changes at the national levels produced by the EU brings about changes in associated states' foreign policy rhetoric and practices as well. It was argued by Torreblanca (2001: 1) that "changes in Spanish

foreign policy are part of a wide process of political, economic and social modernisation". The significance of the democratic and financial reforms was particularly emphasised by Torreblanca as the key aspect behind the alterations in Spanish external policy. The concept of Europeanisation with rational and social new institutionalism was used as a theoretical framework, and thus both the 'logic of appropriateness' and 'logic of consequentiality' were emphasised as causes of the Europeanisation of Spanish foreign policy in Torreblanca's study. Therefore, the process of economic and democratic liberalisation generated by the EU adaptation pressure is also meaningful for understanding and explaining the changes in associated states. Forth, EU conditionality in the adaptation of associated states' foreign policy to the EU/CSDP requirements also brings about changes in associated states' foreign policy rhetoric and practices (Sedelmeier, 2006; Schimmelfennig, 2010; Börzel and Risse, 2012). Changes in traditional Turkish foreign policy toward Greece and Cyprus during the first years of the 2000s constitutes a good example of that (for details, see Kalkan, 2020).

Conclusion

This study aims to examine the impact of the EU/CSDP on non-EU countries and the foreign and security policies of associated states. The study focused first on the impact of the EU/CSDP on non-EU countries and then the impact of the EU/CSDP on the foreign and security policies of associated states. Findings of the study reveal that, first; the EU/CSDP has had a gradually increasing impact on non-EU countries and associated states' foreign and security policies. Second, the impact of the EU on non-EU members and on the external and security policies of EU members occurs in different ways such as a) a horizontal pattern of experimental learning and socialisation (elite and bureaucratic socialisation), b) a vertical, 'top down' process of EU adaptation pressure and conditionality, c) voluntary adaptation to the EU/CSDP calls, norms and values to maximise national diplomatic power and interest at the global scale, d) changes in the domestic balance of power through the empowerment of new actors and institutions by the EU and e) changes in the realms of the rule of law, democracy and economy at the national level, directly and/or indirectly produced by the EU.

References

- Aggestam, L. (2004). Role identity and Europeanisation of foreign policy: A political-cultural approach. In *Rethinking European Union foreign policy*. Edited by Ben Tonra and Thomas Christiansen. Manchester: Manchester University Press, 81–98.
- Aydin, M., and Acikmese, S. A. (2007). Europeanisation through EU conditionality: understanding new era in Turkish foreign policy. *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 9(3), 263-274.
- Coulombis, T. (1994). Introduction: The impact of EC (EU) membership on Greece's foreign policy profile. In *Greece and EU membership evaluated*. Edited by Panos Kazakos and Panayotis Ioakimidis. London: Pinter, 189-198.
- Dimitrova, A. (2002). Enlargement, institution-building and the EU's administrative capacity requirement. *West European Politics*, 25(4), 171–90
- Eriksson, A. (2006). *Europeanisation and governance in defence policy: The example of Sweden*. Stockholm: Stockholm University.
- Fischer, A., Nicolet, S., and Sciarini, P. (2002). Europeanisation of a non-European country: The case of Swiss immigration policy. *West European Politics*, 25(4), 143–170.
- Fredrick, L. O. (2008). Sweden and the development of the European security and defence policy: A bi-directional process of Europeanisation. *College of Europe EU Diplomacy Paper*, 5(1), 154-163.
- Goetz, K. H. (2001). European integration and national executives: A cause in search of an effect. In *Europeanized politics*. Edited by Klaus H. Goetz and Simon Hix. London: Frank Cass, 211–231.
- Grabbe, H. (2001). How does Europeanisation affect CEE governance? Conditionality, diffusion and diversity. *Journal of European Public Policy*, 8(6), 1013–1031.
- Grabbe, H. (2003). Europeanisation goes east: Power and uncertainty in the EU accession process. In *The politics of Europeanisation*. Edited by Kevin Featherstone and Claudio M. Radaelli. Oxford: Oxford University Press, 303-327.
- Grabbe, H. (2006). The EU's transformative power: Europeanisation through conditionality in central and

- eastern Europe. Houndmills, Basingstoke, and New York: Palgrave Macmillan.
- Gross, E. (2007). Germany and European security and defence cooperation: The Europeanisation of national crisis management policies?. *Security Dialogue*, 38(4), 501–20.
- Gross, E. (2009). *Europeanisation of national foreign policy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gündoğdu, A. (2001). Identities in question: Greek-Turkish relations in a period of transformation? *Middle East Review of International Affairs*, 5(1), 106–17.
- Hergüner, B. (2020). An analysis of the EU's soft power and the EU – Turkey relations through metaphors. *Istanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, July 2020, 19th. Special issue of Prof. Dr. Sabri ORMAN, 501-514.
- Howorth, J. (2004). Discourse, ideas and epistemic communities in European security and defence policy. *West European Politics*, 27(1), 29–52.
- Hill, C. (1983). *National foreign policies and European political cooperation*. London: Allen & Unwin.
- Jacoby, W. (2004). *The enlargement of the European Union and NATO: Ordering from the menu in central Europe*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Juncos, A., and Pomorska, K. (2006). *Playing the Brussels Game: Strategic socialisation in the CFSP council working groups*. European Integration Online Paper 10.
- Kalkan, E. (2015). *Europeanisation of change in foreign policy: Transformation of Turkish foreign policy in the EU accession process*. Unpublished Ph.D. Thesis, Submitted to University of Kent.
- Kalkan, E. (2017). Türkiye'nin Avrupa Birliği sürecinde demokratikleşme çabaları. In *Farklı boyutlarıyla Avrupa Birliği–Türkiye ilişkileri: Türkiye'nin dönüşümünde Avrupa Birliği'nin rolü*. Edited by Burak Hergüner and Erol Kalkan. Ankara: Siyasal. 23-44.
- Kalkan, E. (2020a). Turkey in the future of European Union security. In *Contemporary issues in international relations: Problems of the international community*. Edited by Mehmet Emin Erendor and Mehmet Fatih Öztarsu. Cambridge Scholars Publishing: Cambridge, 237-251.

- Kalkan, E. (2020b). The long-standing dispute between Turkey and Greece: The Aegean issue. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 28, 167-174.
- Kaminska, J. (2007). New members and the CFSP: Europeanisation of the Polish foreign policy. *Political Perspectives*, 2(2), 1-24.
- Major, C. (2005). Europeanisation and foreign and security policy: Undermining or rescuing the nation state. *Politics*, 175–90.
- Manners, I., and Whitman, R. (2000). Introduction. In *The foreign policy of the European Union member states*. Edited by Jan Manners and Richard G. Whitman. Manchester: Manchester University Press, 1-16.
- Nicolescu, A. F., and Dragan, G. (2020). Integrating the non-EU immigrants into the EU labour market. An econometric analysis of some of the specific factors. *Management & Marketing*, 15(3), 364-380.
- Özdemir, F. (2012). Europeanisation: An answer to globalisation. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 11(2), 123-140.
- Pomorska, K. (2007). The impact of enlargement: Europeanisation of Polish foreign policy? Tracking adaptation and change in the Polish ministry of foreign affairs. *The Huge Journal of Diplomacy*, 2, 25–51.
- Radaelli, C. M. (2004). Europeanisation: Solution or problem?. *European Integration Online Papers (EIoP)*, 8(16).
- Rasmussen, A., and Alexandrova, P. (2012). Foreign interests lobbying Brussels: Participation of non-EU members in commission consultations. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 50(4), 614-631.
- Rua, S. (2008). The Europeanisation of the ministry for foreign affairs of Finland. *ARANA Report*, No. 8.
- Schimmelfennig, F. (2010). Europeanisation beyond the member states. *Journal for Comparative Government and European Policy*, 8(3), 319-339.
- Schimmelfennig, F., and Sedelmeier, U. (2004). Governance by Conditionality: EU rule transfer to the candidate countries of central and eastern Europe. *Journal of European Public Policy*, 11(4), 661–79.

- Sedelmeier, U. (2006). Europeanisation in new member and candidate states. *Living Reviews in European Governance*, 1(3), 1-28.
- Shutes, I. (2016). Work-related conditionality and the access to social benefits of national citizens, EU and non-EU Citizens. *Journal of Social Policy*, 45(4), 691–707.
- Smith, M. E. (2000). Conforming to Europe: The domestic impact of EU foreign policy cooperation. *Journal of European Public Policy*, 7, 614.
- Sverdrup, U., and Kux, S. (2000). Fuzzy borders and adaptive outsiders: Norway, Switzerland, and the EU. *Journal of European Integration*, 22(3), 237–70.
- Tonra, B. (2000). Denmark and Ireland. In *The foreign policy of European Union member states*. Edited by Richard G. Whitman and Ian Manners. Manchester: Manchester University Press, 245-267.
- Tonra, B. (2001). The Europeanisation of national foreign policy Dutch, Danish and Irish foreign policy in the EU. Aldershot: Ashgate.
- Tonra, B., and Christiansen, T. (2004). *Rethinking European Union foreign policy*. Manchester: Manchester University Press.
- Torreblanca, J. I. (2001). Ideas, preferences and institutions: Explanation the Europeanisation of Spanish foreign policy. ARENA Working Paper, 01/26.
- Vink, M. P., and Graziano, P. (2003). What is Europeanisation? and other questions on a new research agenda. *European Political Science*, 3(1), 63–74.
- Wallace, H. (2000). Europeanisation and globalisation: Complementary or contradictory trends?. *New Political Economy*, 5(3), 369–82.
- White, B. (2001). *Understanding European Foreign Policy*. London: Palgrave.
- Xavier, A. I. (2018). The Impact of Brexit on security and defence multilateralism: More cooperation or overlapping interests?, *Marmara Journal Of European Studies*, 26(1).

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

**THE NEW MAP:
ENERGY, CLIMATE AND THE CLASH OF
NATIONS**
Daniel Yergin

Anıl Çağlar ERKAN*

Makalenin Geliş Tarihi // Received: 24.04.2021
Düzeltilme Tarihi // Revised: 08.05.2021
Yayına Kabul Tarihi // Accepted: 11.05.2021

Daniel Yergin enerji literatürünün dünya çapında tanınan kanaat önderlerinden birisidir. Son dönemlerde literatüre yapmış olduğu katkıları dolayısıyla kendisini enerji literatürünün en önemli otoriteleri arasında tanımlamak mümkündür. Dünya'nın en saygın ödülllerinden Pulitzer sahibi yazarlar arasında yer alan Yergin'in 2020 yılında yayımlanan *The New Map: Energy, Climate and The Clash of Nations* başlıklı eserinin de kendisine önemli başarılar kazandıracak nitelikte bir çalışma olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Bu bağlamda Yergin'in *The Prize (1990)*¹ ve *The Quest (2011)*² ile yakaladığı başarıyı *The New Map* ile devam ettirmesi beklenmektedir. *The New Map: Energy, Climate and The Clash of Nations* eserine odaklandığımızda ilk olarak, Yergin'in anlatımında enerji literatürünün temel başvuru kaynakları haline gelen önceki çalışmalarından izler göze çarpmaktadır. Eserin kurgusu ve kendisine has üslubu ilk bakışta göze çarpan söz konusu benzerliklerdir. Fakat özellikle Yergin'in anlatımdaki kendine has üslubunun okuyucuya sürükleyicilik olarak yansıdığına özellikle değinmekte fayda vardır. Öyle ki Yergin bu çalışmasında da karmaşık nitelikteki enerji

---

* Öğretim Görevlisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, ORCID: 0000-0001-9693-6556, acerkan@mehmetakif.edu.tr

terminolojisindeki *mühendislik* ve *politik* kavramlarını oldukça yalınlaştırarak okuyucusuna aktardığına tanıklık etmekteyiz. Bu bağlamda enerji konseptiyle ilişkili olarak başlangıç seviyesindeki okurların dahil shale ekipman ve teknolojileri hakkında bilgi sahibi olacağını ifade etmek mümkündür.

The New Map: Energy, Climate and The Clash of Nations yapısal olarak altı ana bölüm ve onların alt başlıkları şeklinde kurgulanmıştır. Söz konusu ana bölümler ise; *America's New Map*, *Russia's Map*, *China's Map*, *Map of the Middle East*, *Roadmap* ve *Climate Map* şeklindedir. Eserde enerji ile yaşanan son dönem gelişmelerinin çeşitli boyutlarına yer verilen bu bölümleri bir araya getiren ise konjonktürel dinamiklerin tetiklediği olgulardır. Bu bağlamda Yergin'in altı ana başlıkta yer verdiği gelişmelerin kesişim noktasını konjonktürel dinamiklerin etkisiyle uluslararası sistemdeki enerji ve jeopolitik temelli değişimler olduğunu ifade etmek mümkündür. Öyle ki Yergin uluslararası sistemdeki bu değişimleri *The New World Map (Yeni Dünya Haritası)* olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla Yergin bu kitabında, söz konusu yeni haritayı aydınlatmaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda bir takım soruların Yergin'in çalışmasına yön verdiği görülmektedir. Yergin'in çalışmasına yön veren sorular ise;

- Kaya devrimi Amerika'nın dünyadaki konumunu nasıl değiştirdi?
- Bir yanda ABD, diğer yanda Rusya ve Çin arasındaki *yeni soğuk savaşların* nasıl ve neden gelişiyor?
- Bunlarda enerjinin rolü nedir? Amerika Birleşik Devletleri ile Çin arasındaki genel ilişki ne kadar hızlı ve tehlikeli bir şekilde *angajmandan stratejik rekabete* dönüşüyor ve ortaya çıkan bu durum potansiyel bir soğuk savaş gibi görünmeye başlıyor?
- Hala dünyadaki toplam petrolün üçte birini ve önemli miktarda doğalgazı tedarik eden bir Ortadoğu'nun temel yapısı ne kadar istikrarsız?
- İklim kaygıları enerji haritasını nasıl yeniden şekillendiriyor ve fosil yakıtlardan yenilenebilir enerjilere çok tartışılan *enerji geçişi* aslında nasıl gerçekleşebilir?
- koronavirüs enerji piyasalarını ve şu anda dünya petrolüne hâkim olan Büyük Üçlü'nün (Birleşik Devletler, Suudi Arabistan ve Rusya) gelecekteki rollerini nasıl değiştirdi?

Çalışmanın ilk ana bölümü *America's New Map (Amerika'nın Yeni Haritası)* olarak karşımıza çıkmakta ve bu bölüm sekiz alt başlıktan oluşmaktadır. ABD ile ilişkili olarak konjonktürel dinamiklerin şekillendirdiği bu yeni haritada en önemli gelişmenin *shale devrimi* olduğu göze çarpmaktadır. Çalışmada bir bakıma shale konusunda yaşanan gelişme

ABD'nin son yıllardaki en önemli atılımı olarak okuyucuya aksettirilmekte ve Yergin'in de Amerika'nın yeni haritasını bu gelişmelerin üzerine inşa ettiği görülmektedir. Amerikan'ın yeni haritasının kurgusunda en fazla göze çarpan ise kuşkusuz ülkenin bu alandaki gelişimine ilişkin tarihsel sürecin ayrıntılı olarak ele alınmasıdır. Örneğin, ABD'nin shale alanındaki gelişiminin teknik terminolojiyle birlikte sürece önderlik eden kişilerin (örneğin George P. Mitchell) biyografileriyle ele alınması bunun göstergelerindedir. Tarihsel bir anlatının ağırlıklı olduğu bu bölümde bir diğer göze çarpan ise shale ile ilişkili çalışmaların ABD'nin enerji alanındaki alışagelmış olan aktörleri tarafından yürütülmemesidir. Daha açık bir deyişle shale alanında yaşanan gelişmelerin ABD'de yeni enerji aktörlerini (örneğin EOG Resources) ön plana çıkardığını ifade etmek mümkündür. Tüm bunlarla birlikte ABD'de shale konusundaki gelişmelerin tetiklediği yeni olgulara da çalışmada ayrıntılı olarak yer verildiği görülmektedir. Söz konusu olguları olumlu ve olumsuz gelişmeler olarak sınıflandırmak mümkündür. Alanda yaşanan gelişmelerin yeni istihdam olanakları gibi ulusal ekonomik göstergelere yansımaları pozitif kategorideyken; çevre konusundaki kaygılar ve aktivist eylemler ise gelişmelerin diğer boyutunu teşkil etmektedir. Buna karşın Yergin ülke çapında olumsuzlukların giderilmesine yönelik önemli adımlar atıldığını ve bu sürecin devam ettiğinin altını çizmektedir. Tüm bunlar ışığında shale konusundaki gelişimin ABD için en önemli getirisinin ülkenin enerji pozisyonu ve ekonomisindeki değişim olarak ifade edilmektedir. Söz konusu değişimin ekonomik değeri ise 2012-2025 yılları arasında 1,6 trilyon dolar gelir beklenmektedir. Ama yine de bir genelleme yapacak olursak en önemli yeniliğin ABD'nin enerji güvenliği konseptine yaklaşımındaki değişim olduğu görülmektedir.

Yergin'in çalışmasının bir sonraki bölümünü *Russia's Map (Rusya'nın Haritası)* ana başlığı teşkil etmektedir. Çalışmanın bu bölümünde Rusya'nın haritası, sekiz alt başlıkta analiz edilmektedir. Rusya'nın yeni haritasında ilk olarak ülkenin bağımsızlığını kazanmış olduğu dönemden günümüze kadarki geçen sürede yaşanan gelişmelerle ilgili önemli dönüm noktalarına değinilmektedir. Bu bağlamda Rusya'nın gelişimindeki miladı ise Putin'in iktidara gelişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte Rusya ile ilişkili olarak günümüzde değişmeyen şeyler olduğu da ifade edilmektedir. Rusya ve ABD arasındaki etkileşimler bunun örneklerindedir. Öyle ki Yergin'e göre, *nükleer kıyametle* ilişkili olmasa da ABD ve Rusya arasındaki Soğuk Savaş farklı şekillerde devam etmektedir. Ayrıca bölgesel çatışmalar, enformasyon savaşları, siber uzay, enerji ve tarafların diğer aktörlerle ilişkilerini bu

kapsamda değerlendirmek mümkündür. Ama yine de son dönemlerin asıl gündem maddelerinden birisini Rusya'nın ABD'nin 2016 yılındaki başkanlık seçimlerine müdahale ettiği iddialarına ilişkin olduğu tartışmasızdır. Yergin'e göre bu hadise sonrasında Rusya, ABD iç siyasetinde *toksik* olarak nitelendirilmektedir.

Çalışmanın Rusya ile ilişkili bölümünde ele alınan konulardan bir diğeri ülkenin Putin ile başlayan değişimi ve etkileridir. Yergin'in bu konudaki görüşü, Rusya'nın *enerji süper gücü* niteliğiyle ilişkili olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Yergin'e göre Rusya, enerji süper gücü olarak anılsa da Putin tarafından bu ifade doğrulanmamaktadır. Hatta Putin tarafından ülkeye atfedilen nitelik kesin bir dille olumsuz olarak karşılık bulmuştur. Kendisine sorulan soruya Putin'in vermiş olduğu cevap bunun göstergelerindedir. Putin'e bir keresinde Rusya'nın enerji süper gücü olup olmadığı sorulmuştur. Putin, Rusya'nın enerji süper gücü olup olmadığı sorusuna şu şekilde cevap vermiştir: "Geçmişin terminolojisinden uzaklaşmayı tercih ederim. Süper güç, Soğuk Savaş sırasında kullanılan bir kavramdır. Ayrıca Rusya'dan asla bir enerji süper gücü olarak bahsetmedim. Ancak dünyadaki hemen hemen tüm diğer ülkelerden daha büyük olasılıklara sahibiz. Bu apaçık bir gerçektir" şeklindedir (Yergin, 2020, s. 174). Bunun yanı sıra, Putin'in devlet idaresine gelmesiyle birlikte enerji sektöründe yaşanan gelişmelere de çalışmada yer verilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak Putin öncesi yaşanan gelişmeler ve sektörün içerisinde bulunduğu duruma ilişkin bir çerçeve çizilmiş ve sonrasındaki değişimlere değinilmiştir. Bu aşamada en fazla göze çarpan şüphesiz, Putin'in enerji sektöründe devletin kaybolan egemenliğini tekrar tahsis etmeye yönelik girişimleri ve özellikle oligarklarla mücadelesidir.

Yergin çalışmasının Rusya ile ilgili bölümünde Ukrayna konusuna ayrı bir hassasiyet göstermektedir. Yergin'in söz konusu hassasiyetini bir bakıma Rusya'nın yeni haritasının şekillenmesinde Ukrayna ile ilişkili meselelerin önemli dinamik etkisinin vurgulanması olarak ele almak mümkündür. Rusya ve Ukrayna ile ilişkili olarak Yergin, ilk aşamada taraflar arasındaki tarihi bağlara değinmiş ve geçmişten bu güne uzanan bir çerçeve çizmiştir. Çizilen bu çerçevenin içerisinde birçok faktörün ele alındığı görülmektedir. Bununla ilişkili olarak Yergin'in Ukrayna'nın bağımsızlığı sonrasındaki SSCB'den miras kalan nükleer gücüne ve enerji jeopolitiğindeki konumuna vurgu yaptığı görülmektedir. Taraflar arasında yaşanan krizlerdeki etkisi bunun göstergelerindedir. Bununla birlikte Yergin'in çalışmasında 2014'te yaşananlara ayrı bir pencere açtığı görülmektedir. Bu doğrultuda krize varan süreç,

kronolojik olarak ele alınmış ve yaşananlara açık ve anlaşılır bir dille hafızalarda tekrar canlandırılmıştır. Dolayısıyla Yergin'in bu kitabında ABD ve AB öncülüğünde Rusya'ya yönelik uygulanan batılı yaptırımlara ve etkilerine ayrıca yer verilmiştir. Bununla ilişkili olarak yaptırımların amaçları ve bunların Rusya'nın vermiş olduğu karşılıklar kısaca özetlenmiştir. Yaptırımların etkileri bağlamında beklentilerin orta ve uzun vadede karşılık bulacağı ifade edilmekle birlikte Rusya cephesindeki enerji güvenliği arayışlarının bir şeyleri değiştirdiği inancı taşınmaktadır. Rusya'nın bu doğrultudaki en önemli enerji güvenliği arayışına ilişkin politika değişimi ise şüphesiz *Asya'ya Yönelim (Pivot to Asia)* stratejisini devreye sokmasıdır. Bu bağlamda Rusya-Çin yakınlaşması karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Yergin çalışmasında Çin-Rusya yakınlaşmasını değişik boyutlarla ele almaktadır. Bu iki ülke arasında ortak geliştirilen projeleri söz konusu boyutların bir kısmını teşkil ederken, bu aşamada özellikle Arktik'teki işbirliğine ayrı bir önem atfedilmektedir. Diğer önemli konular ise ikili ilişkilerin seyriyle birlikte Rusya ve Çin'in kritik önemdeki coğrafyalardaki konumları kapsamındadır. Örneğin Rusya'nın *Yakın Çevre (Near Abroad)* olarak nitelendirdiği stratejik coğrafyalar bunlar arasındadır. Bununla birlikte Yergin'e göre tarafların yakınlaşmasının en önemli sonucu ise ABD karşısında Çin ve Rusya bloğunun oluşumu olarak ifade edilmektedir.

Yergin'in çalışmasında bir diğer ana bölüm *China's Map (Çin'in Haritası)* olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Çin, dokuz alt başlıkta ele alınmaktadır. Bu bölümde ilk aşamada dikkat çeken Yergin'in yaygın olarak kullanılmasına karşın kavramsal karışıklıklara da neden olduğunu iddia ettiği *G'lerin (Gs)* kavramsal olarak açıklanmasıdır. Bu noktada Çin-ABD ikilisinin G2 platformunun taraflarını oluşturdukları ifade edilmektedir. Ancak, G2 oluşumunun diğer G'lerden farklılaşan niteliğine de vurgu yapılır. Yergin'in G2 ile ilişkili olarak yapmış olduğu vurgu, Çin ve ABD arasındaki etkileşime ilişkin bazı noktaları aydınlatması açısından önemlidir. Dünya ölçeğinde birçok alanda iki aktörün önemli etkisinin varlığı, taraflar arasındaki etkileşimin niteliğinin karşılıklı bağımlılık konsepti çerçevesinde ele alınması gerekliliği ve mevcut rekabet konuları bunlardan bazılarıdır. Yergin, Çin ve ABD arasındaki çekişmeyi. Güney Çin Denizi ve Kuşak ve Yol Girişimi başlıklarında ele almaktadır. Tüm bunlar ışığında Yergin çalışmasında öncelikle Güney Çin Denizi'ne ilişkin bir çerçeve çizmektedir. Bu doğrultuda tarihsel süreçteki gelişmelere değinen Yergin, konuyu uluslararası hukuk perspektifinden de ele almaktadır.

Dolayısıyla konunun Çin için önemi ve gelişmeler daha net anlaşılır hale getirilmektedir. Çin'in bölge ile ilişkili önemi ise *Malakka İkilemi* konsepti çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda meselenin enerji boyutu da ön plana çıkmaktadır.

Yergin'in ABD ve Çin arasındaki çekişme konularının bir diğer başlığı Kuşak ve Yol İnisiyatifi kapsamında ele alınmaktadır. Bilindiği üzere Batı'ya gitmek, *Avrasya Kara Köprüsü* olarak da nitelendirilen *Tek Kuşak* anlamına gelmektedir. Bu girişim ise, Çin'in ekonomik gücünü, ilgi ve etkisini Orta Asya, Orta Doğu, Rusya ve Avrupa'ya doğru genişletmesine olanak tanımaktadır. Bu kara bağlantıları aynı zamanda Çin'in ABD donanması ve *Malakka İkilemiyle* ilişkili en büyük stratejik korkularını da bertaraf edebilecektir. "Batı'ya gitmek, Çin'e stratejik bir hinterland ve uluslararası bir alan sağlayacaktır" şeklindeki bir Çinli generalin sözleri bunun göstergelerindedir (Yergin, 2020, s. 74). Bununla birlikte *Tek Yol* olarak nitelendirilen denizcilik inisiyatifi ise, Güneydoğu Asya ve Güney Asya'dan Afrika'ya ve ardından Arap Yarımadası'nı geçerek Akdeniz'e ve Avrupa'ya doğru uzanmaktadır. Çin'in bu alandaki girişimi ise kimi uzmanlarca *İnci Dizisi (String of Pearls)* olarak ifade edilmektedir. Kuşak ve Yol projesinin bu aşamasında girişimin Çin açısından artı ve eksilerini değerlendiren Yergin, üçüncü tarafların ifadeleriyle Pekin'in asıl niyetlerine yönelik tespitlerde bulunmaktadır. Bu kapsamda, Yergin'in Çin'in Grand Stratejisi olarak nitelendirilen girişim kapsamındaki finansal araçlara ayrı bir yer verdiği göze çarpmaktadır. ABD'yle ticaret savaşlarına değinen Yergin'in çalışmanın bu bölümünde Çin ile ilgili olarak Pekin'in bu girişimle finansal araçları kullanarak *borç tuzağı (debt trap)* yöntemini kullandığını iddia etmesi dikkat çekicidir.

The New Map: Energy, Climate and The Clash of Nations kitabının bir diğer bölümü *Maps of the Middle East (Orta Doğu'nun Haritası)*'dir. Çalışmanın bu kısmı on bir alt başlıktan oluşmaktadır. Orta Doğu'nun haritasıyla ilişkili olarak Yergin, öncelikle bölgedeki güncel gelişmelere değinmekte ve cihadist terör örgütleri ve faaliyetlerinin aktörleri ve etkilerine dikkat çekmektedir. Irak ve Suriye coğrafyasındaki DAESH, bu kapsamda öne çıkarılmaktadır. Bununla birlikte bölgedeki güncel dinamiklerin daha net anlaşılabilirliği için tarihsel süreçteki gelişmelere yer verilmesi kitabın diğer bölümleriyle bağlantı kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Bölgedeki değişen dinamiklere karşın halen daha petrol ve doğal gazın oynanmış olduğu başrolün devam ettiği ifade edilmektedir. Ancak bu durum petrol ve doğal gazla ilişkili olarak yeni sorunlarında ortaya çıkmadığı anlamına gelmemektedir. Daha açık bir deyişle Orta Doğu'da elbette sadece sınır haritaları değil, aynı zamanda

petrol ve doğal gaz üretim sahaları, nakil güzergâh ve yolları da değişmiştir. Bu bağlamda Yergin, özellikle 2014'ten itibaren fiyatlardaki düşüşün, petrolün geleceği ile ilgili yeni bir tartışmayı da ateşlediğini iddia etmektedir. Yergin çalışmanın bu bölümünde özellikle bölgedeki kaynakların tükenme süresi ve üretimde pik noktasına ulaşılması konusundaki endişelerine de yer verdiği görülmektedir.

Yergin'in kitabının bir diğer bölümünü *Roadmap (Yol Haritası)* teşkil etmektedir. Çalışmanın bu bölümü ise dört alt başlıktan oluşmaktadır. Yergin bu bölümde öncelikle enerji kaynaklarıyla yakından ilişkili olan ulaşım araçlarına değinmiştir. Bu bağlamda hafif sınıftaki kamyonlar ve binek otomobillerin söz konusu ulaşım araçlarının önemli bir bölümünü teşkil ettiği görülmektedir. Yergin'e göre özellikle otomobillerle ilişkili olarak en önemli gelişmelerden bir tanesi elektrikli araç endüstrisinde meydana gelmektedir. Elektrikli araç endüstrisindeki hareketlenmenin toplam petrol tüketiminin yaklaşık yüzde 20'sini gerçekleştiren bir alanda ortaya çıkması ise dikkat çekicidir. Fosil enerji kaynaklarına ilişkin tartışmaların sürdüğü bir ortamda yaşanan bu gelişme ise yeni bir pazar oluşumu anlamına gelmektedir. Tesla son dönemde bu pazarın öncü aktörlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Chevrolet ve Nissan ise Tesla'nın elektrikli araç endüstrisindeki ilerlemesini takip eden aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamada Yergin elektrikli araç sektörü ve Tesla'nın kuruluşunun tarihsel süreçteki gelişimine değinmektedir. Ayrıca küresel çapta elektrikli araç talebindeki artışa değinen Yergin, bu durumda bir takım politik yaklaşım ve tercihlerin etkili olduğunu ifade etmektedir. Almanya'da ortaya çıkan dünyaca ünlü otomobil üreticilerinin emisyon skandalları ve anti-dizel düşüncesinin yaygın olarak kabul görmeye başlamasını bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Bununla birlikte büyüyen endüstrinin ileriki dönemlerine ilişkin olumlu ve olumsuz geri dönüşlere iyimser ve kötümser senaryolara şeklinde değinilmiştir. Ayrıca özellikle ulaşım sektöründeki gelişmeler, yapay zekâ kullanımı ve yeni ortaya çıkan faaliyet alanları değinilen konular arasındadır. Dünya çapında yankı uyandıran Uber girişimi bunun örneklerindedir.

Yergin'in kitabının son bölümü *Climate Map (İklim Haritası)* olarak karşımıza çıkmaktadır. Beş alt başlıktan oluşan çalışmanın bu bölümünde ağırlıklı olarak insan yaşamının sürdürülebilirliğinin hayati faktörü çevreyle ilişkili konulara değinilmiştir. İklim, söz konusu konuların başında yer almaktadır. Bu bağlamda Yergin'e göre iklim, yeni enerji haritasının temel belirleyicilerinden biri olacaktır. Ayrıca Yergin bu bölümdeki iklim ile ilgili gelişmelerini *The Quest* ile başladığı

hikâyenin üzerine inşa ettiğinin altını çizmektedir. Bu bağlamda buz çağı ve küresel iklim sözleşmesi oluşturma girişimleri olarak karşımıza çıkan Paris İklim Anlaşması sürecine çalışmada yer verilmektedir. Bununla birlikte Yergin'in bu konuda dikkat çekici çıkarımlarda bulunduğu görülmektedir. Örneğin yazara göre, dünyanın değişen bir iklime ne kadar hızlı adapte olabileceği ve buna uyum sağlaması gerektiği çerçevesinde ortaya çıkan görüş ayrılıklarının henüz çözülmesinin olası gözükmemektedir. Çünkü Yergin'e göre teoride bu durum Paris Anlaşması ve enerji dönüşümü gibi yapılacak hamlelerle teoride çözüme kavuşturulacakmış izlenimi uyandırır da pratikte durum daha karmaşıktır. Yergin'e göre örneğin, yüz milyonlarca yoksulun ticari enerjiye erişiminin olmadığı Hindistan'da ve Hollanda gibi gelişmiş bir ülkede bu durumun farklı şeyler ifade edecektir. Fakat bu ifade bir takım aktörlerin pratikte ilerleme kaydetmediği anlamına gelmemektedir. Örneğin AB bu alanda önemli girişimlerde bulunan aktörlerin başında yer almaktadır. Birlik bünyesindeki önemli bir girişim olarak nitelendirebileceğimiz *Green Deal* ile ilişkili uygulamaları bu kapsamda ele almak mümkündür. Öyle ki *Green Deal* ile bağlantılı olarak Avrupa Kalkınma Bankası 2022'den itibaren artık doğal gaz projelerini finanse etmeyeceğini ve odağını yenilenebilir enerjiye yönelik gerçekleştireceğini beyan etmiştir. Bu kapsamda özellikle yenilenebilir enerji alanında önemli mesafe kat etmiş olan ve hatta dünya lideri olarak nitelendirebileceğimiz aktör Çin olarak karşımıza çıkmaktadır. Çin'in özellikle yenilenebilir enerji teknolojisindeki ilerlemesi kayda değerdir. Tüm bunlar ışığında Yergin'in 2020 yılında okuyucuların beğenisine sunduğu *The New Map: Energy, Climate and The Clash of Nations* başlıklı kitabı enerji literatüründeki temel başvuru kaynaklarından biri karşımıza çıkmaktadır. Yazarın önceki eserlerinden izler taşıyan bu çalışmasının da diğerleri gibi alana önemli katkı sağlamaktadır.

---

¹ Yergin, D. (1990). *The prize - The epic quest for oil, money and power*. New York: Simon and Schuster.

² Yergin, D. (2011). *The quest: Energy, security, and the remaking of the modern world*. New York: Penguin Press.

ISSN: 2687-220X

NOVUS ORBIS

Journal of Politics and International Relations
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Araştırma Makaleleri
Research Articles

Küresel Hegemonya, ABD ve COVID-19 Pandemisi: Salgının Küresel Güç Dönüşümü Etkisine İlişkin Bir Analiz

*Global Hegemony, the USA and the COVID-19 Pandemic:
An Analysis of the Effect of the Outbreak on the Global Power
Shifting*

Sertif Demir

Arktik Bilim Diplomasisi ve Türkiye

Arctic Science Diplomacy and Turkey

Ebru Caymaz

International Migration Dynamics in the Context of OECD Countries

OECD Ülkeleri Bağlamında Uluslararası Göç Dinamikleri

*Sinem Dedeoğlu Özkan
Seda Özlü
Dilek Beyazlı*

Europeanisation in the Non-European Union Countries and the Foreign and Security Policies of the Associated States

*Avrupa Birliği Üyesi ve Avrupa Birliği Üyesi Olmayan
Ülkelerin Dış ve Güvenlik Politikalarında Avrupahlaşma*

Erol Kalkan

Kitap İncelemesi
Book Review

Daniel Yergin

The New Map: Energy, Climate and the Clash of Nations

Aml Çağlar Erkan